הצופה

ב"ה, יום שישי ט"ז במרחשון תשנ"ה (21.10.1994) • שנה נ"ז • גליון 16656 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

היום — פרשת וירא

	שישי	שבת
הפרק	שמואל א, ג־ד	שמואל א, ה־ו
המשנה	סוכא ב, ד־ה	סוכא ב, ו־ז
הדף - בבלי	בבא בתרא ד	בבא בתרא ה
ירושלמי	יומא כ	יומא כא
ההלכה	שו"ע סו"ט, א־ב	שו"ע ע, א־ג
רמב"ם	מאכלות אסורות יד־טו	מאכלות אסורות יז; שחיטה א־ב
זריחה	5.43	5.43
שקיעה	5.04	5.03
סוף זמן ק"ש	7.49	7.49

אולם ניסל
אולם לשמחות ולארועים
ושרותי קייטרינג לכל מקום
קידוש וארוחות שבת • גלאט כשר בלבד
אל תשכחו להזמין את הבר מצווה
מבצע בר מצווה באולמי ניסל נמשך
רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני־ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

תחזית מזג האוויר

יתכנו ממטרים בודדים מלווים בסופות רעמים בערבה, בבקעה, ובגולן. תשקיף לשבת: דומה.
הטמפרטורות: ירושלים 18–28, גולן 16–26, חיפה 19–30, עפולה 17–33, תל־אביב 20–30, שכם 18–30, אריאל 18–30, לוד 19–33, עזה 22–29, באר־שבע 19–31, מעלה אדומים 20–30, אילת 23–35 מעלות.

בעקבות הפיגוע המתועב בתל־אביב: הסגר על השטחים יישאר ללא הגבלת זמן

גורם בטחוני בכיר: נוכח התשתית העניפה שיש לחמאס בעזה תידרש פעילות של צה"ל במקום

מאת סופרנו המדיני ובני שוקרון סופרנו הצבאי

בעקבות פיגוע הדמים שהיה שלשום בתל־אביב, הממשלה החליטה אתמול, להטיל סגר על השטחים, ללא הגבלת זמן, ולפעול להפרדה, ככל שניתן, בין השטחים לבין תוך תחומי הקו הירוק עם תיקונים קלים. בתחום האופרטיבי של המלחמה בחמאס הוחלט להעמיד לרשות גורמי הביטחון אמצעי מימון שיאפשרו להם להגביר את פעולותיהם נגד ארגון החמאס.

כמו כן הוחלט לפעול להפסקת הזרמת הכספים המגיעים מחו"ל לפעולות החמאס. כספים אלה זורמים ממדינות באירופה, מארה"ב ומדרום אמריקה, תחת הכיסוי של מימון פעולות הומאניות.

בישיבת הממשלה דרש שר המשטרה להוסיף 1500 שוטרים וקציני ביטחון.

כדי לאפשר לקבלנים להתגבר על הקשיים שיווצרו מהטלת סגר ממושך בשטחים, הוחלט להאריך את היתרי העבודה לאלפי הפועלים הזרים שכבר עובדים כאן, וכן לאשר יבוא של 15 אלף עובדים זרים נוספים. כבר אתמול יצאו נציגי התאחדות הקבלנים לרומניה לגייס עובדים כאלה.

שר הקליטה תבע תוספת של 4000 אישורי העסקה לעובדים מחו"ל.

עיקר הפעילות נגד ארגון החמאס, עליה החליטה אתמול הממשלה תתמקד בתחום המודיעיני, ובעקבותיה ייערכו מבצעים נקודתיים נגד אנשי הארגון הן ביהודה ושומרון והן ברצועת עזה – כך אמר אתמול גורם בטחוני בכיר.

לדבריו, המיגבלות החוקיות עליהן דיבר ראש הממשלה בתחום גירוש המחבלים, הריסה ואטימה של בתים ואופן חקירת המבוקשים, יגרמו לכך שצעדים אלה כמעט שלא יופעלו.

לעומת זאת, ערוכים כוחות הביטחון להשקיע מאמץ עילאי בתקופה הקרובה במישור המודיעיני על פעילים מרכזיים בחמאס, על

(סוף בעמוד 2)

הכאב. 21 פעם.

איזה כאב. אחות הלוויות. על הלוויות שהתקיימו אתמול – בעמוד 2. גם היום ילווה עם ישראל חללים מהפיגוע. (צילום: אי.אף.פי)

רבין: תהליך השלום עלול להיפסק, אם לא יהיה בטחון

ראש הממשלה, יצחק רבין, הבהיר אמש, שתהליך השלום עלול להיפסק, אם לא נוכל להבטיח שלום עם בטחון. "אני שיהיה בסוף תהליך השלום שלום מלא, שלום אמת ובטחון, או שנעמוד ונחכה לימים טובים יותר. יש לנו סבלנות".

רבין דיבר בטקס הזכרון השנתי של חיל השריון, שנערך בלטרון, במעמד למעלה מ־3000 בני

(סוף בעמוד 2)

גורמי ביטחון: אין ודאות שהמחבל מאיזור קלקיליה הוא שביצע את הפיגוע

מאת בני שוקרון, סופרנו הצבאי

במערכת הביטחון כלל לא משוכנעים שהמחבל המופיע בקלטת שהוצגה אתמול הבה הוא מודיע על יציאתו לפיגוע התאבדות, הוא אותו האדם שביצע את הפיגוע.

המחבל, סאלח עבדול רחים חסן סווי מאיזור קלקיליה, מבוקש מזה זמן ע"י כוחות הביטחון, ואין להוציא מכלל אפשרות שהופעתו בקלטת נועדה "להדריך למחתרת" ולשחררו מלחץ החיפושים של השב"כ.

יצויין, שתגובתה של אחת מנוסעות האוטובוס שירדה ממנו זמן קצר לפני הפיצוץ, כי אין זה האיש שראתה באוטובוס, מחזקת את הסברה כי המחבל מקלקלית לא ביצע את הפיגוע הקטלני, וכי מדובר בתרגיל הטעייה של החמאס.

מקורנו מציין, כי חסן סווי הצטלם כשהוא אוחז בנשק מסוג "גליל". בתחילה סיפר על עצמו ועל משפחתו והזכיר כי אחיו נהרג מאש כוחות הביטחון בהפרות סדר שהיו באיזור קלקיליה.

אחר כך עבר להקריא כרוז של החמאס שבו נאמר: "לאחר שהשפל רבין והשפל ברק החליטו להרוג את חברי חולית החמאס שהחזיקה בחיים את החייל החטוף נחשון וקסמן, לא נותרה בידי אנשי הארגון ברירה אלא להפוך את כל העם היהודי לשבויי ולצאת לבצע את פיגוע ההתאבדות".

נמסר, כי הקלטת הגיעה לידי עיתונאים פלשתינאים כשבכל שמסרו אותה לרשתות הטלויזיה הזרות בארץ.

עם סגירת הגליון

טילי קטיושה בגליל המערבי

כמה מטחים של טילי קטיושה נפלו אמש בכל איזור הגליל המערבי. תותחי צה"ל השיבו למקורות הירי.

מאיזור הגליל המערבי נמסר, כי אין נפגעים מנפילת טילי הקטיושה. התושבים נקראו לרדת למקלטים ולחדרי הבטחון. עדיין לא ברור אם אין נזקים.

צה"ל פתח בהפגזה כבדה לעבר ריכוזי המחבלים מצפון לאיזור הבטחון.

מקורות בלבנון מסרו, כי ירי הקטיושה בא בתגובה להפגזת צה"ל על בית בעיירה נבטייה, שכתוצאה מהפגזה זו נהרגו 6 בני אדם וכמה נפצעו.

מרידור: ראש הממשלה מתגולל על מערכת המשפט ללא הצדקה

שר המשפטים לשעבר חה"כ דן מרידור אמר אתמול לכתב עתי"ם, בתגובה על ביקורת ראש הממשלה יצחק רבין בקשר לנהלי חקירת השב"כ, כי "ראש הממשלה יצחק רבין מחפש את האשמים לפיגוע במקום הלא נכון, ומתגולל על מערכת המשפט ללא הצדקה".

מרידור הוסיף, כי אינו מאשים את הממשלה באחריות לפיגוע והוא יודע, כי יש מעשי טרור שלא ניתן למנוע. עם זאת, האחריות הכוללת לבטחון ולמלחמה בטרור, מוטלת על כתפי הממשלה. לדבריו, במקום ללחום בבג"ץ ובמערכת המשפט, ראוי לממשלה לפעול נגד מבצעי הפיגועים וארגון החמאס.

מרידור מנה מספר פעולות מדיניות של הממשלה שפגעו, לדעתו, ביכולת של השב"כ לפעול ביעילות נגד החמאס. הממשלה אינה תובעת מאש"ף לקיים את סעיפי הסכם העקרונות המחייבים את אש"ף להסגיר רוצחים לידי ישראל ולפעול למניעת פעולות טרור מאזורי האוטונומיה בעזה וביריחו, טען מרידור.

הוא הוסיף, כי הממשלה אינה תובעת מאש"ף לפעול נגד תנועת החמאס. הממשלה יצרה, לדבריו, שתי ערי מקלט בעזה וביריחו, המשמשות למחבלים בסיס יציאה לפעולות טרור ומקלט להימלט אליו, לאחר ביצוע הפעולות.

מרידור הוסיף, כי שחרור רוצחי משתפי הפעולה מן הכלא ע"י הממשלה, אותתה לערבים ביהודה ושומרון מה יהיה סופו של כל משתף פעולה. השב"כ מתקשה לכן, לדברי מרידור, להפעיל משתפי פעולה לשם איסוף מודיעין.

"הממשלה מדברת על נסיגה מיהודה ושומרון ולכן, נראית כמנהלת קרב מאסף ביהודה ושומרון". כח הרתעתה של מערכת המשפט נפגע, לדבריו, כתוצאה משחרור מאות אלפי מחבלים וביניהם גם רוצחים.

בנוגע להגבלות שהטילה ועדת לנדוי על דרכי החקירה של השב"כ, אמר מרידור, כי ועדת לנדוי נתנה היתר מיוחד לשב"כ לפעול שלא במסגרת ההגבלות, במקרים של "פצצה מתקתקת".

החללים

במכון לרפואה משפטית באבו כביר זוהו בודאות 21 חללי הפיגוע הרצחני בתל אביב.

במכון נותרו כמה חלקי גוף שלא ניתן לזהותם וככל הנראה מדובר במה שנותר מגופו של מחבל החמאס.

להלן שמות חללי הפיגוע:
נהג האוטובוס באלה עובדיה בן 52 מחולון.
חביב תשבי בן 59 מתל־אביב.
שירה מירודקס בת 20 מקיבוץ בית השיטה.
תמר קליקר־ספיר בת 24 ממושב משאות יצחק.
גלית רוזן בת 23 מחולון.
אסתר שרון בת 21 מלוד.
עפרה ברנעים בת 33 ממושב מצליח.
משה גרדינגר בן 83 מתל־אביב.
פועה יארגר בת 56 מגבעתיים.
דליה אשכנזי בת 62 מתל־אביב.
אלכסנדרה שרפשטיין מבת־ים.
צפורה אריאל בת 64 מתל־אביב.
פנינה רפפורט בת 74 מתל־אביב.
מרים אדף בת 44 משדרות.
דוד לידה בן 74 מתל־אביב.
אסלם פייר מקרית אונו.
ורונן אליהו מבת ים.
איילה זולקוב מצפת.
ענת רוזן מרעננה.
איילת לנגר־אלקובי מקיבוץ יראון.
רנייה יודיסט מהולנד.

הדלקת נרות

ירושלים	4.25	5.36
תל־אביב	4.43	5.38
חיפה	4.34	5.36
באר־שבע	4.41	5.38
אילת	4.42	5.40

מרכז תורני הכתב והמכתב
לימודי יהדות באמצעות הדואר לתלמידים/למבוגרים
- תורה - פרשת שבוע עם רש"י/רמב"ן
- נביאים ראשונים
- משנה - לפי לוח לימוד השנה העולמי/או גמיש
- גמרא - תוכנית הדף היומי העולמי/או גמיש
- משנה ברורה - הלוח העולמי של ההלכה היומית/או גמיש
- ילקוט יוסף - ששה סעיפים ביום
- שמירת שבת כהלכתה
- קיצור שולחן ערוך - תוכנית לסיום הספר בשנה אחת
- ספר החינוך - תוכנית לימוד תרי"ג מצוות במשך שנתיים
- ספר התודעה - לפי חודשי השנה

חלק מהקורסים מוכרים למורים ולמורות בלימודים לשנת שבתון וכגמול השתלמות
02-410183, פקס 02-431158

מה בסך הכל אנחנו רוצים?
- רוצים מנהיגות אמיצה
- רוצים מלחמה אמיתית בטרור!
- רוצים לגדל ילדים בארץ בטוחה
- רוצים לבלות בכיף, בבית, במדרחוב, בלי שיידו בנו!!!
- רוצים שלום אמיתי!
- רוצים מדינה נורמלית!

הפעם לא נשתוק!
בככר דיזנגוף בת"א
במוצ"ש ה־22 לאוקטובר בשעה 8.00 בערב
בהשתתפות אישי ציבור
במקום בו האדמה עדיין רותחת, נעמוד באלפים וברבבות, כל העם כולו יחד, ונמחיש:
לא נשלים עם הטרור!
הפגנה!
הפעם לא נשב בבית!

המפד"ל קוראת לכל תושבי ישראל, לבוא ולהצטרף להפגנה.

רוצים לחיות!

הסעות (בתשלום): אשדוד: 19:00 – תחנה מרכזית. באר שבע: 18:30 – ליד השקם. חדרה: 19:00 – תחנה מרכזית. חיפה: 18:30 – נוה שאנן: רח' התיכון פינת ציון, אחוזה: "מרכז חורב" ליד בני ברית, הדר: רח' החלוץ ליד קולנוע רון. קרית מוצקין: שדרות משה גושן – ככר הגבורים. קרית שמואל: רח' מוהליבר 14. קרית אונו: ליד קופת חולים, רח' פינסקר. ירושלים: 18:30–19:00 – בנייני האומה. כפר סבא: 19:00 – מרכז אהרוני. נתניה: 19:00 – תחנה מרכזית מאחורי השקם. פתח־תקוה: 19:00 – ליד העיריה. קרית גת: 19:00 – קולנוע "עשור". קרית מלאכי: 19:00 – ליד המועצה המקומית. ראשון לציון: 19:00 – תחנה מרכזית. רחובות: 19:00 – הרצל פינת יעקב. רעננה: 19:00 – רח' אחוזה, יד לבנים.

מטה ההפגנה • טלפון: 177-022-3031

תושבי הצפון שימו לב

הננו מתכבדים להזמין את ציבור אוהדינו וידידינו
לערב הצדעה
לישיבת "שבי - חברון"
השוכנת בתוככי עיר האבות
-בית רומנו, חברון
הארוע יתקיים אי"ה ביום שני, כ"ו חשון (31.10.94) בשעה 20:00, באולם אלגנט - הקניון לב-חדרה, רח' רוטשילד 40 חדרה
במעמד: הרב משה בליכר ראש הישיבה, הרב שלמה להב ראש עיריית חדרה, הרב ברוך בואחו ראש העיר, הרב חנן פורת, הרב יצחק לוי, אריאל שרון
בתוכנית: מופע אומנותי, הקרנת הסרט "נתיב התורה בחברון"
לתיאום והזמנות: 02-920111, 02-961543
תרומות ניתן לשלוח ל: ישיבת שבי חברון, ת.ד. 72 קרית-ארבע 90150

בס"ד
אור חדש מפציע בירושלים
אור ציון
פרוייקט מגורים יחודי למשפחה הדתית
לבחירתכם דירות 3, 4, 5, ו-6 חדרים, דירות גן ופנטהאוזים.
החל מ-180,000 דולר כולל מע"מ.
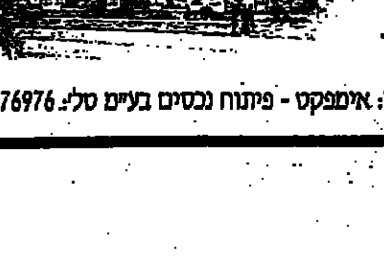
• תוספות מיוחדות בכל דירה: שעון שבת, כיורים נפרדים לבשר ולחלב, ארונות נוספים למטבח הכשר, מרפסת סוכה, כיור לנטילת ידיים, מעליות שבת ועוד.
• חיי קהילה ושכנות עשירים וחמים.
• אור ציון ממוקמת בין קרית-משה להר-נוף ומרחק דקות ספורות ממרכז העיר. סמוך לבתי-ספר דתיים ולמרכזי הקניות של גבעת שאול.
משווק בלעדי: אימפקט - פיתוח נכסים בע"מ טל: 02-376976, פקס: 02-376977

למוסד תורני יהודי לבנות בירושלים
דרוש
רכז
במשרה חלקית
לניהול ולקשרים עם משרדי ממשלה
לפנות בצירוף קורות חיים לפקס 02-419752
טל. 02-421-051

ארבעה עשר מחללי הפיגוע הובאו למנוחות

מרים אדף

לכעלה מאה בני משפחה, חברים ותלמידים ליוו בבית העלמין בשדרות את מרים אדף (55), שנהרגה באוטובוס הנפוץ בדיזנגוף.

הרב דוד מרזן רבה של שדרות, אמר: "כל שדרות אבלה עליה היום. מרים היתה אשה צדיקה, שתמיד רצה לעזור".

את המשפחה ייצג ראש המועצה המקומית שדרות, דוד בוסקילה, שהיה תלמידה בגן הילדים "קלינה" בשדרות, שם עבדה מרים כגננת.

"אני זוכר אותך היום אבא שלי ושל 80 אחים מתושבי שדרות. ישבתי על ברכיך כשהייתי בן 6. תהיי חסרה לי", אמר בוסקילה.

גיסה של מרים, שלמה אזרק, סיפר, שביום ד' בבוקר הצטרפה לבעלה שסייע אותה לתל אביב. "היא נסעה כשליחה בצוות למפגש של נציגות נשות 'אמונה'. בדרך לעשות מצווה היא נקטפה על ידי המרצחים", אמר. הוא סיפר, כי מרים היתה פעילה במקום שנים רבות בחיי הקהילה והתרבות בשדרות. היא היתה אחת הדמויות הבולטות, פעילה חברתית, מילאה תפקיד ברכוז, היתה מכובדת ואהובה על כולם".

מרים הניחה בעל, שלושה בנים ובת ושלושה נכדים. (ע)

תמר קרליבך ספיר

אלפים ליוו אתמול למנוחות בבית העלמין של המועצה האזורית עמק חפר, את בת מושב צפרייה שליד לוד, תמר קרליבך-ספיר שנהרגה בפיגוע.

כתב עת"ים מוסר, כי הרב של משואות יצחק, בה התגוררה תמר מאז נישאה לפני שנה, ספד לכבודה ואמר: "דודי ירד לערוגות הבושם ולקטוף את הפרח היפה ביותר בערוגות".

לא נישאו הספדים נוספים.

תמר קרליבך-ספיר, הדריכה בתנועת הנוער "בני-עקיבא" ואף נשלחה מטעם התנועה להדריכה ב"בני-עקיבא" ברוסיה, שם נפצעה בשתי רגליה בתאונת דרכים קשה.

חבר מושב צפרייה מסר לכתב עת"ים, כי תוך תקופה שנה חזרה תמר לאיתנה ולפני כשנה, נישאה לבן מושב משואות יצחק.

חברה ממושב צפרייה סיפרה עוד, כי תמר אהבה מאוד את ארץ ישראל וכבשה אותה ברגליה בטיולים הרבים בהם השתתפה.

גם בצה"ל, שירתה תמר כמדריכת טבע.

"כל מה שנאמר על תמר יהיה מיותר, שהרי מי שלא מכיר לא יאמין לדברי השבח שישמע אודותיה", אמר אחד מבני המושב.

תמר הניחה אחריה בעל, הורים, שלושה אחים ושתי אחיות. היא היתה האחות השניה במשפחה.

ציפורה אריאל

מראה קשה והכאב היה אתמול בבית העלמין האזורי בחולון, שעה ששלושה מקורבנות הפיגוע הקטלני ברחוב דיזנגוף בתל-אביב, הובאו לקבורה.

לוויה אחר לוויה וקהל מלווים אחד מתחלף בשני.

מסע הלוויה הראשון היה של ציפורה אריאל בת ה-63 משכונת קרית שלום בדרום תל-אביב. מאות הלכו אחר ארונה במסע הלוויה שניהלו אנשי חוליית הקבורה של הרבנות הצבאית. בבית הלוויות אמר בנה דוד "קדיש" ודברי הספד נשא בשם עיריית תל-אביב, סגן ראש העיר, דן דרין שאמר בין השאר: "אנו נפרדים מאנשים שלא עשו דבר וחטאם הוא – שהיו צריכים להגיע לעבודתם ועל כך שהם יהודים".

משם המשיך מסע הלוויה כששישה מאנשי אגף הפיקוח העירוני נשאו את הארון העטוף בדגל הלאום, עד לקבר הפתוח, שם הוטמנה ליד קבר בעלה המנוח.

בנה דוד סיפר: "אמי היתה לוחמת פלמ"ח בשעתה, נאבקה כל חייה למען המדינה והנה היא מתה כקורבן של המדינה".

גלית רוזן

באותה שעה החל מסע הלוויה של גלית רוזן בת ה-23, תושבת העיר חולון. מאות מתושבי העיר, ביניהם ראש העיר וחברי מועצת העירייה, רבה הראשי של חולון הרב נתן לנסמן, חבריה ללימודים בבית הספר לטלוויזיה וקולנוע "תלפיות" שבירושלים וכן בני משפחה ומכרים שליווה בדרכה האחרונה.

ליד הקבר הפתוח אמר אביה של גלית, משה "קדיש" וראש העיר חולון מוטי ששון קרא שיר לזכרה. סבתה, שמירה בבכי לאורך כל מסע הלוויה, זעקה מדי פעם בכאב "כיצד לקחו בחורה כה צעירה ויפה שעוד לא הספיקה לחיות". חברותיה של המנוחה שמירו בבכי וסירבו להאמין כי היא איננה עוד בחיים, תיארו את גלית כבחורה חייכנית האוהבת לעזור לזולת. בשירותה הצבאי שימשה כמש"קית במפקדת קצין חינוך ראשי.

ימים אחדים לפני שקיפחה את חייה, סיימה גלית להפיק סרט במסגרת לימודיה, שתיאר את קורות חייה, הנקרא "ספירה לאחור".

המנוחה השאירה אחריה אמא, יהודית, אבא משה, אחיות ליאת (15) ועינת (24).

דוד לידא

לווייתו של קורבן נוסף מהפיגוע דוד לידא בן 74, תושב צפון תל-אביב, נערכה בבית העלמין בחולון. לידא, ניצול שואה היה שריד יחיד לבני משפחתו העניפה. עלה לארץ בשנת 1947 מפולין והיה מראשוני המעפילים שגורשו לקפריסין. הוא השתקע בתל-אביב, בה הקים בית עסק לחוליות ברחוב דיזנגוף בעיר.

בלווייתו השתתפו מאות מחבריו ומכריו, שבכו את מותו בציינם כי לאחר סבל השואה, הצליח לשקם עצמו, אך מצא את מותו בצורה כה טראגית.

אל מול הקבר הפתוח אמר קרוב משפחתו "קדיש" ובתו צביה ספדה לו באומרה: "מה שהנאצים לא הצליחו, המרצחים הצליחו לעשות. הלוואי ונוכל לעמוד בכל מה שביקש לראות בבניין הארץ, שאותה כה אהב", אמרה הבת.

[illegible] אשה הבוזה, בבית צבה [illegible].
כתב עת"ים מוסר, כי הלוויות [illegible] של תושבי תל-אביב [illegible].

פנינה רפופורט

קהל רב – בני משפחה, ידידים ומכרים – ליוו אתמול את קרבן הפיגוע פנינה רפופורט (74) למנוחות בבית העלמין בקרית שאול.

בהספד אמר ראש עיריית תל אביב, רוני מילוא: "אנחנו עומדים עצובים ומאבלים על קברה של פנינה. היא היתה [illegible] היא רק אישה טובה, אלא גם [illegible]".

ראש העיר סיפר, כי רק לפני שנה [illegible] בעלה של פנינה רפופורט, והמשפחה [illegible] להתאושש מהכאב [illegible], נקטפה בפיגוע [illegible].

"[illegible] אחינו כל תושבי העיר וכל אזרחי מדינת ישראל", הוסיף מילוא.

הרב הראשי לתל אביב, הרב חיים דוד הלוי, ציין, כי פנינה רפופורט היתה אחת מקורבנות הפיגוע, [illegible] בכל הקורבנות שהיו בגלות. [illegible] אמר הרב הלוי הנרגש: "אני מתפלל לה' שיתן כח למשפחתנו ועוצמה לממשלת המדינה, שידעו לנקום את הקורבנות בכפליים".

הבן [illegible] אמר "קדיש" וחזן צבאי נשא תפילת "אל מלא רחמים".

קרוב משפחה סיפר לאחר שהסתיים טקס הלוויה, כי פנינה רפופורט שהתגוררה בשדרות בן ציון 17 בת"א, נולדה ברומניה, ומשפחתה נספתה בשואה. "היא היתה אשה [illegible], אישה מלאת חיים ואם מסורה, שאהבה את כל משפחתה", הוסיף. (ע)

חביב תשבי

[illegible], אמר אתמול הרב [illegible] קבב, בהספד על קברו של חביב תשבי בן ה-72, שנהרג בפיגוע הרצחני בת"א.

הר"כ קבב ציין, כי חביב תשבי [illegible] היה מוכן לסייע לכל נזקק. "היה מוכן להתייצב בכל רגע שקראו לו, כדי לעזור לזולת", אמר הר"כ קבב.

הר"כ קבב הדגיש, כי אויבי ישראל לא יוכלו להשלים לעולם עם מעשי רצח שפלים ואכזריים. "אנחנו רוצים שלום, חולמים שלום, מתפללים לשלום, אבל לא נסכים למלחמה, וזה שקרה בשבועיים האחרונים זו מלחמה אכזרית. אויבי ישראל – דמם לא יהיה הפקר", אמר.

ראש עיריית תל אביב, רוני מילוא, אמר כי חביב היה איש אהוד, חביב, בעל חוש הומור, שלחם בכל מלחמות ישראל. הוא הוסיף, כי הוא היה מסור וגדול לעם ישראל ועסק רבות בהצלת יהודים בפרס, כשהוא מסכן את חייו. "כשהגיע לגולות, היה מכובס ועשה את דרכו להצלת הפרחים שלו, מצא את מותו", הוסיף.

הרב הראשי לתל אביב, הרב חיים דוד הלוי אמר: "אנשים תמימים, הגונים וישרים, קמים בבוקר ללכת לעבודה ונקטפים בידי רוצחים בני עוולה". הוא הוסיף, כי חביב תשבי נמנה על האנשים שבהם מגיע כפיהם בכבוד ונהרג בדמי ימיו בידי פושעים אכזריים, שכל מטרתם היא לעקור אותנו מארצנו".

בנו של חביב תשבי אמר "קדיש", חזן צבאי נשא תפילה "אל מלא רחמים" וקהל רב נשאר לעמוד ליד הקבר ולהתמך בבני המשפחה לאחר שהסתיים הטקס. (ע)

אסתר שרון

מאות תושבי אשקלון, קרובים וידידים, ליוו אתמול אחרונה את קורבן הפיגוע אסתר שרון, בת 21 מלוד.

ראש עיריית אשקלון בני ועקנין ספד לה ואמר: "היית ילדה מבטיחה בבית הספר באשקלון, בו למדת. נרצחת ע"י מרצחים צמאי דם", אמר ועקנין שקרא לממשלה לרדוף את המחבלים מהחמאס עד לבתיהם.

רב העיר הרב יוסף בלוי אמר: "לא צריך להתפקע בשלום עם ירדן, צריך לעשות שלום בתוך המדינה ולחסל את כל אלה העומדים בדרך".

מסע הלוויה התנהל בשקט אך כשעברה שיירת המלווים ליד בית הוריה של המנוחה בשכונת עתיקות באשקלון פרצה סערה גדולה. עשרות בני משפחה ושכנים קראו קריאות בגנות הממשלה ומוות לערבים.

אסתר שרון גדלה באשקלון. לפני שנה וחצי נישאה לעולה חדש מגרוזיה תושב לוד ועברה להתגורר בלוד. היא השאירה אחריה תינוקת בת 4 חודשים. (ע)

דליה אשכנזי

עשרות רבות של בני משפחה וחברים השתתפו אתמול בלווייה דליה אשכנזי בת 62 מתל אביב, אשר נהרגה בפיגוע הרצחני ברחוב דיזנגוף. הלוויה התקיימה בבית העלמין ירקון.

סגן ראש עיריית תל אביב ח"כ אביגדור קהלני ספד למנוחה ואמר: "כל מדינת ישראל עומדת אתנו כאן ומלווה את דליה למנוחות. אין פתרון לטרור, אפשר להקטין אותו, אך לא להעלים אותו. מי שראה את התמונות אתמול באוטובוס, הבין שאנו עדיין נלחמים על עצמאותנו כאן. אתם המשפחה, 46 שנה בארץ, מאז מלחמת העצמאות, אותה מלחמה שחשבנו שתביא לנו מולדת, דגל, המנון ושקט. אבל המדינה לא שקטה עד היום, היא געשת ורועשת מאותם אלה שרוצים שלא נהיה כאן".

תני, בנה של דליה אמר "קדיש".

דליה אשכנזי עלתה ארצה מבולגריה ב-1948. הניחה בעל, אליעזר וליאורה, שני ילדים, תני ודיקי ושני נכדים.

משה גרדינגר

עשרות קרובי משפחה וידידים ליוו אתמול את משה גרדינגר, שנהרג בפיגוע הרצחני בת"א. משה גרדינגר היה עיוורי, בן 83 במותו.

ראש עיריית תל אביב, רוני מילוא, אמר: "אנו עומדים כאן על קברו של משה גרדינגר, שעלה לארץ כציוני ואוהב הארץ. הוא היה אוהב הבריות, סייע לחבריו, ניהל את עסקיו בצורה מוצלחת וחי חיים מלאים בתל אביב".

ראש העיר סיפר, כי גרדינגר עלה לישראל עם בני משפחתו ששכנו רכוש רב בהונגריה, כדי לבנות כאן את חייו. "כל עם ישראל הוא היום משפחתו של משה גרדינגר", אמר מילוא.

הרב הראשי לתל אביב, הרב חיים דוד הלוי, אמר כי אין מילים לתאר את עוצמת הכאב. הוא קבע, כי גרדינגר ושאר קורבנות הטבח הם בבחינת עולה תמימה. "הם יעליצו יושר ויבקשו רחמים על ישראל", הוסיף.

נציג חברה קדישא אמר "קדיש", חזן צבאי נשא תפילה "אל מלא רחמים" והרים כיסו את הקבר הטרי.

יוסי רייזין, ידידו של משה גרדינגר, סיפר לכתב עת"ים לאחר טקס הלוויה, כי הוא עלה לישראל עם הוריו, שהיו משרתים לשעבר המלוכה ברומניה. קודם לכן למד משפטים באנגליה ובצעירותו אהב לנהוג במכוניות מירוץ.

משה גרדינגר שימש במשך שנים רבות כמנהל השיווק של חברת [illegible] "גלובוס". לאחר מכן, עבד עד יום מותו כסוכן בענף [illegible].

ענת רוזן

ליד עמק [illegible] את חלקת הקבר החדשה, מתחת לעץ הברוש, [illegible], מתושבי רעננה נפרדו בדממה מענת רוזן, בת ה-28, שמצאה את מותה בפיגוע באוטובוס מס' 5 בתל-אביב.

הארון, עטוף בדגל ישראל, נישא על ידי ששה חברים ואחריו צעדו בני המשפחה, חברים ותושבי העיר.

ראש העיר זאב בילסקי ספד לענת: "מה ניתן לומר מול קברה של ענת, ילדה בת 28, [illegible]. מעשה טרוף ושנאה קטע את חייה הצעירים. אני נדהם ולא מצליח להבין כיצד זה קרה, כשכל חטאה היה שעלתה על האוטובוס בדרך לעבודה. מחבלים אלה הם התגלמות השטן. לפי איזה קוד אנושי הם מתנהגים? שאלות כאובות ופתוחות אלה ישארו לעד".

"היית תלמידה למופת, ציוניך היו מהגבוהים וזכית לאהבת כולם על היותך צנועה, שקטה, וחביבה. תושבי רעננה מבכים את [illegible]", סיים ראש העיר.

דודה של ענת ספד לה ואמר "פרח בשיא לבלובו היית ונפלת בידי מרצחים. הלב ממאן להאמין, שאתמול היית והיום אינך: בת 28 מתחילה הדרך. אין תשובה לשאלות". לאחר אמירת אל מלא רחמים על ידי חזן צבאי, וקדיש על ידי האב, הונחו על הקבר עשרות זרים.

ליד הקבר [illegible] מנהל בית ספר אוסטרובסקי, דוד קרנגרן, שענת היא הקורבן מס' 20 מבין תלמידי בית הספר במלחמות ישראל. (ע)

שירה מרודקוט

מאות ליוו את שירה מרודקוט מבית השיטה שנרצחה בפיגוע באוטובוס הדמים בתל אביב למנוחות, בבית העלמין בבית השיטה.

האב, עודד מרודקוט, אמר "קדיש" על בתו. המנוחה נשאה אשתקד לשי קום, בן קיבוץ החותרים והם התגוררו בתל אביב.

דברים לזכרה אמרו בני כיתתה וכן הקראו מספר שירים וקטעי קריאה.

עופרה בן-נעים

בבית העלמין החדש ברמלה הובאה אתמול למנוחות תושבת לוד עופרה בן נעים, בת 33, שנהרגה בפיגוע הרצחני.

בהלוויה השתתפו מאות בני משפחה מרמלה ומלוד, חבריה של עופרה לעבודה בחברת מחשבים בתל אביב, ומכרים.

ראש עיריית רמלה יואל לביא ספד למנוחה ואמר, כי רצח נתעב של בני בליעל קטף חיים צעירים.

עוד אמר ראש העיר: "אין מילים כדי להקל כאב ומצוקה ממשפחת בן נעים וקרוביה, אולם, אנו כאן נשבעים להמשיך בדרך אבותינו, לבנות את הארץ, לישבה ולחיות כעם ריבוני".

בני רגב, חבר עיריית לוד, העיר בה התגוררה עופרה בן נעים, ספד אף הוא את בת עירו וקרא לתושבי הערים רמלה-לוד לשמור על איפוק, למרות הכאב הנורא.

עופרה בן נעים ז"ל, הניחה בעל, אהרון, ושתי בנות קטנות בנות 4.5 ו-7 שנים. (ע)

פועה ידגר

רבים מתושבי גבעתיים, בני משפחה וחברים ליוו אתמול את פועה ידגר, בת 56 מגבעתיים שנספתה באוטובוס הדמים למנוחות בבית העלמין ירקון.

רבה הראשי של גבעתיים הרב יוסף גליקסברג ספד למנוחה: "יש לוויות שהזעקה עולה מפי המשפחה, אבל יש מצבים שהמשפחה זועקת, העיר גבעתיים זועקת, עם ישראל זועק, הדם זועק, והאדמה שהדם נשפך עליה זועקת... איך יתכן שבשם אללה קמים אנשים להילחם, איך יתכן שפל רמה כזו בשם אלוהים לנשום ולשפוך דם. דם של נקיים, דם של עשרות אנשים. אנו מוחים בתוקף נגד הרצח הזה. אנו מוחים בתוקף על שימוש בשם אלוקים למעשים שפלים כאלה".

בעל קברה הפתוח פרצה אחותה שפרה בזעקת "היאך [illegible] אותך לא [illegible] לך כוח קשה". אמה של פועה שרה, בת ה-85, אשר ישבה על כסא גלגלים מירדה בבכי וסירבה להיפרד מבתה שנקברה מול עיניה.

פועה ידגר, עלתה ארצה בגיל 12, נישאה לאשר ולהם שלושה בנים, פיני בן 28, [illegible] ואשר בני 24. פועה נהרגה כאשר הלכה לבדיקה בקופת חולים. (ע)

18 מאושפזים באיכילוב

18 פצועים מאושפזים במחלקות השונות בבית החולים איכילוב. מצבו של אחד הפצועים שהוגדר קשה, השתפר, אולם מצבה של פצועה אנושה, ממשיך להיות קריטי, נמסר לכתב עת"ים.

סך הכל השתחררו מבית החולים 28 פצועים, שנפגעו באוטובוס הדמים.

רחוב דיזנגוף, היום שאחרי

לעולם רחוב דיזנגוף לא יחזור להיות מה שהיה

מאת חיים מיקים, סופר "הצופה"

אלפים הגיעו אתמול להתגודד ליד מקום אירוע הרצח, במבוך לכיכר דיזנגוף לב תל אביב, לראות את שרידי ההרס. הגם שהתמונה עקה, האוטובוס המרוסק הועבר לבחינת המשטרה [illegible], קשה כאן החזרה לשגרה.

בתי העסק פתחו את שעריהם, אך רק מעטים באים "להתעסק שלוחה" – [illegible]. כאן עדיין החלקים עדות הנפשה, סתפים הדגלים המחוררים כבד אי אלו הגלי לאום כחולים לבנים. הסקרנים תוהים ובוהים בהלל, מפריעים קצת לתנועת כלי הרכב, המשטרה משתדלת לשמור על הסדר. תנועת כלי הרכב, בקו אוטובוס "דן" בקו 5, נעה באיטיות.

נוסעים – שותקים, מבליגים והסקרנים שבהם פונים אל הנהג ושואלים אם הכיר את הנהג של אוטובוס הרצח. אלה נוהגים לשמוע שנודע אכזר רדף אותו. פעם ניסו פועלים ערביים שהסיע לדקור אותו ופעם, כשהוביל את אוטובוס "דן" בשבילי השומרון אף ירו בו. אך בלב תל אביב, בקו שעליו עבר עובדיה צאלה הי"ד – הנהג, בא את מותו.

במקום הפיגוע הרצחני סובבים עדיין אנשי חברה קדישא, המתנדבים בחבורות של בני ישיבה מתנדבים מבני-ברק. אלה מחפשים בשקיות השחורות וממשיכים לאתר ולאסוף את שרידי הגופות, מקפים בכבוד [illegible] את כתמי הדם שחתו אל קירות הבנים.

בשכה שליד הכיכר סובבים גם שמאי מס רכוש, מבקשים לאמוד את הנזקים. הם מודדים, מצלמים ורושמים, וגם מלאכתם לא קלה. הנזקים נאמדים כאן במאות אלפי שקלים, רכוש נפגע, בתים נפגעו אך הפגיעות באדם – לא יאומדו לעולם. חיי אדם ונפש מפשע, שיד מרצחים שפלים, צמאי דם יהודים, פגעו בם.

באי הכיכר הסקרנים עצורים. מדי פעם מישהו פותח ואומר משהו. העומדים לימינו נגררים לוויכוח, אך כולם מסכימים, שבממשלת ישראל, "אשמה בכל". "מה שהוא עושה זה לטובת הפלשתינאים, עליהם חושבים ועבורם עושים את הכל" – אומר קשיש הגור סבר, הנשען על שרידי גדרי השביל המספס אל רום הכיכר. אחר מיהל, בכל זאת, להמשיך שיחות השלום, כי "רק כך נמנע את הטרור" – כביכול, הוסיף מאן דהו.

במשרדי עיריית תל אביב הפעילו גם אתמול את מוקד המידע, השירות המוניציפלי הזה להושיט עזרה, למוקדת התושבים, לתלמידים, לילדי גנים, ועל פי הנחיות משרד החינוך ננקטו צעדים בכל מוסדות החינוך בעיר.

משטרת מחוז תל אביב תוגברה ביממה האחרונה: צוותי אבטחה סובבים בעיר, מנסים לאתר מוקדי תסיסה ומהומים השדרים, תוך שהם מפנים שוב ושוב קריאות לתושבים לגלות את העירנות הנדרשת.

קואופרטיב "דן" חזר לתפקד, תוך איבוד לנוהגים להמשיך ולקיים בדיקות קפדניות באוטובוסים, לפני כל יציאה אל הקו. "בדיקה זו היא יסודית ביותר" – אמר לנו גבריאל (גברוס) שמש, דובר "דן" בציינו: שחייבים לזכור שבמשך השעה בה רווא, סבו מסיעים כמיליון וחצי נוסעים בכל שעות היום ועד לחצות הלילה, סיכול האסונות האלה, אינו דבר של מה בכך, אם בכלל ניתן.

חדשות ומשמעותן

השפעות-לוואי על המשק

מאת יצחק רודיטי

החלטת הממשלה על הטלת הסגר על יהודה ושומרון וחבל עזה היתה בלתי נמנעת נוכח המצב שנוצר. אפשר להניח בכך, שראש הממשלה יצחק רבין חש, כי בנסיבות שהתהוו בעקבות שרשרת אירועי הדמים הוא חייב לעשות משהו, והטלת סגר הוא מהלך הניתן להפעלה מיידית, למרות שבפועל בסגר זה יש הרבה חורים.

הטלת הסגר מונעת יציאתם של 45 אלף פלשתינאים לעבודה בישראל. עפ"י החלטות הממשלה האישורים ליבוא פועלים זרים לענף הבנייה ולענף החקלאות יכסו פחות מבמחצית מספר זה. ניתן להסיק מכך כי למרות שהסגר הוא לזמן בלתי מוגדר אין כוונה להמשיך בו במלואו זמן רב מדי ובמרוצת הזמן צפויים שינויים בעומק הסגר.

אבל כבר באופן מיידי יש לסגר השפעות לוואי מבחינת המשק:

● ענף הבנייה ייפגע מיידית. היעדרם של הפועלים הערביים מיש"ע יגרום להקפאה בבניית בניינים רבים. הממשלה מנסה באחרונה להפעיל אמצעים מיוחדים כדי לזרז את הבנייה ולהשפיע בדרך זו על מחירי הדירות. מניעת כניסת הפועלים הערביים כתוצאה מהסגר תשפיע על היצע הדירות וממילא על מחיריהם.

● הסגר ישפיע על מצב העבודות החקלאיות ויפגע במקומות רבים בקטיף ואיסוף יבולים. השפעה ישירה תהיה בזרימת ירקות מעזה לישראל, מה שיגרום לעליית המחירים בשוק המקומי, הגבוהים מאוד בלאו הכי. המסר מבחינת המדד הוא בהחלט בעייתי.

השאלה היא באיזו מידה ובאיזו עקביות הממשלה תתמיד במהלכים ואם היא תדאג ליצירת ולהפות לכח האדם שבכניסתו הגבלה.

ח"כ זבולון המר:

ממשלה ב"בלק אאוט" ועסקים כרגיל!

המפד"ל אומרת כי אין די בהחלטה להטיל סגר על "השטחים", אם אין זו מלווה בצעדים ביצועיים. מבחינתו של הסגר הוא בתקופה על "ייהומה". תיעוד וצילומים שנעשו בעת האחרונה ע"י שאול יהלום מלמדים שהפועלים עוקפים את מחסומי הדרכים בקלות יתרה מתחת לאפם של כוחות הבטחון, ולפעמים אפילו תוך עצימת עין. לדברי ח"כ שאול יהלום, ישנן עדויות כאלה אפילו מאתמול בבוקר, יום למחרת הטבח ברחוב דיזנגוף.

מנהיג המפד"ל, ח"כ זבולון המר, מאשים את ראש הממשלה בחוסר רגישות ואומר כי דבריו העייפים והמבולבלים במסיבת העיתונאים משקפים אובדן דרך וחוסר כוונה רצינית להתמודד עם בעיית השעה בנחישות, בנחרצות, בדרך של מלחמה בטרור ללא פשרות, כראוי וכנדרש בימים אלה.

ח"כ המר אומר: "לשון מרצ היא המתגלגלת בפי רבים. במקום תגובה נחרצת הוא נוקט בשפה מומר"צת כאילו עסקים כרגיל. ראש הממשלה עוסק בקוסמטיקה ומגמר אשליות. במקום ליטול מנהיגות ולקבל אחריות, הוא מחפש ומוצא, כדרכו, שעירים לעזאזל ברמתם של המתיישבים, העסיקים הישראלים, סעיפי החוק ובתי המשפט, ובעצם מי לא?! רק לא הממשלה מוכת הסנוורים".

ח"כ זבולון המר שב וקרא, בשם המפד"ל, לצמצם ולמתן את מסע היח"צנות ברמות פסטיבל השלום בערבה. "המפד"ל תומכת ומברכת על חתימת הסכם השלום עם ירדן, אולם בין מהות העניין לבין אמרגנות היחצנאות רחוקה הדרך. ראוי שהחתימה תיעשה בצניעות ובאיפוק ובלי חגיגות מיותרות."

רבין: תהליך

(המשך מעמוד ראשון)

משפחות של 4816 הנופלים של חיל מאז מלחמת השחרור.

ראש הממשלה ושר הבטחון אמר בדבריו להורים השכולים: "אני בטוח, שננצח גם במלחמה על השלום ועל הבטחון כנגד אויבי השלום. דבר אחד אני רוצה לומר לכם, לחוספים, להורים ולמפוצצים: ידי צה"ל וזרועות הבטחון ישיגו אתכם במוקדם או במאוחר, וגורלכם יהיה מר".

בפתח דבריו אמר רבין, שכתמי הדם עוד לא יבשו וזעקות הפצועים מהפיגוע בתל אביב עדיין מהדהדות באוזנינו. "אנו אומרים לכל אויבנו גם אם תמשיכו לנסות ולפגוע בנו, אנחנו ננצח כמו שניצחנו בכל המלחמות.

גורם בטחוני בכיר

(המשך מעמוד ראשון)

שיטות הפעולה של הארגון, על הגורמים הזרים שכבר מעורבים אליהם כלי הנשק והכסף, ועל מקומות המיסתור של המבוקשים.

לדברי הגורם הביטחוני הבכיר, על סמך המידע המודיעיני ישוגרו אנשי זרועות ביטחון למבצעים בשטח, הן ביהודה ושומרון שעדיין מצויים בשליטתנו והן ברצועת עזה שנתונה בשליטת הרשות הפלשתינית.

הוא הזכיר, שבמסגרת הסכמי אוסלו נתונה הרשות לכוחות של צה"ל, לאחר מסירת הודעה לרשות הפלשתינית, לפעול נגד גורמי טרור, גם בתוך רצועת עזה. "אין ספק שפעילות זאת תידרש לנוכח התשתית הרצחנית שיש לחמאס בעזה".

הגורם הביטחוני טען, שהלחץ הציבורי על הממשלה, ובעקבותיו על גורמי הביטחון להודיע בפומבי ומיד על צעדי הממשלה בעקבות הפיגוע רק מסב נזק, משום שפעילות כזאת מחייבת, מדרך הטבע, שמירה על מבצעים חשאיים.

"יש פיתרון צבאי-מבצעי למכת הטרור הניחתת עלינו באחרונה, אך חייבים לדעת שאי אפשר למנוע באופן מוחלט פיגועי התאבדות כמו הפיגוע בת"א. במלחמה הזאת ינצח מי שיש לו יותר אורך רוח ונחישות", אמר הגורם הביטחוני הבכיר.

התובעת הכללית של ארה"ב ג'אנט רינו אמרה אתמול, כי האף-בי-איי מקיים קשרים עם ישראל בנושא מימון אמריקני פרטי לארגון החמאס, מאז שארגון זה נטל על עצמו אחריות לפיגוע הרצחני בתל-אביב.

רינו נשאלה, האם האף-בי-איי הגביר את מאמציו אחרי יום רביעי, בחקירת השאלה אם החמאס מגייס כספים בארה"ב.

"אנחנו ממשיכים לנקוט את כל הצעדים האפשריים בהתאם לחוקינו, במטרה למנוע אלימות וטרור, ולחקור כל פעילות כזו כאן בארצות הברית", אמרה.

רינו, העומדת בראש משרד המשפטים האמריקני, היא האחראית לפעולות האף-בי-איי.

המפד"ל קרא לקב"טים להגביר במיוחד בתקופה זו את המאמץ האבטחתי והעירנות הזאת על מנת לסכל פיגועים.

ב"ה

ט"ז במר-חשון תשנ"ה
21.10.94

אי-אמון בממשלה

המפד"ל יחד עם כל בית ישראל אבלה והמומה מהטבח ברחוב דיזנגוף. המפד"ל שולחת תנחומים למשפחות הנספים, ומתפללת לרופא חולי עמו ישראל שישלח רפואה שלמה לכל הפצועים.

המפד"ל הגישה הצעת אי אמון בממשלה –

על כי ממשלת ישראל מחזקת את אש"פ, ומעבירה לו יותר ויותר תחומי אחריות, ואילו אש"פ פועל יד ביד עם החמאס: אש"פ מעוניין בהמשך הטרור של החמאס, והחמאס מעוניין בהמשך המשא-והמתן המנוהל על ידי אש"פ.

על כי ראש ממשלת ישראל ממשיך להשמיץ את המתנחלים, וממשיך ליצור אווירת הסתה כלפיהם, בעוד שמתיישביה החלוציים של יש"ע הם הסיבה היחידה שרבין, פרס, ביילין ושריד עדיין לא יסדו את המדינה הפלשתינאית.

על כי ממשלת ישראל לא שעתה ולא מקשיבה לאזהרות המפד"ל שחזו את התגברות הטרור, ומסווה את מחדליה במיגור הטרור, על שולחיו ומבצעיו, בקיטורים על המערכת המשפטית, כאילו היא אשמה (יחד עם המתנחלים כמובן) בפריחת הטרור הרצחני.

המפד"ל קוראת לראש הממשלה להתפטר ולהכריז מייד על בחירות מוקדמות לכנסת.

התנועה הדתית לאומית, המזכיר המדיני

פיס צ'אנס

הגרלה מיום 20.10.94

♠	♥	♦	♣
7	Q	8	7

פיס חוק

להלן המספרים והפרסים שהועלו בגורל:

● בסך 1,000,000 ש"ח זכה כרטיס מס' 552315.
● במכונית הגרה זכה כרטיס מס' 119605.
● בסך 5,000 ש"ח זכו כרטיסים מס': 505161, 285163, 522952, 538694, 250255, 426389, 802623, 377959, 264872, 374651, 550369, 830244, 778102, 124915, 891067, 817584, 628673, 877580, 033787, 681761, 859849, 268543, 836767, 769144, 104383, 789068.
● בסך 1,000 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים ב-5 הספרות: 78561, 11488, 51330, 76984, 41546, 80068, 38154, 47293, 13563, 48803, 46106, 23029, 46366, 08276, 73422, 81497, 27087, 91593, 87694.
● בסך 100 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים ב-3 הספרות: 015, 379, 794, 769.
● בסך 20 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 30, 76, 00, 97.
● בסך 10 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 28, 26, 09, 27, 33, 41, 37.
● בסך 7 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בספרה 2.

על המצפה

יד תקיפה נגד החמאס

הממשלה החליטה אתמול על נקיטת שורה של צעדים תקיפים בתגובה לרצח המתועב בלב תל-אביב שבוצע ע"י החמאס. בין היתר קבעה הממשלה כי "הסגר שהוטל על רצועת עזה ויו"ש יימשך ללא הגבלת זמן".

יש להצטער שהממשלה הגיעה למסקנה זו באיחור זמן, רק אחרי הרצח המתועב שקיפח את חייהם של למעלה מעשרים איש וגרם לפציעתם של עשרות. לא מן הנמנע שאילו נמשך הסגר כפי שדרשו זאת ראשי האופוזיציה למחרת רציחתו של החייל נחשון וקסמן הי"ד היה נמנע שפך הדמים הרב בת"א. הממשלה לא התייחסה לקריאות הללו. היא נחרדה לבטל את הסגר כדי למנוע מכל מהפלסטינאים ברצועת עזה שמוצאים את פרנסתם בעבודות בישראל.

עם החלטת הממשלה על חידוש הסגר ללא הגבלת זמן לא ניתן לדעת עד מתי יימשך. אולם אם עלינו להשיב על שאלה זו בהסתמך על הדברים שהשמיעה שרת המדע והתקשורת שולמית אלוני בצאתה מישיבת הממשלה, הרי שמדובר בסגר זמני מאוד ולא ירחק היום שהשערים ייפתחו מחדש בעזה ויו"ש בפני פועלים פלשתינאים. הדברים של השרה אלוני אף מצביעים על כך כי לא היתה תמימות דעים בממשלה בכל הקשור בהמשכת הסגר ברצועה וביהודה ושומרון.

החלטה אחרת שנתקבלה באותה ישיבה עוסקת בהפעלת "יד תקיפה" נגד אנשי הדמים של החמאס. מדובר, ככל הנראה, בתגובה חריפה מאוד המכוונת להכות במעוזי החמאס באשר הם. מובן מאליו שהממשלה נמנעה מלפרסם ברבים את תוכניותיה. עם זאת יש יסוד להניח כי מעתה ואילך יינקטו צעדים חד-משמעיים שמטרתם להפסיק את הפעילות של החמאס על שתי זרועותיו – הזרוע הפוליטית והזרוע הצבאית כאחד.

יש להניח שגם ראש אש"ף יאסר ערפאת יידרש לבער את קיני החמאס ברצועה וביריחו הנתונים לשליטתו.

לא נותר אלא לחזק את ידיה של הממשלה על החלטותיה, אם כי לא ניתן לעבור לסדר היום על מחדליה עד כה בכל הקשור בטיפול בחמאס ונקיטת צעדים כדי למנוע את פעילותו הרצחנית מתוך הרצועה ומיהודה ושומרון כאחד.

אמנם טוב מאוחר מאשר בכלל לא. אך, כאמור, אין בכך כדי לשחרר את הממשלה מאחריות למחדלים שנרשמו מאז העברת רצועת עזה ויריחו לידיו של יאסר ערפאת.

נאום מאכזב של רבין

ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין שהקדים את שובו מלונדון עם היוודע הפיגוע הרצחני בת"א השמיע דברים לעם בהם ביקש, מצד אחד להגיב על הרצח ומצד אחר להבהיר מה בדעת הממשלה לעשות כדי למנוע הישנותם של מקרים כגון אלה בעתיד. אולם, במקום להופיע בפני העם כנדרש מראש ממשלה, במצבים כגון זה, מצא יצחק רבין לנכון להתפלמס עם "האופוזיציה הימנית" וכן עם המתיישבים היהודים בגוש קטיף וביהודה ושומרון. הוא השמיע דברי תוכחה כלפי האופוזיציה והבהיר כי אין מקום לשתי הישויות – הישות היהודית והישות הפלשתינית לחיות יחדיו, זה לצד זה. לדעתו, יש להפריד ביניהם. מכלל דבריו עולה כי ביום מן הימים יצחק רבין עלול להצטרף לצידם של המטיפים לפינוי הישובים היהודיים מגוש קטיף ומיו"ש גם יחד.

ראש הממשלה לא חסך את שבטו גם מהמערכת השיפוטית, מהמסקנות של "ועדת לנדאו" המגבילות, כביכול, את פעילות השב"כ הואיל והבג"צ עומד לצידם של המחבלים בעת חקירתם.

ראש הממשלה האשים את כולם, פרט את ממשלתו, כשהוא מנסה להטיל את קולר האשמה עליהם.

רבין במקום לעודד את העם בשעות של כאב, כשעשרות מתים מוטלים לפניו, הופיע כ"מוכיח בשער" כשכל מטרתו להסיר את האשמה ואת האחריות של הממשלה לפיגועים המרובים שנרשמו מאז חתימת ההסכם עם אש"ף, לפני כשנה ורבע, ואשר הגיעו לשיאם בשבוע האחרון, בעקבות הפיגועים הקשים בירושלים ובתל-אביב.

ספק רב אם רבין השיג את מטרתו בדברים שהשמיע שעות אחדות אחרי הרצח המחריד בכיכר דיזנגוף. לא זו בלבד שלא עלה בידו לעודד את העם, הנתון בכאב נוראי, אחרי מעשה הרצח ההמוני, כי אם להיפך, דבריו הגבירו את הכאב וגם את הכעס על מחדליה של הממשלה.

לא רק האופוזיציה מצאה פגמים חמורים והם גם קשים בדבריו של ראש הממשלה שהופנו אל כלל ישראל, גם רבים אחרים מבין התומכים בממשלה לא הסתירו את אכזבתם מהופעתו הבלתי שקולה של ראש הממשלה בעת צרה ומצוקה.

העם קיווה לשמוע דברים אחרים, דברי עידוד לרבות הושטת יד לאחדות יהודית. רבין דחה את היד המושטת לאחדות. הוא התייחס בזלזול לקריאות כי לעת כזאת יש לייזום הרחבת הבסיס הקואליציוני של הממשלה, כדי לצרף אליה לפחות חלק המרכזי מהאופוזיציה, הואיל ורק ממשלה מאוחדת המייצגת את הרוב בעם מסוגלת להתמודד עם הבעיות המדיניות והביטחוניות שעל סדר יומה של מדינת ישראל.

רבין, כאמור, איכזב את העם בדברים שהשמיע בתגובה על הרצח בלב תל-אביב.

רק לא פסטיבלים

פנייתה של סיעת המפד"ל בכנסת אל ראש הממשלה בבקשה להימנע מפסטיבלים המנויים בעת חתימת הסכם השלום בין ישראל לממלכת ירדן בהתחשב באבל הכבד בעקבות הרצח בת"א ראויה לא רק לתשומת לב, אלא גם להחלטה מתאימה כנדרש בימים של אבל וכאב על אובדן חיים.

המפד"ל קבעה שלא תוכל להשתתף בטקס החתימה על הסכם השלום, אם ראש הממשלה לא ייענה בחיוב לפנייתה זו.

לא עת פסטיבלים היא. אין מקום לחגיגות המוניות, אפילו אם רואים בהסכם צעד נוסף בדרך לקידום השלום באיזור, רצוף המלחמות, בו אנו חיים.

בכלל, הסכמי שלום בין מדינות אינם נחתמים בהמון רב, וודאי שאין המעמד מחייב תרועות של שמחה, שהרי הסכמים נבחנים במעשים ולא בחתימות בלבד.

הגיע הזמן כי נלמד שלא לצאת מן הכלים בעת חתימת הסכמים עם המדינות השכנות, במיוחד שלמדנו לדעת כי הסכמים, בדרך כלל גורמים לספיחים שלא תמיד קל להתגבר עליהם. תוכיח זאת עם חתימת הסכם השלום עם מצרים ואנו עדים לכך גם כיום כי הסכם זה, למרות שנחתם לפני כחמש עשרה שנה, טרם הביא עימו שלום מלא בין שתי המדינות. השלום עם מצרים הוא קר מאוד, על אף ששני הצדדים מקפידים להדגיש את חשיבותו לשני העמים.

ייתכן שהסכם השלום עם ירדן שונה. המלך חוסיין – נאמר בידיעות – מגלה רוחב לב כלפי ישראל, אם כי מקפיד מאוד לעמוד על דרישותיו, הן בכל הקשור בסימון הגבולות והן בכל הנוגע בדרישתה של ממלכת ירדן על חלק מאוצרות המים של מדינת ישראל.

ראש הממשלה אמר בעת חתימת ההסכם בראשי תיבות כי אין בו מנצחים ואין בו מפסידים. בנסיבות כאלה וודאי שאין מקום לפסטיבלים גדולים.

ההסכם עם ממלכת ירדן נחתם בתום תקופה של כיובל שנים שהיתה רצופה מלחמות, פיגועים מתוך שטח ירדן וכיוצ"ב. קשה להתעלם מהעבר, אפילו אם החתימה על ההסכם באה להבטיח עתיד מזהיר לשתי המדינות.

יש לתת לזמן לעשות את שלו. בתום שנתיים-שלוש נוכל לדעת: האם נתמלאו התקוות שתולים בהסכם בין ישראל לממלכת ירדן.

אנו רוצים לקוות שלא נתאכזב, כי אכן נפתח אשנב ל"מזרח תיכון חדש", כפי שמציג זאת שר החוץ שמעון פרס. אף על פי כן אין סיבה למסיבה גדולה. על אחת כמה וכמה שההסכם ייחתם עוד בטרם תמו שבעת ימי האבל על הרצח הנוראי שבוצע בלב לבה של העיר העברית הראשונה. וכשהעם באבלו אין לדרוש ממנו כי ייצא בראש חוצות לחגוג את חתימת ההסכם עם ממלכת ירדן.

נקווה שגם יצחק רבין יבין זאת.

صورة عن الأصل

סיכומו של שבוע

בין שמחה לאבל נורא

שרשרת הפיגועים, הרציחות של החמאס בשבועות האחרונים, החל מן הירי לעבר עוברים ושבים במדרחוב הירושלמי, וההמשך בחטיפתו של החייל נחשון וקסמן הי"ד ועד לפיגוע הנורא שאירע בלב העיר תל אביב, באוטובוס קו 5, גדוש נוסעים, אינה מסתדרת בשום פנים ואופן עם תהליך של שלום.

לעומת זאת, כינון יחסי השלום עם ירדן משרה בקרב הציבור תחושה של תהליך שלום אמיתי עם מדינה ערבית.

אל בשורת השלום עם ירדן הצטרפה הבשורה על חיסולה של גלות יהודי סוריה, עם עלייתו ארצה השבוע של מנהיגה הרוחני, הרב אברהם חמרה. עובדה זו יכולה אולי להתקשר עם סממני שלום עתידיים עם סוריה, שהרי ללא כך, לא היתה היציאה מתאפשרת, כנראה.

השאלה היא, איך אפשר להמשיך ולחיות, עם תחושות מתחלפות במהירות כזו, בין שמחת שלום, מזה, ויגון ואבל נורא מזה?

אפשר שניסיון השנים "הכשיר" את הלבבות, אך קשה מאוד להשלים עם מציאות נוראה כזו ובמבחן כה קשה. אך עובדה, עם מציאות כזו על תושבי ישראל להמשיך ולהתמודד. היו שכירכו את האחוות שפשטה בין כל חלקי העם, בתפילה שנשאו כולם לשלומו ולהחזרתו בחיים של החייל החטוף. רבים היו רוצים לחוש באווירת האחווה גם במבחנים האחרים שנכונים-לנו בעתיד.

את הנפגעים במעשי הטרור יש שמכנים "קורבנות השלום", ואין שקר גדול מזה. גם הנסחפים באווירת השלום צריכים להגביל את התלהבותם. גם כשהשלום עומד על כף המאזניים צריך להתייחס אליו בפרופורציה הנכונה ולהחזיר מלחמה שערה אם התהליך הזה מסכן את חיינו ואת בטחון המדינה.

חיים פיקרש

הפיגוע, ההלם והכאב

הפיגוע האיום ברחוב דיזנגוף בתל-אביב, בו נהרגו כעשרים איש ונפצעו עשרות, הוא שיא בפעולות הרצחניות של החמאס. ההלם והכאב שאפפו את כל הציבור היו לא רק על מחיר הדמים הנורא אלא גם בשל הנסיבות – אזרחים הנוסעים באוטובוס בלב תל-אביב, במקום שבו נראה היה כי יד המרצחים לא תגיע אליו לביצוע פיגועים המוניים. הממשלה תצטרך למצוא דרכים לא רק כיצד לפגוע בארגון מרצח זה בצורה קשה אלא להחזרת תחושת הביטחון של אזרחי ישראל, בתוך הקו הירוק ומעבר לו. בתמונה: מתנדבים שרידי גופות ליד אוטובוס הדמים ברחוב דיזנגוף. צילום: איי.אף.פי

החמאס אויב מסוכן – מי "יטפל" בו?

למעשה, הכנסת ברובה הגדול נתנה גיבוי מלא לרה"מ לדרך טיפולו בכל הקשור לחטיפת החייל נחשון וקסמן ז"ל ולניסיון החילוץ על אף תוצאותיו.

הביקורת הרציפה שהיתה במהלך הדיון על כך במליאה התמקדה בשאלה: הכל מודים כי החמאס, שעיקר כוחו ברצועת עזה, היה ונשאר האויב המסוכן לבטחוננו. למעשה, החמאס הוא אויב לא פחות מסוכן לערפאת. בעינה נותרה בכל חריפותה הבעיה: מי יטפל באויב זה?

בצדק הכריז רה"מ פעמים מספר באוזני ערפאת, ובאוזני הציבור היהודי והפלשתיני, כי הוא רואה בערפאת אחראי לטיפול בחמאס ומיגור כוחו ולמניעת הטרור הרצחני של ארגון מרצחים זה. סוד גלוי הוא שעיקר כוחו המספרי והצבאי של החמאס מצוי ברצועת עזה. משם יוצאים המרצחים והחוטפים, ואל הרצועה חוזרים לאחר ביצוע מעשי הרשע והפשע. הרצועה הפכה מקלט למרצחים.

מהחטיפה להרג ההמוני

פרשת חטיפת החייל נחשון וקסמן הי"ד נסתיימה בטרגדיה. המקום שבו הוחזק, בביר נבאללה, נמצא במרחק קילומטר וחצי מבית הוריו בשכונת רמות בירושלים. התכנית היתה להצילו על ידי פריצה אל הבית ולהביאו ישר לשולחן השבת [illegible] החוטפים לרצחו. מצאוהו ירוי, כשהוא כבול בידיים וברגליים. הפריצה סימלה את המדיניות שאין נכנעים לטרור, אבל הביצוע היה בבחינת: הניתוח הצליח, אך החולה מת.

חכמים לאחר מעשה אומרו כי אפשר היה לעשות אחרת. היו בעלי עצות שאמרו שאפשר היה להשתמש [illegible] אותה, במקום סיירת מטכ"ל, היא היתה יכולה לעשות זאת יותר טוב. חומר הנפץ שהונח כדי לפרוץ את הדלת היה בלתי מספיק ולא פרץ את הכניסה. בינתיים חלפו דקות יקרות והחוטפים הספיקו לרצוח את החטוף ולהתכונן למבצע התאבדות. כאשר החיילים הגיעו אל דלת החדר בו הוא הוחזק, הם קראו לחוטפים להיכנע, אך אלה ענו שהם מוכנים למות ולא להיכנע. זה היה צפוי, משום שמדובר [illegible]

שאירע בתקופת השלטון האחרון. הקונספציה כי יש לעשות שלום בכל מחיר ובכל המהירות המגיעה למיצויה ולשיא השיגה בחתימות השלום עם ירדן ולנקודת השפל המחרידה שלה ב"הסכם אוסלו".

הקונספציה הזו כוללת בתוכה הנחה כי יש להפקיר את הביטחון לטובת השלום, כמו פתיחת הסגר יומיים אחרי הזינוק. היחסים עם ערפאת חשובים מדיי התשובות. מדיניות הריצ'רץ', פתוח סגור, מעידה על אובדן דרך. סגר, לפי ההגיון הפנימי של ההסכם פירושו לחץ על ערפאת ולחץ על ערפאת פירושו ערעור ההסכם. המימשל אמנם מבין את הסתירה הפנימית ובתיסכולו הוא מבקש אשמים. רבין תבע מערפאת או שלום או חמאס. אבל ערפאת אינו רוצה וגם אינו יכול להיות צד"ל. הקונספציה כוללת בתוכה גם את ההנחה כי אי־אפשר להגן על כל היהודים בארץ־ישראל וכי ישנם יהודים אויבי השלום שהושוו לא אחת לחמאס, לכן הם אינם ראויים להגנה, אלא להיפך, יש לערער את ביטחונם ולסלקם מבתיהם. כיוון שהטירור פוגע דווקא במקום המכאיב ביותר הוא מופיע בתל־אביב.

"יש להחזיק חזק ולהמשיך" – אומר הנשיא ויצמן. משהו המזכיר קולו של טייס לפני נחיתת התרסקות.

★

אם ליוסי שריד היה שכל היה מוליך את הממשלה לבחירות עכשיו. בעקבות הנובל והקלינטון. כי לאחר החתימה המסוחררת עם ירדן, צפויות רק צרות בכל התחומים. מן הראוי לנצל הצלחה. אפשר שגם כיתרו של המלך לא מתובר היטב לראשו. חסר רק שהשלום המפואר הזה יתערער. ואבן האשראי של השלום עם ירדן יתמוסס לא רק בגלל הרציחות הלגיטימיות, שהן חלק מוסכם של תהליך השלום, ולא רק מפני שלמלך יקשה לערוץ את החמאס כבימים עברו, אלא מפני שלא ניתן יהיה להמשיך במשא ומתן עם סוריה דווקא על רקע ההצלחה עם ירדן.

העם הבין כי אפשר גם אחרת. גם רבין הבין כי יש מודל שונה מקמפ־דייויד, שנקבע זה עתה וכבר נחרת בדעתו הצולות של רבין, אך הוא נדחה על הסף לא רק על ידי אסאד, אלא גם על ידי מובארק.

לכן אילו לממשלה היה שיקול דעת צלול היתה מקבלת בשמחה את הצעת אריק שרון וביבי נתניהו והיתה מקימה ממשלת אחדות על בסיס רעיונות השדרה המוחזית, או הולכת לבחירות בגין המבואות הסתומים שאליהם נקלעה. אך כמו בטרגדיות היווניות הממשלה תהרוס עצמה ואותנו עד תום כל הגרי לעבור מן הארץ. יהיה שלום עד היהודי האחרון.

הטירוף בשיקול דעתו הלקוי של ראש הממשלה נתגלה לפחות פעמיים. פעם בשיקולי הפריצה בביר־נאבאלה ופעם בבואמו של רבין על הסיבות לטבח בדיזנגוף. התוקפים העיקריים של דרך קבלת ההחלטות ואפיו של האיש בשבוע האחרון הם יותר עיתונאים מן השמאל מאשר כוכבי ערוץ שבע.

בראשית השבוע נתפרסמו מאמרים רבים שהראו בעליל כי לפעולת הפריצה לשחרורו של נחשון וקסמן הי"ד לא היה כל סיכוי, גם אם דלתות הברזל היו נעקרות וכי ליבו של רבין אטום מדלתות ברזל. ההחלטות גורליות הוא מקבל לבד, אבל האחריות היא של קבלן הפיצוצים, המפקד הזוטר ביחידה הנבחרת. הוא נשלח למשימת התאבדות או שלבסוף הוא יורד בדרגה. ברמת מוסר שכזו אין ערך לשום הסכם שלום, כי המחוייבות של החותם כלפי ההסכם נובעת מהאופורטוניזם של ההישרדות בשלטון ולא מערך השלום ומערך חיי האדם.

★

בליקויי בוחן המציאות של רבין חשו רבים מדי. נשמעה דרישה מצד רוד לוי להקים ועדת חקירה. אך זו דרישה מצומצמת מאוד. על כל המערכת השלטונית לדעת, ועל כל מי שנתמנה בתקופתה ומטעמה ותמך בה אפילו בעקיפין, כי הוא עתיד לתת את הדין.

אני יודע, חתן פרס הנובל ותומכיו יגידו שאנו

(סוף בעמוד 4)

[illegible] חשוב מצד הסבבות [illegible] יש כמובן, כתמיד, בעלי ביקורת בפעיתתיים שאינם מסוגלים לבלום עצמם מלבטל את ערכה של החתימה ההיסטורית. אחרי הכל, הם פוסקים, היה לנו שלום דה־פקטו עם ירדן. עכשיו הוא דה יורה, אותה מציאות בשינוי אדרת לגאלית. רוב רובו של הציבור, גם אם הוא אוהב לטפוח על שכמם של בני איפכא מסתברא, אינו משוגח במבקרים האלה הפעם. הוא יודע כי חצאי אמיתות טעונות כזב יותר משקרים מלאים.

השלום דה פקטו נתקיים מפני שירדן הרתעה, כפיכתו, בכוחה של ישראל. השלום דה יורה משמעו הכרה בזכותה של ישראל לריבונות יהודית בארץ ישראל. גם אם תחילתה של הכרה זאת היא מאונס, סופה הוא מרצון. ירדן קיבלה הלכה למעשה את התביעה של הציונות המדינית. היא אישרה בחתימת מלכה כי היא לגיטימית. גם אם שנות תשעים הארבע נדמה לנפשה כי עם ירדן זה היה קל, כמעט טבעי, ידעת השנים ארבעים ושבע עד לשנה זאת, חמישים שנה כמעט, כי זה לא היה קל כלל ועיקר.

★

מקור הסכסוך הישראלי ערבי הוא בשלילת הלגיטימיות של הציונות. התעמולה הערבית הצליחה לטשטש אמת היסטורית זאת ואף על פי כן היא האמת מראשית ועדיין היא אמת. יותר משהלגיון הערבי להם להשיב לערבי ארץ ישראל את זכויותיהם השדודות, הוא להם בכדי לשדוד את זכויות היהודים. הקולונל הבריטי גלאב פחה, מסתערב אידאלוגי בשכר, לא הכחיד את ישובי גוש עציון בכדי ליישב בהם הנבזים מגולשים אלא כדי לשלול את זכות ההתיישבות היהודית. הוא לא כבש את הרובע היהודי בכדי לתת קורת גג לירושלמים ערביים חסרי בית, אלא כדי למנוע מירושלים להיות בירת האומה הישראלית הריבונית. בתי כנסת עתיקים הוחרבו, מצבות הר הזיתים נותצו, מלונות ניבנו על קברים כדי לנתק כל זיקה בין ירושלים לבין שבי ציון. הוא כשל, חוסיין. חמישים שנה אחרי, הוא חתם כי הוא מכיר בצדקת הציונות. לא כך אנחנו אומרים לו, אבל זאת המשמעות.

כל מי שעמד במערכה הארוכה, המשכלת, שגיאות הגבורה, של חלוצי גוש עציון, פורצי הדרך לירושלים, משחררי הכותל, מתיישבי בקעת הירדן, חיילים וקצינים, אנשים ונשים ועולי ימים, הוגים ומשוררים, חכמי דברי ימי העיר וחוקרי צפונותיה, רבני ישראל ודורות מתפללים, מדינאים, שרים, ראשי ממשלות ישראל, כל מי שלום וכל מי שלום, העם כולו, זכה! על יצחק רבין נתגלגלה זכות ללחום על ירושלים כמצביא ולחתום על הסכם הצפון כראש ממשלה. זכאי מי שגילגל את הזכות ומי שעליו נתגלגלה, וזכאי ישר כוחו. אך הקרב לא תם!

מצרים וירדן הן מעתה שתי מדינות הנכונות לחיות, כל אחת בגבולותיה הבין לאומיים, לצידה של מדינת ישראל, בגבולותיה הבין לאומיים היא. סוריה נושאת ונותנת, כמי ששר המציאות הכוחנית כשאה, על שלום חדו עם ישראל, בגבולותיה. היא תחתום אם נרד מן הגולן. היא לא תחתום אם לא נרד, היא נכונה לחיות לצדינו, כמוה כמצרים וכירדן. המחויבויות הבטחוניות האסטרטגיות של מדינת ישראל, בכל זמן מזרח תיכוני הנראה לעין, אינן מעניינות אותה. הגבול הבין־לאומי כפי שהמאה העשרים שירטטה אותו בעפרונות קולוניאליסטים, הוא גבול ההסכמה המצרית, הוא גבול ההסכמה הירדנית והוא תנאי להסכמה הסורית. דרום ומזרח וצפון והים במערב נכונים כולם להתקיים לצדינו, על פי הקווים שהציבו הבריטים והצרפתים בראשית המאה העשרים. המשימה של הקיום במקומנו, לא לצדינו, משאירות הציונות שלא יכלו לנו, לפלשתינאים...

[illegible] אש"ף רוצה אבל הוא ירא את חמאס. יש טוען כי אש"ף אינו רוצה ועל כן הוא מתרץ בחמאס. יש טוען כי אש"ף הוא תנועת שחרור מן התנועות של המאה העשרים ועל כן נגיע עמו להסדרים ושלום, ויש טוען כי אש"ף הוא הכירון הזילוני של הפונדמנטליזם הערבי הדתי שאינו מכיר במאה העשרים ואינו נכנע לה.

★

השלום עם מצרים אתמול, עם ירדן היום ועם סוריה אולי מחר, משאיר אותנו לבדנו מול הפלשתינאים. מצרים וסוריה וירדן נסוגו מפנינו כי היינו חזקים מהן. כח מול כח, נחישות מול נחישות, תיחכום מול תיחכום, שכונת מגן מול תוקפנות של המדה, גברנו אנחנו ולפינו הסכמי שלום. אש"ף יצא מולנו באבנים, ולא גברנו. עמדנו בפניהם, ועדיין אנו עומדים, אבל לא גברנו. היינו חזקים עד למאד עד היום. מעתה, אחרי החתימה עם חוסיין עלינו להיות חזקים משהיינו.

המאה העשרים, ערכיה ומגילות הזכויות שכתבה על פיהן, הקשתה עלינו להתנגד להקמת מדינה פלשתינאית. הצגנו כסרבני זכויות אדם וזכויות לאום, כקולוניאליסטים, כגלית אדיר שריון מול דוד רפה כח וישר כח. עכשיו יהיה קשה עוד יותר. השלום עם מי שנכון לחיות לצדינו יתבע היום פי שבע כי נסכים לעשות שלום של מדינה מול מדינה עם מי שאינו רוצה אלא לחיות במקומנו.

התמיכה הבין לאומית באש"ף תגבר. הוא מתחזה כמגן העולם מפני אימת הפונדמנטליזם הקורא תיגר על המאה ועשרים והמאה העשרים העיוורת תתבע לאמץ את ידיו. התמיכה מבית תגבר אף היא. חכמי האמפאטיה למצוקות הפלשתינאים לא יוכלו מהסיף לנו כי אלא אם כן נכיר בצורך הקיומי למנשי רבנות בארץ ישראל ובירושלים יתממש השלום עם מצרים ועם ירדן ועם סוריה לעתיד לבוא. כל המקהלה האידאולוגית הגדולה אשר עסקה בדלגיטימציה של ההתנחלויות תגביר את קולה ותתבע את פינויין הלכה למעשה. סטטיסטיקאים יגייסו בכדי להמציא נתונים מנחמים על משמעותה הדמוגרפית של זכות השיבה הערבית לתחומי ארץ ישראל. כל פיגוע ימצא את נבניו הנחושים אשר יצהירו כי ישראל לא תתיר לאיש לרצוח את השלום. חיילים חוטפים נרצחים, אוטובוסים מתפוצצים על נוסעיהם, הולכי רגל נקטלים השלום השלום, לא הם, נרצח.

השלום עם ירדן, אם הוא יאריך את הקמת המדינה הפלשתינאית ייכשל. הוא יצלח אם ירצה השם, אם הוא יחזק את אלה בתוכנו המתנגדים להקמת מדינה פלשתינאית. אש"ף מבין זאת, והוא מסתייג על כן מן החוזה. הוא אינו משלים עם מעמדה של ירדן בסידורים העתידיים בהר הבית. הוא דורש את הר הבית כאחוזתה הדתית. הוא יודע, או ירדן או הוא. ירדן אומרת ירדן. האם גם אנחנו?

אש"ף מקים את ההסכם, הוא או חמאס, היינו הך, נרצח בירושלים, נחטפים ונרצח בעטרות ובביר נבאלה, נרצח בתל־אביב. העולם הכתיר אותו בפרס נובל לשלום. חגיגה! אנחנו עתידים לערוך הפסקת שלום ססגונית, מחוסר ראווה של חתימה בערבה. חגיגה! ונחשון נרצח. כל המדינה כולה מתפללת והוא נרצח. בלב תל־אביב נקטלים ומרוטשים יהודים. כל המדינה שמחה, והם נשרפים. הכל מברכים על השלום עם ירדן. אבל למען השם, למען האמת, הקשיבו את הציונות הזו. שתי מלחמות שהן אחת אסורות עלינו. האחת שוכחת, השניה רותחת אבל הן אחת, השתיים הן אחת!

★

אנא אנא, גילו ברעדה. אנא אנא הוי בא אותם אמרגני החג, קשובים לאינסטינקטים, להגיון של האינסטינקטים של כלל העם בישראל. אם בעצמכם פסטיבאלית תודנו את השלום עם ירדן, בעצמכם אלקטוראלית תודחו. כי העם יודע. הוא אינו סומא. הוא יודע כי הקרב לא תם! בשעה שמודיעים כי קלינטון מגיע לחגוג, קוראים לציבור לתרום דם! מכה קלינטון...

...ר יומנו / מאת יוסף (יוסקה) שפירא

...בל לעינינו, עבדיך השפוך!

מעשה הרצח בתל אביב:

רבין גם הזכיר את מעשהו הגדול, כשהוא גירש אנשי חמאס במספר שאף אחד לפניו לא עשה זאת. אבל הוא לא הזכיר שלא עברו ימים רבים והוא נכנע ללחץ האמריקאי להחזירם תוך זמן קצוב. ובמעשי הטרור שקרו בשבוע האחרון לקחו חלק כאלה שהיו בין המגורשים אשר רבין נכנע ללחץ להחזיר אותם...

אבל הנשיא...

הנשיא לעומתו, היה בבחינת מזור לנפש עייפה. הוא השכיל לומר את דבר העם. הוא קלע להגיגן הלאומי במלים הפשוטות שלו. להחזיק מעמד. לנשום עמוק. המון סבלנות והמון אמונה! העיקר להתבסס ולהתחזק והמון למנוע אירועים כאלה. וברמז לא כל כך דק הוסיף ואמר כי כבר היו יותר מדי, כך לא יוכל להימשך, צריך לקרוע אותם, לתלוש אותם!

דברי אמונה

אלוף במיל. יוסי פלד, בתכניתו של דן שילון, לסיכום דבריו באותה תכנית, ציטט (בשיבוש) פסוק מהתורה. הוא התכוון לסמיכות הפסוקים –"לאמור היש ה' בקרבנו..." הפסוק "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל...". רש"י מפרש את סמיכות הפסוקים, כי כאשר אדם שוכח את מציאות הקב"ה, אז באה עליו המלחמה. יוסי פלד חשש כנראה לומר דבר כל כך "דתי" והוא שינה "קצת" ופירש את הפסוק, כי אם איננו בטוחים בעצמנו, אז באה...

לא ניתן, איפוא, להתייחס באמון ליאסר ערפאת וחבר מרעיו. השלום שהוא נושא את עיניו אליו אינו עולה בקנה אחד עם משאת נפשו של עם ישראל לשלום. השלום בנוסח אש"ף מוביל, חלילה, במוקדם או במאוחר, לחיסולה של מדינת ישראל. זאת האמת המרה. חייבים לומר אותה על אף שהיא קשה לנו כמוות. אולם לא ניתן להתעלם מהעובדות כפי שהן מופיעות בשטח, על אף שהן מכוסות בדגלים של שלום.

כיום מתברר יותר ויותר כי היה זה משגה להעניק מאוד לאש"ף בעזה וביריחו, בטרם ארגון זה התנער מהטרור וביטל את "האמנה הפלשתינית" הקוראת לג'יהאד נגד העם היהודי ומדינתו העצמאית.

ממשלת ישראל הקדימה את הנעשה לנשמע. עוד בטרם שמעה על ביטול "האמנה הפלשתינית", היא נזדרזה לפתוח את שערי עזה ויריחו בפני אנשי הדמים. הם, ככל הנראה, סמכו על יושר ליבו ועל אימרי פיו של יאסר ערפאת, למרות שהוא ידוע כרבים כדובר שקרים.

יתר על כן, ממשלת ישראל עשתה ויתורים מפליגים ביישום ההסכם עם אש"ף. היא ויתרה על ריבונות ישראלית מלאה בגבולות עם מצרים וממלכת ירדן. היא איפשרה למחבלים ששוחררו מבתי כלא בישראל להיקלט במשטרה הפלשתינית. גם לא נקטה צעדים תקיפים כדי להביא להסגרתם של רוצחים אשר הפסיקו את פתיל החיים של יהודים ברצועת עזה, ביו"ש ובשאר הערים. אש"ף אינו עונה על הדרישות הישראליות. ואם הוא עונה, הרי זה בנוסח הידוע: לא ראינו, לא שמענו, גם לא מצאנו את המבוקשים...

בנסיבות כגון אלה לא דרושות הוכחות נוספות כדי להוכיח כי מדובר במקח טעות בכל הנוגע בהסכם עם אש"ף.

ובעוד התקוות שלנו לא נתמלאו בעקבות יישומו של ההסכם עם ערפאת, הם, אנשי אש"ף, הצליחו כבר עתה ליישם חלק נכבד ממשאלות הלב שלהם. ובעוד אנו אבלים ומבכים את קורבנות הפיגועים, הם חוגגים ומפגינים את עצמאותה של הרשות הפלשתינית העליונה.

אנחנו מעלימים עין מהנעשה בעזה וביריחו. לא הגבנו על הקמתן של נציגויות דיפלומטיות לצידה של הרשות הפלשתינית העליונה, למרות שלפי "הסכם אוסלו" נאסרה על הרשות הפלשתינית פעילות מדינית בצורה כלשהי. גם לא התייחסנו כנדרש להוצאת דרכונים פלשתיניים, במקום "תעודות מסע" על־פי "הסכם אוסלו".

נתנו יד חופשית לערפאת וחבר מרעיו. ואת פירות הכשלונות אנחנו משלמים בדמים הרבה.

★

רוב העם בעד

רוב העם מצדד בהסכם זה, כך גם רוב המפלגות, כולל מפלגות הימין. תמיכתו של העם מוכיחה עד כמה טבועה בעם וברוב בניו הכמיהה לשלום. רק רמזו להם רמז של חיבה וכבר הם מוכנים לתת אמון באלה שהיו אתמול אויבינו. חייבים להודות, הם לא היו הגרועים שבאויבינו, גם בעתות מלחמה. היתה איזו נימה של קשר סמוי בינם לבינינו. ואולי נכון לומר בעניין זה "פוק חזי מאי עמא דבר", צא וראה כיצד נוהג העם! יש חוכמה של העם, של הציבור. לפעמים היא עולה על חכמתם של מנהיגיו. ואולי יותר מאשר לפעמים...

הממשלה ושר החוץ נותנים כבוד שאינו מגיע לנשיאה מובארק. והנה הם קיבלו את שכרם, מובארק גינה תוקף בירדן על ההסכם.

ההסדרים עם ירדן הם הסדרים לגופם וגם רמז לעקרונות שישראל תרצה לאמצם כבסיס להסכם עם סוריה. כך גם אמר ראש ממשלת ישראל. אבל אסאד יצא וגינה את ירדן. אמנם הוא עשה עמה חסד: הבטיח לא לחבל בהסכם. אני בטוח שחוסיין המלך סומך על דברתו של "חסיד אומות העולם" אסאד. סוף סוף המטוס שרדף לפני שנים אחרי מטוסו של חוסיין, כדי להפילו, לא היה ישראלי, אלא סורי...

שגריר

מי לא רוצה לדעת האם התואר שגריר, אשר הכיר ראש הממשלה, כאשר שיבח את אליקים רובינשטיין, היה ביטוי לדרגתו האישית של אלי, או שמא היה זה רמז לעתיד. מכל מקום, אם הוא יהיה השגריר הראשון של ישראל ברבת עמון, אולי הוא לא יבוא כל בוקר להתפלל ב"שטיבלעך" של ירושלים. אבל אין ספק שבימי שישי הוא יארוז את מזוודת הבגדים שלו ויעלה לירושלים כדי לשבות בה.

אם אני הייתי צריך להכריע בין אליקים [illegible] הואיל והם עשויים לרצוח אותו. [illegible] קיים תיאום שקט בין אש"ף לחמאס. מכל מקום עד כה לא שמענו כי אנשי החמאס הפעילו את נשקם נגד אש"ף. גם אש"ף נמנע עד כה מהפעלת זרועו הנוקשה נגד החמאס.

אנשי החמאס שנעצרו – רוב רובם כן שוחררו. גם לא אונה להם כל רע במעצר. להיפך, יש אומרים כי הם יצאו מעודדים בעקבות שיחות עם אנשי השב"כ והמשטר הפלשתינית. הם מצאו כי קיימת הבנה ביניהם. אלה כן אלה רואים ביהודים את אויביהם. הם גם מאמינים למטיפי האיסלם כי מצווה היא להרוג יהודים.

כאלה הם. זה פרצופם האמיתי. לא נים לכסות אותו בעלי זית. השנאה יוקדת בעיניהם אף בשעה שדוברם מעביר את השתתפותו של אש"ף באבלן של המשפחות השכולות.

★

האויב רובץ בפתחנו, לא מ[illegible] בעזרתנו, בסיוע שישראל משתדל להעניק לאש"ף כדי לבסס את שלטונו, לא רק ברצועת עזה וביריחו, אלא גם ביהודה ושומרון.

נציגי ישראל ממשיכים בשיחות עם ראשי אש"ף כדי להביא ליישומו של השלב השני ב"הסכם אוסלו". בקריית הממשלה בירושלים מוכנים ומזומנים להעביר כבר עתה גם את יהודה ושומרון תחת חסותו של יאסר ערפאת. מתעלמים מהאזהרות של הרמטכ"ל ואנשי צבא בכירים כי יקשה עליהם להבטיח את שלומם וביטחונם של כמאה וחמישים אלף מתיישבים יהודים ביו"ש, אם צה"ל יצטווה לפנות את הערים, כמו שכם, חברון, ג'נין, טול כרם ועוד.

רציחת האמוק לשלום נמשכת, בעוד שעשרות יהודים נרצחו בדם קר מאז חתימת "הסכם אוסלו". וכאמור, ההסבר הוא פשוט מאוד: לא ניתן למחבלים לרצוח את השלום...

ובינתיים, יהודים נרצחים בראש חוצות. האם ניתן לקרוא לכך שלום?

מי שעיניו בראשו יודה כי אין שלום. מלחמת השחרור נמשכת. יש אומרים כי היא מתמשכת זה למעלה ממאה שנים מאז העליות הראשונות. אולם, גם אם מפרידים בין התקופות לפני הקמת המדינה ולאחריה, לכל הדעות, אין להכחיש כי המלחמה לא פסקה מאז תקומתה של מדינת ישראל בשנת תש"ח.

וכל עוד המלחמה נמשכת לא ניתן לסנוור את עינינו בסיסמאות שלום עם יאסר ערפאת וחבר מרעיו.

הדם שנשפך זועק אלינו: ארץ אל תכסי דמם...

אין לעבור לסדר היום על הדם שהאדים את העיר העברית הראשונה – תל־אביב.

מאת משה אישון

הרצח המחריד בלב לבה של העיר העברית הראשונה – תל־אביב, שאירע שלשום, מחזיר אותנו מחדש למציאות הקשה בה אנו חיים. שוב למדנו לדעת ששירת השלום המתנגנת, כביכול, בחוצות ישראל, רחוקה־רחוקה מאוד מלבשר לעם ישראל ולמדינת ישראל את בוא השלום. כל עוד אנשי הדמים מצליחים לבצע את זוממם בחוצות ישראל, לא ניתן לברך, ודאי שלא להתברך בשלום הנראה אי־שם באופק, בפרט בכל הקשור בהסכם עם אש"ף.

אין שלום. המלחמה נמשכת במלוא עוצמתה, גם אם לא צבאות סדירים של המדינות האויבות הן מסביב נוטלים בה חלק. מכת הטרור המתמשך לעיתים קשה יותר ממלחמות בשדה הקרב. הטרור, לא זו בלבד שלא פחת עם החתימה על "מסמך העקרונות" באוסלו בין ישראל לאש"ף, הוא אף גבר והגיע לממדים המחזירים אותנו לאחור, לאותם השנים בהם היינו עדים להתפוצצויות של מכוניות תופת בלב ירושלים ובערים אחרות. לא זו בלבד, כיום להשותם של המחבלים ערי מקלט בטוחות, והלא הן ברצועת עזה וביריחו.

אם היה מי שהשלה את עצמו שעם הוצאת צה"ל מרצועת עזה הצליחו "להוציא את עזה מתל־אביב", כפי שאמר זאת לא מכבר ראש הממשלה, יצחק רבין, בא הפיגוע המתועב בחוצות תל־אביב וסטר על פניו. מעזה אמנם יצאנו, אך עזה מוסיפה להכות בתל־אביב. לא יעזור שום הסברים, גם לא אותה אמירה שחוקה על "קורבנות השלום" ועל משאת נפשם של אנשי הדמים "להרוג את תהליך השלום". בינתיים יהודים נרצחים בראש חוצות, והתגובה שלנו חוזרת להיות שבלונית מאוד, בתוספת "צידוק הדין" כדי לשכנע את העם באבלו, כי על אף הכל ולמרות הכל עלינו להמשיך בתהליך השלום עם איש הדמים יאסר ערפאת. משתדלים ליצור את הרושם כאילו הוא "זרע במיעוטו", וכי אין לנו אלטרנטיבה אחרת זולת זו המובילה, כביכול, לשלום בין יהודים לפלשתינאים. אין שקר גדול מזה. הדם הרב שנשפך מעיד על כך "כמאה עדים". אין [illegible] של דברי הבל ורעות רוח כדי לשנות את פני המציאות המרה המוסיפה שכול בבתי ישראל.

יש אלטרנטיבה. גם היתה אלטרנטיבה לפני חתימת ההסכם עם אנשי הדמים באוסלו. אילו היה לנו עוז רוח הדרך לא היתה אצה בפני ממשלת השמאל, הרי שביום מן הימים היינו מגיעים להסדרים שונים בתכלית, לאוטונומיה בנוסח "הסכמי קמפ־דיוויד", כאשר בעת ובעונה אחת בידינו לשמור על שלומו וביטחונו של עם ישראל מתוך רצועת עזה וביהודה ושומרון.

נטשנו את מאחזי הביטחון ביש"ע ומצאנו את עצמנו חסרי ישע במלחמה המתמשכת עם ארגוני המחבלים הנהנים במישרין, או בעקיפין, מתמיכת אש"ף.

אש"ף לא ביטל עד כה את "האמנה הפלשתינית" הקוראת להשמדתה של מדינת ישראל. אמנה זו מוסיפה לשמש "כרטיס ביקור" לכל אחד מהמחבלים. היא אף מוסיפה לנטוע אמונה בליבם כי יש להרוג יהודים באשר הם שם.

ראש אש"ף, יאסר ערפאת, במדיניותו ההפכפכית מצליח להוליך אותנו שולל. כלפינו הוא מופיע בלבוש של יונה צחורה – יונת השלום, ואילו כלפי בני עמו הוא מתייצב בלבוש של איש מלחמה, הנלחם על "הזכויות הלגיטימיות" של הפלשתינאים, למדינה עצמאית ומזרח ירושלים היא בירתה.

גם אם למראית עין הוא מסתייג, כהגדרתו, משפיכות דמים, בלבו הוא נשאר המפקד העליון של אנשי הדמים, שמטרה אחת ויחידה

עזה כמרכז הטרור

מאת יצחק רוויטש

"להוציא את עזה מתל־אביב", זו היתה הסיסמה עוד במערכת הבחירות האחרונה. "הסכם אוסלו" אמור היה להשיג יעד זה. יציאת החייל צה"ל מחבל עזה לוותה בבחירות "שלום לך עזה".

אירועי הטירור באחרונה מראים כי מאז מימוש הסכם "עזה ויריחו תחילה" לא רק שלא הוצאנו את עזה מתל־אביב, במובן שבו העלתה סיסמה זו, אלא שעזה הפכה להיות מרכז שממנו מופעל הטירור. שלושת האירועים הגדולים שהסעירו את המדינה, הרצח היהודי הסיסטני במרכז ירושלים ולאחר מכן חטיפתו של נחשון וקסמן הי"ד, ובכל הנראה גם הקטל ההמוני בדיזנגוף תוכננו בעזה. מושכי החוטים נמצאים שם. בעת שנחשון וקסמן הוחזק בידי שוביו, טענה ישראל, כי הוא מוחזק בעזה. בדיעבד התברר שלא כך היה הדבר.

אבל, מלכתחילה, מבחינת האחריות, מה זה משנה אם הוא מוחזק בעזה או במקום אחר? מה שקבע הוא שמערכת הטירור מופעלת מעזה. מאז ביצוע ההסכם לא הבטיח הממשל העצמי של יאסר ערפאת כי עזה תחדל מלהיות מרכז לטירור. המצב החריף, כאשר צה"ל פינה את עזה, איפשר להם התארגנות קלה ונוחה יותר.

בין "קמפ־דייוויד" לאוסלו

לאחר חתימת "הסכם אוסלו" הירבה שר החוץ, שמעון פרס, להכריז, כי הסכם זה טוב לאין ערוך מהסכם "קמפ־דייוויד" בכל הנוגע לאוטונומיה. העקרונות שהינחו את עמדת ישראל ב"קמפ־דייוויד" היו כי הביטחון והשליטה בדרכים יוסיפו להיות בידי ישראל. "הסכם אוסלו" התיר סמכות זו בידי הממשל העצמי.

באירועי הטירור האחרונים התמחשה בבירור הבעיה שצה"ל מנוע, על־פי ההסכם, מלרדוף אחרי המחבלים או לפעול נגד הטירור, מבצעיו ומתכנניו, כאשר החשש הוא שהם מתרכזים מעבר לקווים הנושים.

בעת שנחתם הסכם אוסלו הועלו חששות כבדים מפני פיגועים שמקורם באיזור השליטה הפלשתינית. לנגד עיניהם של שוללי ההסכם עמדו תפיסות בנוגע לארץ־ישראל, ההתיישבות היהודית והראייה ההיסטורית. אבל גם שיקולים של הביטחון. על אף זאת הערים כי יהיה פסק זמן של שקט ורגיעה. בפועל לא כך היה. פיגועי הטירור והרצח כמעט שלא פסקו. אלא שהאירועים האחרונים ממחישים מצב מסוכן יותר. המוח של הטירור פועל בעזה, וידי שלטונות ישראל כבולות ומנועות מלטפל בו. ישראל כבלה את עצמה במו ידיה ועדיין לא נראה שהיא עומדת להשתחרר מאותם כבלים.

מבחן חדש

במהלך הימים שבהם הוחזק נחשון וקסמן הי"ד בידי חוטפיו הטיל ראש הממשלה, יצחק רבין, את האחריות לגורלו על ראש אש"ף, יאסר ערפאת, והוא נדרש להבטיח כי יחזור בריא ושלם. באותם ימים רווח על פעילות נמרצת של הרשות הפלשתינית בעזה ומעצרים של מאות אנשי חמאס. לאחר שהסתיימה פרשה זו יצאו אנשי חמאס בהפגנות המוניות. הם קראו תגר על יאסר ערפאת והממשל העצמי. נשמעו הצהרות מפי אנשי חמאס בנוסח "אנחנו נבעיר את עזה".

יכולות להיות הערכות שונות לגבי מה שיאסר ערפאת עשה או לא עשה בימים של החטיפה. מה שברור כי אלה ימים של פריחת מרכז הטירור בעזה. התוצאות הנוראיות הומחשו בירושלים, באיזור המרכז ובלב לבה של תל־אביב. נוצר עתה רגע של אמת. השאלות הגדולות הן: האם הממשל העצמי רוצה באמת והאם הוא מסוגל להבטיח שהשטחים עליהם פרושה חסותו יחדלו להיות המרכז והמוח של הטירור?

ועוד יותר: האם אמנם ממשלת ישראל מפקידה את ביטחון תושביה בידי אש"ף, או שהיא תדאג להבטיח לעצמה את החופש לפעול נגד המחבלים בכל מקום, לרודפם ולהרוס את התשתית שלהם, מבלי כמובן להסיר את האחריות מאש"ף וראשו.

עבר הירדן חלק מא"י

מאת הרב עוזיאל אריאל

"חזון אחרית הימים" מתגשם מול העינים. נחתם "הסכם שלום" עם מלך ירדן. לכאורה – מה רע? בסך הכל, נלקח מצב שלום של "דה־פאקטו" והפך למצב של "דה־יורה". חודרי המבט קוראים בין השיטין, ומה מוצאים הם? – הענקת זכויות בהר הבית, לאותו "מלך אביון": "על זה היה דוה ליבנו, על הר ציון ששמם, שועלים הלכו בו". אך לא זו בלבד. לאחר משא ומתן, וליתר דיוק: "מסע ומתן" – הסכם על "תיקוני גבול" בערבה.

לכאורה, למה לא? מה? לא יכול להיות שבמהלך השנים חלו כמה שיבושים בסימון הגבול?! האם צריכים אנו להחזיק בגזלנות אדמות שאינן שלנו? ובתנאי שלום, האם להחרי הקיבוצים יש קושי של ממש לעבד אדמות מעבר לגבול? האם אי אפשר לחתום חוזה חכירה עם "מינהל מקרקעי ישמעאל" ל־99 שנים? האם אין לזה מקום במזרח התיכון החדש ההולך ומתרקם אל מול העינים? – כך אפשר היה לחשוב בעינים שאינן מוארות באורה של תורה.

על העוול הזה – יש להקים קול זעקה. למותר לציין כי אין מדובר בתיקוני גבול אלא ב"קלקול גבול". אם בתיקון עסקינן – יש לזכור כי עלינו לתקן את העוול הנורא, שעל פיו נקרעו ארבע חמישיות ממה שיועד המנדט לבית הלאומי היהודי, עפ"י חזון הנביאים, וניתנו לעבדללה, סבו של חוסיין. "תיקון הגבול" החדש הוא להזיז איפוא את הגבול, הרחק הרחק מזרחה...

האם אין עבר הירדן כולה, מן הצפון ועד באכה אילת – חלק מארץ ישראל המובטחת? האם אין לנו חלק בנחלה של ראובן, גד וחצי המנשה? מי הסמיך את הדור הזה להודיע קבל עם ועולם כי הוא מכיר בריבונותו של המלך מרבת עמון על חלקים אלו של ארץ ישראל? תמורת מה נעשה הפשע הזה, המנסה להפקיע את הארץ מכל הדורות שיבואו אחרינו? – תמורת בצע כסף המכונה בלשון יפה "פיתוח כלכלי"?! תמורת זכות טיול בפטרה?! הוא אשר אמר הנביא עמוס: "על שלושה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו: על מכרם בכסף צדיק, ואביון בעבור נעליים".

יאמר האומר: ומה בכך? וכי עד היום היה עבר הירדן בידינו? ומה איסור יש בנתינת תוקף למצב הקיים בין כך ובין כך? לא חדשה היא טענה זו. דובר בה עוד לפני חמישים ושישים שנה, בעיצומו של הפולמוס על תכנית החלוקה. גם אז לא היתה הארץ בידינו. נתונה היתה תחת המנדאט הבריטי. עמדה אז על הפרק השאלה אם להסכים לוותר על חלק אחד של הארץ כדי לקבל לידינו את החלק האחר. באותם ימים כתב הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל, תלמידו הנאמן של מרן הרב קוק זצ"ל, מכתב אשר אין כמותו לאקטואליה בימינו אלה. וכך הוא כותב במאמר הנושא את הכותרת: "בל נוותר על שום זכות מזכותנו על ארץ ישראל" (ההשמטות שלי: ע. א.):

"הדבר פשוט וברור, הכל ויתור על מה שהוא קדוש בקדושת ארץ ישראל... – הוא מבחינת: "ולא הודה בארצו". האין נפקא מינא בין לא הודה בכל הארץ לא הודה בחלק מן הארץ... קל וחומר לויתור על חלק מהארץ, דזה לא רק "לא הודה" אלא גם כופר בארצו. וכל אשר בשם ישראל יכנה – אסור עליו לכתוב את ידו לזאת שיוותר לארץ ישראל...

באיזה היתר יסמכו... לשלוח יד במקדש ה', לזלזל בחלק מהארץ אשר השי"ת נתן לנו לנחלה במתנה ולוותר עליו. אין לך זלזול גדול במתנת ה' יותר מזה...".

היום חותמים על מסמך כזה ללא אקדח המוצמד לרקה הלאומית בדמות של איום במלחמה, ללא אילוץ, אמיתי או מדומה – של "פיקוח נפש". הדבר גם נעשה מבלי שתהיה בו נחיצות כדי לקבל חלקים אחרים של הארץ. בהינף יד קופל הדגל של תנועת החרות: "שתי גדות לירדן: זו שלנו, זו גם כן". ואין מוחה ואין זועק. כמעט כולם מצטרפים לחגיגה זו של "שלום".

על קלקולי הגבול בערבה

אם כך נאמר לגבי חלקי ארץ ישראל אשר אינם בידינו – קל וחומר הוא לאותם חלקים בערבה שבארץ ישראל אשר זכינו לגאול ולהפריח. נכון, לא פשוטה היא זכותנו על המקום הזה. אכן היו שלושה מחוזות בארץ ישראל, שהובטחו אמנם לאברהם אבינו, אך לא ניתנו מיד לבניו: הקיני, הקניזי והקדמוני (בראשית טו, יט־כא). וכך כתב שם רש"י עפ"י המדרש:

"עשר אומות יש כאן, ולא נתן להם אלא שבעה גויים. והשלושה – אדום ומואב ועמון, והם: קיני קניזי וקדמוני – עתידים להיות ירושה לעתיד. שנאמר: אדום ומואב משלוח ידם, ובני עמון משמעתם".

כל זה אמור באשר לארץ אדום הנמצאת בדרום הרי עבר הירדן. ומה באשר לערבה? עליה הבטיחנו גם משה רבינו מפי הגבורה (שמות כג לא): "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר". ים סוף, אם איננו כולל בגבולות הארץ את כל חצי האי סיני – לפחות כולל הוא את חופה של אילת, וממילא גם הערבה בכלל.

כשיצאו ישראל ממצרים והגיעו לגבול ארץ ישראל – לא נתנם הקב"ה לרשת את החלק הזה של ארץ ישראל. אמנם סבבו ישראל באיזור הערבה: בעברונה, בישבתה ובעציון גבר, אבל לא כבשו דבר. להיפך. הם הוזהרו שלא לקרוא מלחמה על אדום:

"אל תתגרו בם, כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר" (דברים ב, ה).

לא ארכו ימי ההמתנה. דוד המלך זכה לממש את הבטחת ה' לאברהם וגאל את ארץ אדום מידי בני עשו:

"וישם באדום נציבים, בכל אדום שם נציבים, ויהי כל אדום עבדים לדוד..." (שמואל ב ח, יד).

התחבטו פוסקי ההלכה בשאלת קדושתה של ארץ אדום למצוות התלויות בארץ. לא ברור היה תוקפו של הכיבוש בימי דוד, אם היה זה כיבוש מלא, הכולל גם התיישבות, או שלטון צבאי גרידא. על כל פנים, אין הדברים אמורים אלא לענין המצוות התלויות בארץ. אך על כיבושה של הארץ וישיבתה – הרי נצטווינו עוד בטרם נתקדשה למצוותיה (ע"י רמב"ן דברים א, ז). וכבר אמר על כך מרן הרב קוק זצ"ל (מבוא לשבת הארץ, פרק טו) כי אין הארץ תלויה במצוות אלא המצוות הן התלויות בארץ. ואף שיש עוד לדון בהיבטים ההלכתיים, מכל מקום הבטחת ה' לאברהם בעינה עומדת.

שלמה המלך העמיק את האחיזה היהודית בדרום המזרח:

"ואני עשה המלך שלמה בעציון גבר אשר את אילות על שפת ים סוף בארץ אדום" (מלכים א ט, כו).

גם יהושפט מלך יהודה שלט בערבה, ואף הוא ניסה את כוחו בספנות בים סוף:

"ומלך אין באדום, ניצב (מטעם מלך יהודה) – מלך. יהושפט עשה אניות תרשיש ללכת אופירה לזהב, ולא הלך, כי נשברה אניות בעציון גבר" (מלכים א כב, מט).

ימים רבים שלט ממלכת ישראל ויהודה בדרום הנגב, מימי דוד המלך ועד ימות יהורם בן יהושפט:

"ויפשע אדום מתחת יד יהודה עד היום הזה" (מלכים ב ח, כ־כב).

לא ארכו הימים, ואמציה מלך יהודה שב לערבה:

"הוא הכה את אדום בגיא־המלח עשרת אלפים, ותפש את הסלע (פטרה?) במלחמה, ויקרא את שמה יקתאל עד היום הזה" (מלכים ב יד, ז).

בנו, עוזיהו, מימש את ההצלחה:

"הוא בנה את אילת וישיבה ליהודה... הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה, כדבר ה' אלקי ישראל..." (מלכים ב יד, כב־כה).

לא רק כיבוש צבאי היה לעוזיהו בערבה ובנגב הדרומי. סקר ארכיאולוגי גילה התיישבות חקלאית צפופה ביותר מאותה התקופה, בכל רחבי הנגב המרכזי והדרומי, באכה אילת. האחיזה היהודית החזיקה מעמד עוד שני דורות, עד ימי אחז מלך יהודה:

"בעת ההיא השיב רצין מלך ארם את אילת לארם, וינשל את היהודים מאילות. והאדומים באו אילת וישבו שם עד היום הזה" (מלכים ב טז, ו).

מאז פסק היישוב היהודי בערבה הדרומית.

בתקופת הבית השני, אין עדויות הסטוריות על אחיזה יהודית ברחבי הערבה. אך כאשר נעיין באותה ברייתא (ספרי עקב, ירושלמי שביעית פ"ו ה"א) המפרטת את גבולות הארץ המקודשת של ימי הבית השני – נראה כי גבולה הדרום מזרחי של הארץ מגיע עד "רקם". ולדעת רבים מן החוקרים, "רקם" זו איננה אלא "פטרה". ושמה העברי הוא "רקם" על שם שאחד מחמשת מלכי מדין אשר הכה משה לאחר מעשה זמרי, כזבי ופנחס.

כיצד יצביעו נציגנו

בימים אלו, כאשר בני אדום וארם מרימים פעם נוספת על נישולה של מדינת היהודים מאדמתה בערבה, נזכור כולנו כי הערבה כולה, הן המערבית הן המזרחית, הן הצפונית והן הדרומית – היא חלק בלתי נפרד מארץ ישראל המובטחת לנו מימי קדם.

נזכור את דברי משה רבינו, אשר דיבר אל בני ישראל "במדבר, בערבה, מול סוף, בין פארן ובין תופל", וציווה:

"פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי ואל כל שכניו, בערבה, בהר, בשפלה ובנגב ובחוף הים... ראה נתתי לפניכם את הארץ, באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם..." (דברים א, ז־ח).

חלילה, אין אנו מתנגדים לשלום. לא נשלול שיתוף פעולה כלכלי, מדיני ובטחוני עם השכנים אשר במזרח. שמחים אנו עם כל העם על ביטול המצב של אי הלוחמה בגבול ירדן. מכירים אנו כי עדיין לא בא המועד למימושה של ההבטחה האלוקית. לכן, אין אנו צריכים להתנגד לעצם חתימת חוזה השלום עם חוסיין. אך עם זאת חובה עלינו למחות על אותה נקודה המשתמעת מתוך ההסכם, כאילו תמה זכות אבותינו בחלק זה של ארץ ישראל. בהזדמנות זו, אולי נוכל להציע לנציגנו בכנסת לעמוד על כך באומץ בכנסת. עליהם אף לשקול הימנעות בהצבעה, כדי להביע את המחאה הראויה על היד ששלחו הבנים בנחלת האבות.

בין אמת לאמת

מאת ד"ר יוסף בורג

הובא לידיעתי מאמר של מר שלמה שמיר, על הירידה של המפד"ל. מר שמיר הוא סופר ידוע שדבריו נשמעים, משום כך נחוץ להתייחס אליהם ברצינות ובכובד ראש. מבנה המאמר שלו ברור, הוא מתבסס על ידיעה, שבבניין המשרדים המרכזי של המפד"ל נמכר. מההשערה אשר במכירה הוא עובר למשבר מפלגתי, ומוצא שורש הרע בנטישת הקו ההיסטורי של המזרחי בתור מפלגת מרכז, והחטא שהמפד"ל הלכה ונסחפה באופן קיצוני, באילו הליכה עם בגין גרמה לירידת המפד"ל. לזה יש להעיר שני דברים.

א. "הקסטל" – בניין המפד"ל – לא נמכר, אם כן המאמר של מר שמיר בנוי על עובדה שאינה עובדה. יכול להיות כי ביום מן הימים יצטרכו למכור בניין אחר, ואזי מסורות המפלגה יעברו לירושלים, דבר שהוא רצוי בפני עצמו.

ב. האמת ניתנת לאמור, כל המפלגות שהיו קשורות בהחזר מסיים של מיסים ששילמו לקופת חולים עומדות היום לפני שוקת שבורה. מפלגת העבודה וההסתדרות עומדים לפטר הרבה יותר מאלף עובדים. מדברים גם על סגירת עתון "דבר", שהיה להלכה עתון ההסתדרות ולמעשה אורגן של מפא"י ומפלגת העבודה.

יש אומרים שהמזכ"ל החדש של ההסתדרות, חיים רמון יהרוס את מפלגת העבודה, ויש אומרים שהוא יירש את מפלגת העבודה. מגידי העתידות כבר מדברים על המועמדים האפשריים לראשות מפלגת העבודה. שלושה שמות נזכרים, חיים רמון, שבגלל כמה מאות קולות לא קיבל רוב מוחלט בהסתדרות, יוסי שריד שתבונתו רבה מבלבל את צעירי בקואליציה של רבין, והרמטכ"ל הנוכחי, רב־אלוף אהוד ברק, אשר נהנה מאהדה רחבה בציבור, והוא מסיים בינתיים את שירותו בצה"ל.

★

יחסו של חיים רמון כראש ההסתדרות למפלגת האם שלו מפא"י – מפלגת העבודה עוד לא התגבש סופית, ממילא הדרך קל וחומר, אין כרגע קשרים בינו לבין המפלגות הדתיות, חוץ מש"ס אשר אריה דרעי נמצא ביחסים מצוינים עם מר רמון.

הריני מכיר את סיעת ש"ס, שהיא אחת הגורמים למבוכה בציבור הדתי, דבר שמשפיע גם על מעמדה של המפד"ל בתוך רקמת החיים הפוליטיים במדינת ישראל. לפנינו תמונה עגומה של מדיניות הממשלה הנסמכת ע"י רוב פרלמנטרי, שהוא לא מעור אחד, אלא בנוי על מרכיבים שונים ומנוגדים. במובן הכמותי הרוב הוא קטן ביותר, במובן האיכותי הוא יותר גרוע מסתם שטעמו, הרוב הזה כולל קולות של חברי כנסת ערביים, אשר זכותם הדמוקרטית בלתי מעורערת, אבל אהדתם להיהודים מרחיקי לכת ברורה מראש. אינני יכול לבוא בטענות עליהם־אליהם, אבל אני מעלה טענה כבדת משקל נגד אלה שבונים את הרוב על קולות הסקטור הזה.

אין ספק שהרוב המכריע של בוחרי ש"ס אינו מקבל את הציונות החילונית של נציגיהם בכנסת, הם מסתתרים מאחורי הגלימה של הרב עובדיה יוסף. אינני היחיד שמצטער שבשאלות גורליות בטחוניות הרבנים הראשיים לשעבר חלוקים בדעותיהם באופן כה יסודי, אבל עובדה היא שבבחינת כלומר בעת בחירות שונות אלה, ש"ס במבנה הפוליטי נותנת קולותיה למגמות שמאלניות והיא גם ותרנית.

★

העם היושב בציון חלוק עמוקות בשאלות הפוליטיות יותר מאשר אי פעם. אני אישית בדעה שצריכים לנהל משא ומתן עם הערבים, לכן קיבלתי בשעתו את הצעתו של מר מנחם בגין ז"ל, ראש ממשלת ישראל, להיות היו"ר במשא ומתן על האוטונומיה.

עם כל הבקורת שלי על ממשלת ישראל שבאוסלו ומאז אוסלו, נהגה ונוהגת יותר מדי, ויותר מדי מהר, אני בדעה שיש לנהל משא ומתן עם הערבים. עמדתי זו איננה מקובלת על חלק מהמפד"ל.

המפד"ל היא מפלגה דמוקרטית, קיימנו בחודש יוני בחירות לועידה שתתקיים אי"ה בסוף נובמבר 1994. התפקדו למפד"ל 125 אלף חברים וחברות, ותיקים וצעירים וחדשים, אנשי התיישבות והתנחלות, בבחרו אלף צירים הם יחליטו על הקו המדיני.

אין סימן יותר טוב לחיוניות של המפד"ל מאשר עצם עריכת הבחירות ומספר כה גדול של משתתפים בהן.

העם חלוק ומפלגת עם כמו המפד"ל גם היא חלוקה בדעותיה. אבל אנחנו דוגלים לא רק בדגל של ארץ ישראל, אלא גם בערכי תורה, חינוך דתי, לית מאן דפליג שהיותנו באופוזיציה מקטינה את דרכי ההשפעה הציבורית. אבל מאידך גיסא, אסור לשכוח שמפלגה שאינה מסוגלת להיות באופוזיציה אינה נחשבת ואינה יכולה להחשב כשותף חשוב בקואליציה.

עם כל הקשיים, והם לא קטנים ולא מועטים, קיים המפעל הגדול והאדיר של הציונות הדתית המיוצגת ע"י המפלגה הדתית לאומית.

55 אלף חברים בבני־עקיבא בארץ ישראל, 45 אלף חברים ברחבי העולם, 250 סניפים ב־31 מדינות, 15 ישיבות הסדר, 33 ישיבות ואולפנות בני עקיבא, כפרי נוער וישיבות תורה ומלאכה, מוסדות אמי"ת, מוסדות אמונה, רבבות ילדים בעליית הנוער הדתית, 16 קיבוצים, 99 מושבים.

★

בשיחה מעמיקה עם רבי גדול ביותר בעולם היהודי, אמרתי לו שיכול להיות ואין אנחנו אנשי המפד"ל יכולים להימצאות בין הסדרין, אבל ישנם שני דברים שאני בתור איש, ואני בתור חבר בתנועה לא מוכן להתחלף עם אף אחד, תודות הזכות שהצלנו בימי השואה ולפניה ואחריה, רבבות יהודים באופן פיזי, והזכות שלנו שהקימונו מוסדות חינוך דתי למאות אלפי ילדי ישראל.

זכות זאת תציל אותנו גם מירידה נוספת, והירידה הנוכחית היא ירידה לצורך עליה.

מלחמת השלום

(המשך מעמוד 3)

רוקדים על הדם. הצביעות הזו האוטמת על הקרבן למוות מתעלמת מן המניעים הרוחניים של "תהליך השלום", שום חיסול ריבונות העם היהודי בארצו, ועירעור היהדות האותנטית, מניעים שנתגלמו בקונספציה של זבנג וגמרנו, שכינויה "המלחמה על השלום". הם הסיבה לסדרת המלחמות הבאות. שום טבח לא יעצור את טירוף השלום, רק העם יכול לעצור אותו במסירות נפש.

★

מי הירדן אינם זורמים לאט. הדם נשפך ביום אחד. בבליץ ה"שלום" אין מעצורים ואין אחראים מבאלים ועד ביד נאבאללה, מהמדרחוב בירושלים ועד דיזנגוף הכל אלה בב אלה.

שלום בארץ, הירדן זורם מהר מאוד, אך הדם מהיר ממנו. הדם אינו בוקע את התהום המחשכים, הוא נגרף ברחובות ובבירות. חמישים מיליון קו"ב של מי כנרת יזרמו לירדן בשנה ועוד כמות דומה מן הירמוך. אך כמה טיפות יכנסו מן הירמוך לכנרת? ארפיין, קרחת. האם לא יפרצו הסכרים החדשים המצוירים כבר על נייר. כיוון שלסורים כבר הובטחה עיסקה מקסימה: "שאי אפשר לסרב לה" כלשון הפורים, נצטרך את כל הכוח הפוליטי שלנו לנבש ולאחר אתרת נשפך עם מי הירדן.

תקום סוף סוף חיית הגלה הלאומית, היא הסכר הגדול שאוריו הם בהסכמה על המכנה המשותף הלאומי הנמוך ביותר. מקום שבו מתחילים להקים סכר. הסכר ניצב ליד רעיונותיה של השדרה המגזרית. ריבונות על ירושלים, ריבונות על הגולן, ריבונות על הבקעה, אין עקירת ישובים ואין מדינה פלשתינית. אם נגבש הסכמה פוליטית מאחדת ומחייבת, אפשר שלא נשפך עם מי הירדן.

ישראליות מול יהודיות

מאת הרב אלחנן בלומנטל

אין להזדעזע מהתבטאויותיו האנטישמיות הבוטות של ז'ירינובסקי, אשר שמו היה וולף אדלשטיין, המתרעם על פירסום האסמכתאות המעידות על מוצאו היהודי. בכלות הכל, רשימת היהודים העריקים היא לדאבון־לב ארוכה למדי, החל במומרים המגונים מתקופת ימי הביניים, כגון יוהנס פפיפרקורן, טורקמאדה וכן פרנאנדו הקתבורסו, נסיך אראגון אשר לימים, בתור "המלך הקתולי" ויחד עם אשתו איסבלה, גירש את היהודים מספרד.

הרשימה נמשכת, מברוך "בנדיקט" שפינוזה – אשר לא הסתפק בשנאתו ליהודים, אלא אף השמיץ והכפיש את דתם – דרך קרל מארקס, שבז לסוחר היהודי, ועד לז'ירינובסקי, שהיה רוצה לרשת את אדולף היטלר.

אולם, קיים קשר מפחיד בין עולם הערכים של ולדימיר ז'ירינובסקי ובין זה של יעל דיין, כפי שבא לידי ביטוי במאמרה, "שכל והגיון" (ג'רוזלם פוסט). לשם ניתוח הדחפים הפסיכולוגיים המושכים יהודים מלידה להשחיר את צור מחצבתם, אפילו לתקוף את אחיהם לשעבר, כפי שעשה זאת שפינוזה בעבר וברמות בת־זמננו, ברונו קרייסקי.

ההיסטוריון, קרל גבהרד, במחקרי המרנוס שערך, מתייחס לאישיותם המפוצלת. כיוון שסבלו תחת האינקויזיציה ולאחר שהתנערו מן הקתוליות אשר נכפתה עליהם בכח, הם עסקו אחר־כך בעיסוקים הגותיים ומצאו בכפירה מוצא גואל מבעייתם.

דיכוטומיה זו, תגודה זו בין צמאון דתי לכפירה, התפרצה בשפינוזה חסר־המנוחה בצורת מרי גלוי, אשר במהלכו נטש לא רק את היהדות אלא גם את העם היהודי. לגביו היתה הולנד "מולדתי", והוא התכוון לכך – כמו כל מתבולל – במלוא מובן המלה. שפת היהדות ומנהגיה היו שייכים לעם אשר הוא חש שהוא עומד מחוצה לו.

פרופ' פראנק י' לויס מאוניברסיטת ברנדייז מראה, כי "עיון רגיש והסטרנטיות בכתביו ההגותיים של שפינוזה מצביע על כך שהוא אימץ במפורש את הדת הנוצרית". שפינוזה, טוען לויס, "לא היה יהודי חילוני, כי אם הגהדעות נוצרי, אשר... אין להכיר בו כנציג של יהדות מכל סוג שהוא. (לעילא, מרס 1994).

גם ברונו קרייסקי היה מרוחק לחלוטין מכל ערך יהודי אמיתי. כיוון שלא היה מסוגל להתכחש למוצאו היהודי, הוא חזר ושנה תמיד שהוא אגנוסטי, שמוצאו – במולדתו האוסטרית. אין פלא, איפוא, שהתידד עם יו"ר אש"ף ערפאת, כשהוא תומך במתקפות טרור נגד ישראל ונמנע מכל קשר חיובי עם העם היהודי.

יחס עוין זה מצד יהודים אתניים עריקים, יחס שאני מכנהו "תסמונת קרייסקי", מלווה בדרך כלל ניתוק מהרצף ההיסטורי היהודי. בעצם, אפשר לשייך יחס עוין זה לכל מי שתולדותינו הלאומיות ראשיתן בהרצל והציונות החילונית. אכן, בואה של הציונות החילונית יצרה אופציה חדשה: לאומיות יהודית כתחליף ל"יהדות". היום הייתי מעמיד ניגוד זה על יסוד "ישראליות מול יהודיות".

★

יעל דיין, במאמרה המביע את השקפתה של קבוצה זעירה אך קולנית, מציגה תצפית אל עבר המסר הלאומי של אביה, שהיא מביאה את הסתייגויותיו מפני הקמת בית־כנסת במערת המכפלה ואת יחס הכבוד (ההתבטלות?) שלו כלפי הרגישויות הערביות: "דיין הלך על קצות אצבעותיו, הוא התנגד להתיישבות שקמה בחברון ובקרית ארבע... כאשר הושוותה תכנית האוטונומיה המקורית (קאמפ דיוויד), הוא פרש מממשלתו של בגין והחל לוחם, אמנם בבדידות, למען אוטונומיה חד־צדדית לפלשתינים".

משה דיין, ללא ספק מצביא יוצא מן־הכלל, היה אינדיבידואליסט, איש בעל תפיסות משלו. העובדה שתפיסות אלה לא אומצו על־ידי הציבור הרחב – מדברת מאליה, ודומות שלמרבה המזל, שומרים ציונים חילוניים רבים על קשר זעיר – ושביר ככל שיהא – עם תולדות עם ישראל.

מה היה רקעו של דיין?

הוא היה חלק מהדור השני של יהודים שברחו מפני הרדיפות הרוסיות הגיע לחלק זה של העולם כדי לייסד את מולדתם ולבנות חברה סוציאליסטית. לפי תפיסתם, היתה רציפות העם היהודי בארץ אבותיו למיותרת. על יסוד זה, ובהגיון צרוף, התייחס דיין (כפי בתו) למערת המכפלה בלשון "מיסגד איברהים", אשר, לדעתו, היה בידי הפלשתינאים זה 1,300 שנה. יש בכך משום התעלמות מכל העדויות ההיסטוריות המאוששות את דבקותם המתמדת של היהודים במערה שנקנתה, בכסף מלא, ע"י אברהם אבינו מעפרון החיתי. אכן, גם היסטוריונים וגם כותבי ספרי דת מכל האומות מאשרים את דבר דבקות עמנו הנמשכת לארץ־ישראל, אפילו לאחר חורבן הבית השני.

השקפותיה של יעל דיין מעידות על דבקותה בחוסר־הרציפות של הנוכחות היהודית במקום הזה. אילו צדקה, לא היתה לנו כל זכות לנשל פלשתינים ממה שלדבריה הוא מולדתם ומכורתם. ברור שאין מלחמות מסוגלות לספק הצדקה מוסרית למאבקנו למען ארץ־ישראל היהודית.

בניתוח הסופי, "תסמונת קרייסקי" היא היוצרת את התהום הפעור בין יעל דיין ושותפיה לדעה, לבין מי שרואה ברצף ההיסטורי היהודי ובאמונה היהודית ערכים עליונים ביהדות.

על סדר יומנו / מאת יוסף (יוסקה) שפירא

נקום, אבל לעינינו, נקמת דם עבדיך השפוך!

יהודי טוב – יהודי מת!

אין צורך בהוכחות, שאימרה זאת היא מטרת ארגוני הטרור למיניהם. וגם אש"ף עוד לא הוכיח שאינו כזה. הוא עוד לא הוכיח שמטרתו איננה אותה מטרה. ערפאת הרוצח אף לא מצא לנכון להופיע בפני מצלמת טלוויזיה ולהביע את אבלו הכבד על הרצח, על הטבח בתל אביב.

עוד לא יובשו את ההוללים וכבר מתנגחים

ביום הפיגוע בתחילת הלילה דיבר יו"ר הליכוד נגד הממשלה. חשבתי בלבי שיש להעיר על כך. האם לא יכול לחכות עד לזיהוי ההוללים וקבורתם לפני שהוא אומר דברי ביקורת?

גם רציתי להעיר על שהליכוד וגם המפד"ל פרסמו עוד באותו יום את כוונתם להגיש הצעת אי-אמון בממשלה. ומה היה קורה אילו היו עושים זאת אחרי הלוויות? ומה היה קורה אילו היה מכריזים על כך רק ביום ראשון?

ראש הממשלה הגדיל!

עוד לא הספקתי להעלות על הכתב את הרהורי אלה על כוונותיהם של הליכוד ושל המפד"ל, וראש הממשלה הופיע במסיבת העיתונאים. והוא, יותר משענה על השאלות שנשאל על תגובותיה של הממשלה על מעשה הרצח, נאם נאום ארוך מדיני. בו הצדיק את שיטתה המדינית של מפלגת העבודה. הוא דיבר (יותר מדי), ובתשובה לכל שאלה שנשאל הוא חזר ודיבר על הצורך בהפרדה בין ישראל לבין הערבים כיו"ש. "מי שרוצה ארץ ישראל השלמה – זו תקוות החמאס...". דבריו היו דברי שגרה אפורים, אשר ספק אם הבהילו את אנשי החמאס. יותר משהבהילו אותם, היה זה משא ומסע פוליטי נגד ההתיישבות ביש"ע ונגד הדוגלים בה. גם כשדיבר על כוונתו להקל בקווים אשר קבע שופט בית המשפט העליון לנראו בדבר חקירות מחבלים, יותר משהבהיל אותם, הוא חשף בפניהם את מבוכתו. אם ראש ממשלה, במקום לומר מה יעשה מחר, הוא מדבר על מה שיקרה בעתיד, בהגיע הסוף הקבע, זהו סימן מובהק של אפלו איזה בלבול. אולי הוא עוד לא השתחרר מהאופוריה של ההסכם עם ירדן, מהנשיקות והחיבוק של חוסיין. אגב "הידיד המתנשק", המלך חוסיין, איפשר לנציג החמאס בירדן, להופיע בטלוויזיה הירדנית המלכותית ולהצדיק בה את

מעשה הרצח בתל אביב:

רבין גם הכיר את מעשהו הגדול, כשהוא גידש אנשי חמאס במספר שאף אחד לפניו לא עשה זאת. אבל הוא לא הכיר שלא עברו ימים רבים והוא נכנע ללחץ האמריקאי להחזירם תוך זמן קצוב. ובמעשי הטרור שקרו בשבוע האחרון לקחו חלק כאלה שהיו בין המגורשים אשר רבין נכנע ללחץ והחזיר אותם...

אבל הנשיא...

הנשיא לעומתו, היה בבחינת מזור לנפש עייפה. הוא השכיל לומר את דבר העם, הוא קלע להגיון הלאומי במלים הפשוטות שלו. להחזיק מעמד, לנשום עמוק, המון סבלנות והמון אמונה! והעיקר להתגבר ולהתחזק ובמובן למנוע אירועים כאלה. וברמזו לא כל כך רק הוסיף ואמר כי כבר היו יותר מדי, כך לא יוכל להימשך, צריך לקרוע אותם, לתלוש אותם!

דברי אמונה

אלוף במיל. יוסי פלד, בתכניתו של דן שילון, לסיכום דבריו באותה תכנית, ציטט (בשיבוש) פסוק מהתורה. הוא התכוון לסמיכות הפסוקים –"לאמור היש ה' בקרבנו..." והפסוק "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל...". רש"י מפרש את סמיכות הפסוקים, כי כאשר אדם שוכח את מציאות הקב"ה, אז באה עליו המלחמה. יוסי פלד חשש כנראה לומר דבר כל כך "דתי" והוא שינה "קצת" ופירש את הפסוק, כי אם איננו בוטחים בעצמנו, אז באה עלינו המלחמה. ודן שילון ביקש לסיים את התכנית בשיר שמילותיו כל כך ידועות, "כל העולם כולו..." ואותו שר בדבקות רבה יוחר כהן, אשר ביקש מכל הקהל להתלכד יחד על ידי שירה משותפת.

כשמרעידים את נימי נפשו של העם היהודי, את המיתרים הלאומיים שלו, אם אפשר להתבטא כך, עולה ונחשף זיק האמונה הקיים בליבו פנימה של כל אדם מישראל, "א פינטאלע איד" שלו. וזהי האמונה המתעוררת בעת של שמחה גואה, ובשעת צרה מלכדת – "כל עוד בלבב פנימה, נפש יהודי הומיה".

רוב העם בעד

רוב העם מצדד בהסכם זה, כך גם רוב המפלגות, כולל מפלגות הימין. תמיכתו של העם מוכיחה עד כמה טבועה בעם וברוב בניו הכמיהה לשלום. רק רומזים להם דמו של חיבה וכבר הם מוכנים לתת אמון באלה שהיו אתמול אויבינו. חייבים להודות, הם לא היו הגרועים שבאויבינו, גם בעתות מלחמה, היתה איזו נימה של קשר סמוי בינם לבינינו. ואולי נכון לומר בעניין זה "פוק חזי מאי עמא דבר", צא וראה כיצד נוהג העם! יש חוכמה של העם, של הציבור. לפעמים היא עולה על חכמתם של מנהיגיו. ואולי יותר מאשר לפעמים...

הממשלה ושר החוץ נותנים כבוד שאינו מגיע לנשיאה מובארק. והנה הם קיבלו את שכרם, מובארק גינה וגוף בירדן על ההסכם.

ההסדרים עם ירדן הם הסדרים לגופם וגם רמז לעקרונות שישראל תרצה לאמצם כבסיס להסכם עם סוריה. כך גם אמר ראש ממשלת ישראל. אבל אסאד יצא וגינה את ירדן. אמנם הוא עשה עמה חסד: הבטיח לא לחבל בהסכם. איני בטוח שחוסיין המלך סומך על דברתו של "חסיד אומות העולם" אסאד. סוף סוף המטוס שרדף לפני שנים אחרי מטוסו של חוסיין, כדי להפילו, לא היה ישראלי, אלא סורי...

שגריר

מי לא רוצה לדעת האם התואר שגריר, אשר הכיר ראש הממשלה, כאשר שיבח את אליקים רובינשטיין, היה ביטוי לדרגתו האישית של אלי, או שמא היה זה רמז לעתיד. מכל מקום, אם הוא יהיה השגריר הראשון של ישראל ברבת עמון, אולי הוא לא יבוא כל בוקר להתפלל ב"שטיבלעך" של ירושלים. אבל אין ספק שבימי שישי הוא יארוז את מזוודת הנדודים שלו ויעלה לירושלים כדי לשבות בה.

אם אני הייתי צריך להכריע בין אליקים רובינשטיין לבין מועמדים אחרים, הייתי בוחר בו. פשוט זה הסיכוי היחיד שחוסיין עוד יספיק ללמוד אידיש. האיך אפשר שידיד שמנושק גם על ידי ראש הממשלה וגם על ידי פרס, לא יידע קצת "מאמע לשון"?!

והנצח זו ירושלים

כל הסכם עם אחת משכנותינו, נבחן קודם כל במקום ובמעמד שהוא מקצה לעיר הנצח, לירושלים. ובהסכם עם ירדן הסתום, לגבי ירושלים, מרובה על הגלוי. הכל מורכב ביותר, שהתפים רבים מדי עורבים בשאלת ירושלים, גופים רבים מדי רואים את עצמם בעלי עניין בירושלים. וממשלת ישראל איננה נראית כמי "שמשתגעת" על שאלה זאת. כמה שרים שלה כבר "הבהירו" זאת. השאלה העומדת בפנינו לגבי התייחסותנו להסכם עם ירדן, היא לפני כל דבר אחר – ירושלים.

נחשון וניר הי"ד

נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו

התחלנו את רשימתנו בפיגוע בתל אביב ואנו מסיימים אותה בדברים על נחשון וניר הי"ד. גם הסכמי שלום שלנו עטופים ברם. ובוודאי שיש להעלות את זכרם, לזכור כי בזכותם ובזכות חבריהם אנו קיימים ומתקיימים כאן.

המאורעות בחיינו רודפים אחד את השני: הרצח במדרחוב בירושלים, פרשת החטיפה ושברה, והסכם עם ירדן, מעשה הרצח בתל אביב. ואף על פי שמאורע אחד דוחק את קודמו אל הזכרון, ונדמה שזמן רב עבר מאז, אי אפשר שלא להעלות את זכרם. ואף על פי שכבר עבר שבוע מאז נפילתם של נחשון ושל ניר, אי אפשר להירגע ממאורעות ומוראות הרצח הנתעב. אי אפשר שלא להזכיר את הבית, את ההורים וכל המשפחה, את עמידתם בגבורה ובאצילות, בשבוע שאפשר לכנותו "השבוע הארוך ביותר" בחייהם.

המבקרים הקולניים את טובת עצמם הם מחפשים!

הביקורת הקולנית, מעל גלי התקשורת, של שרים, של חברי כנסת, של עיתונאים ועוד, מסרחת – אנוכית, להתבלט! מה מגע מהשרה אלוני, השר שריד וח"כ דדי צוקר, לומר את ביקורתם במסגרות אליהן הם משתייכים? מדוע היו השרים צריכים להביע את עמדתם, עוד לפני שהביאו אותה בפני הממשלה וראש הממשלה? מה הריץ אותם אל הטלוויזיה הרדיו? האם עמדנו שוב בפני פיקוח נפש? האם לא יכלו לחכות עד אחרי ישיבת הממשלה, אחרי שישמעו את הדיווח? מדוע היו מבקרים שפרסמו את ביקורתם עוד לפני שקברו את נחשון ואת ניר? מדוע לא יכלו לחכות עם הביקורת המזמבית עד עבור השבעה? ומה דינו של חבר כנסת שטען שהוא יצר מגע עם החמאס והתברר לו שאפשר היה לדחות את מועד סיום האולטימטום, ואילו האלוף שחק, הרמטכ"ל הבא, טען שאין לדבריו של הח"כ כל שחר?! ומה זכותם של "בכירים במשטרה" לומר בבטחה שיחידת הימ"ם של המשטרה היתה עושה זאת יותר טוב? האמנם יש על כך קבלות? האמנם הדברים נרמזו מטעם המפכ"ל או מטעם השר? ואם לאו, האם הם נוזפו באלה שאמרו זאת?!

ומה זכותו של "גוש שלום" לפרסם במודעה כי "ידוע לכל שהיה ניתן לשחרר את החייל החטוף בדרך המשא ומתן ללא שימוש בכוח...", ולא זו בלבד אלא שהם כתבו כי "חייו של נחשון הוקרבו על מזבח שיקולי יוקרה מוטעים ומדיניות כוחנית של פיל בחנות חרסינה..."!

עולם הפוך

כמה מגוחך שמתוגי הקואליציה באה הביקורת על מבצע ההולנדי ואילו מתוגי האופוזיציה באה התמיכה. כדאי לרבין לשים לב לכך. כדאי לו לבדוק מי קרוב אליו יותר!

מה היתה ישראל עושה

כדי לשכנע את ערפאת ומשטרת הצדיקים שלו לעשות כל האפשר לשחרורו של נחשון, היה צריך לאיים עליו ב"הפיכת עולמו": המגר, איומים פומביים, איומים של ארה"ב, אשר גילתה כי נחשון היה גם נתין אמריקאי וכל איום אפשרי אחר.

מה היה קורה אילו היה ההיפך, אילו ישראלים קיצוניים ממש, היו תופסים בן ערובה ערבי? הרי ישראל היתה מתגייסת כולה, על כל כוחותיה, כדי לגלות את מקומו של הנוטף ולחלצו. ישראל היתה חורשת את כל הארץ, הופכת כל אבן בה כדי להצילו. לא בגלל איומים, לא בגלל פחד מן "העולם"! רק בגלל סיבה אחת היתה ישראל עושה זאת – קדושת חיי האדם!

זהו ההבדל בין היחס של ערפאת ומרעיו לחיי אדם ובין היחס של ישראל לערך מקודש זה. והדבר התבטא גם בדרך "הגינוני" של ערפאת למעשה הרצח בתל אביב. הוא לא הופיע בטלוויזיה בעצמו, הוא שלח הודעה בכתב על ידי אומר סיבי. פלא שהוא לא שלח את תנחומיו על ידי מזכירתו בפקס...

הסכם השלום עם ירדן

מרתק

קשה היה להתיק את עינינו מהטלוויזיה, בכל אותן שעות בהן הועבר השידור מירדן. הטקס לשלום הרוסט בתוך כל אחד מאתנו, ריתק את מבטנו על המאורע המשודר. הפלא היה שאנו חוזים מחזה בשידור חי, בזמן אמיתי, משהו ממשי, שבעצם היינו צריכים לחשוב שהוא חלום ולא מציאות.

אין עוקרים יישובים

בהסכם יש כמה מרכיבים, אשר אפשר לקבוצות השונות לתמוך בו. הראש והראשון בהם הוא שגם בהסדר קבע אין עוקרים יישובים ואין מנשלים מתיישבים משטחי קרקע אשר הם מעבדים. חכירה ל־25 שנה, נותנת זמן ארוך שיאפשר שינויים נדרשים בעתיד, כאשר השלום לא יהיה מוטל בספק, או שיהיה או שלא יהיה, חלילה.

המלך חוסיין גם הסכים לישראלים, שעל ידי עיסקת חליפין, ירדן קיבלה מסעודיה 28 ק"מ של חוף מפרץ לעקבה. מצרים אשר קיבלה את כל סיני לא היתה מוכנה לוותר אפילו על טאבה – לא נתינה, לא חליפין וגם לא חכירה. ובאמת כך נראה השלום עם מצרים, אשר לתמהתנו ראש

התנועה הדתית לאומית

לימין מערכת הכשרות

של הרבנות הראשית

ב"ה

ט"ז במר–חשון תשנ"ה
21.10.94

יבוא בהול של בשר טריפה

לא זו בלבד שמשרד המסחר והתעשייה עוסק ביבוא בשר טרף, ועוקף את החוק האוסר יבוא בשר קפוא לא כשר, על-ידי פרסום מכרז ליבוא "בשר צנון", אלא שהשבוע התגלה כי המשרד מיהר להנפיק רשיונות ליבואני בשר הטריפה עוד בטרם הסתיים מועד המכרז.

כנראה חשש שר המסחר והתעשייה, שחשיפת הפרשה על ידי המפד"ל, תוליד לחצים פוליטיים לביטול היבוא מצד שושביני המשא-והמתן הקואליציוני, המחפשים נואשות "הישגים" פוליטיים לכיסוי הסיבה האמיתית לכניסתם לקואליציה.

המפד"ל דורשה משר המסחר והתעשייה לבטל המכרז; אולם עתה, משהתגלתה התרמית הכפולה, פנתה המפד"ל למבקרת המדינה לתקוד את האחראים למתן הרשיונות בטרם סיום המכרז, ולהסיק כלפיהם את המסקנות המתבקשות.

כשר – השגחת הרבנות – אחריות ממלכתית

התנועה הדתית לאומית
המזכיר המדיני
ת.ד. 22253 ת"א 62032

סיכומו של שבוע

בין שמחה לאבל נורא

שרשרת הפיגועים הרצחניים של החמאס בשבועות האחרונים, החל מן הירי לעבר עוברים ושבים במדרחוב הירושלמי, וההמשך בחטיפתו של החייל נחשון וקסמן הי"ד ועד לפיגוע הנורא שאירע בלב העיר תל אביב, באוטובוס קו 5, גדוש נוסעים, איננה מסתדרת בשום פנים ואופן עם תהליך של שלום.

לעומת זאת, כינון יחסי השלום עם ירדן משרה בקרב הציבור תחושה של תהליך שלום אמיתי עם מדינה ערבית.

אל בשורת השלום עם ירדן הצטרפה הבשורה על חיסולה של גלות יהודי סוריה, עם עלייתו ארצה השבוע של מנהיגה הרוחני, הרב אברהם חמרה. עובדה זו יכולה אולי להתקשר עם סממני שלום עתידיים עם סוריה, שהרי ללא כך, לא היתה היציאה מתאפשרת, כנראה.

השאלה היא, איך אפשר להמשיך ולחיות, עם תחושות מתחלפות במהירות כזו, בין שמחת שלום, מזה, ויגון ואבל נורא מזה?

אפשר שניסיון השנים "הכשיר" את הלבבות, אך קשה מאוד להשלים עם מציאות נוראה כזו ובמבחן כה קשה. אך עובדה, עם מציאות כזו על תושבי ישראל להמשיך ולהתמודד. הם שכירכו את האחדות שפשטה בין כל חלקי העם, בתפילה שנשאו כולם לשלומו ולהחזרתו בחיים של החייל החטוף. רבים היו רוצים לחוש באווירת האחדות הזו גם במבחנים האחרים שנכונים לנו בעתיד.

את הנפגעים במעשי הטרור יש שמכנים "קורבנות השלום", ואין שקר גדול מזה. גם הנסחפים באווירת השלום צריכים להגביל את התלהבותם. גם כשהשלום עומד על כף המאזניים צריך להתייחס אליו בפרופורציה הנכונה ולהחזיר מלחמה שערה אם התהליך הזה מסכן את חיינו ואת בטחון המדינה.

חיים פיקרש

הפיגוע, ההלם והכאב

הפיגוע האיום ברחוב דיזנגוף בתל-אביב, בו נרצחו כעשרים איש ונפצעו עשרות, הוא שיא בסטולות הרצחניות של החמאס. ההלם והכאב שאפפו את כל הציבור היו לא רק על מחיר הדמים הנורא אלא גם בשל הנסיבות – אזרחים הנוסעים באוטובוס בלב תל-אביב, במקום שבו נראה היה כי יד המרצחים לא תגיע אליו לביצוע פיגועים המוניים. הממשלה תצטרך למצוא דרכים לא רק כיצד לפגוע בארגון מרצח זה בצורה קשה אלא להחזיר תחושת הביטחון של אזרחי ישראל, בתוך יחזק החוזקי המעבר לו. בתמונה: מחשפים שרידי גופות ליד אוטובוס הדמים ברחוב דיזנגוף. צילום איי-אף-פי

החמאס אויב מסוכן – מי "יטפל" בו?

למעשה, הכנסת ברובה הגדול נתנה גיבוי מלא לרה"מ לדרך טיפולו בכל הקשור לחטיפת החייל נחשון וקסמן ז"ל ולניסיון החילוץ על אף תוצאותיו.

הביקורת החריפה שהיתה במהלך הדיון על כך במליאה התמקדה בשאלה: הכל מודים כי החמאס, שעיקר כוחו ברצועת עזה, היה ונשאר האויב המסוכן לבטחוננו. למעשה, החמאס הוא אויב לא פחות מסוכן לערפאת. בעיקה נותרה בכל חריפותה הבעיה: מי יטפל באויב זה?

בנדק הביריו רה"מ פעמים מספר באוזני ערפאת, ובאוזני הציבור היהודי הפלשתיני, כי הוא רואה בערפאת אחראי לטיפול. בחמאס ומיגור כוחו ולמניעת הטרור הרצחני של ארגון מרצחים זה. סוד גלוי הוא שעיקר כוחו ומספרי הצבאי של החמאס מצוי ברצועת עזה. משם יוצאים המרצחים והחוטפים, ואל הרצועה חוזרים לאחר ביצוע מעשי הרשע הפשע. הרצועה הפכה מקלט למרצחים.

יצחק רבין, רה"מ ושר הביטחון, מאשים קשות ע"י האופוזיציה, ולא רק היא, בכך שהוא מפקיר את בטחוננו ואת המלחמה באויב המסוכן, בידי ערפאת. הניסיון מוכיח שערפאת אינו יכול, ואולי אינו רוצה, לטפל בחמאס ביד חזקה. ראשית, הוא חושש לחייו. שנית, ערפאת טוען שרצונו לעשות שלום לא רק עם ישראל אלא גם עם בני עמו, ורכבות אנשי החמאס בכלל זה.

אם כך האם כה המצב הוא שאין טיפול נאות בארגון מסוכן זה, המבהיר גלויות על כוונתו הרצחנית. בינתיים מתארגן החמאס גם בשכם, בחברון וגם ברמאללה. בראשית השבוע היה היישוב "נצרים" במצור. כותתינו, בהוראת שר הביטחון, נמנעים מלהיכנס למרכזי הערים והכפרים שבידי "הרשות הפלשתינית", כדי להוסיף ולנהוג כג'נטלמנים.

נציגי האופוזיציה דיברו השבוע בנוסח של "אמרנו לכם", והזכירו את אזהרותיהם מפני הברית עם ערפאת.

הפיגוע הרצחני בלב תל-אביב מחזיר אותנו שוב לשאלה הבוערת שישראל מציבה בפני ערפאת: שלום או חמאס. כולנו מצפים לתשובה במעשים ולא בדיבורים.

יונה כהן

מהחטיפה להרג ההמוני

פרשת חטיפת החייל נחשון וקסמן הי"ד נסתיימה בטרגדיה. המקום שבו הוחזק, בביר נבאללה, נמצא במרחק קילומטר וחצי מבית הוריו בשכונת רמות בירושלים. התכנית היתה להצליח על ידי הפריצה אל הבית ולהביאו ישר לשולחן השבת בבית הוריו. אבל לא כך קרה. הפריצה לבית ארכה כמה דקות יקרות, ובדיקות אלה הספיקו החוטפים לרצוחו. מצאוהו ירוי, כשהוא כבול בידיים וברגליים. הפריצה סימלה את המדיניות שאין נכנעים לטרור, אבל הביצוע היה בבחינת: הניתוח הצליח, אך החולה מת.

חכמים לאחר מעשה אמרו כי אפשר היה לעשות אחרת. היו בעלי עצות שאמרו שאפשר היה להשתמש בחומר מרדים ולהחדירו לבית בחשאי, ורק אז לפרוץ. יחידה של המשטרה המאומנת לפריצות כאלה, הימ"מ, טענה שאילו היו. לקחים אותה, במקום סיירת מטכ"ל, היא היתה יכולה לעשות זאת יותר טוב. חומר הנפץ שהונח כדי לפרוץ את הדלת היה בלתי מספיק ולא פרץ את הכניסה. בינתיים חלפו דקות יקרות והחוטפים הספיקו לרצוח את החטוף ולהתכונן למבצע התאבדות. כאשר החיילים הגיעו אל דלת החדר בו הוא הוחזק, הם קראו לחוטפים להיכנע, אך אלה ענו שהם מוכנים למות ולא להיכנע. זה היה צפוי, משום שמדובר בקנאים מוסלמים, שמאמינים שלאחר מותם במבצע חבלני נגד "האויב הציוני" הם ייכנסו ישר לגן עדן.

ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין, לא כינס את הקבינט המדיני כדי לקבל החלטה על הפריצה. הוא לקח את ההחלטה על עצמו. לפני השרים תירץ זאת מחשש להדלפות, שעלולות היו לגרום להחלשת גורם ההפתעה. האופוזיציה תמכה במדיניותו, אבל דווקא בממשלתו נמתחה עליו ביקורת שלא נועץ עם שריו.

השרה שולמית אלוני, בעלת "הפה הגדול", טענה שצריך היה לשחרר את השייח' אחמד יאסין, שאותו דרשו, בין היתר, החוטפים כתמורה לשחרורו של החייל. רבין טען כי כל ההצעות האחרות לא היו ריאליות, משום שלזרוע הפוליטית של החמאס לא היה קשר עם החוטפים, והם לא יכלו לדבר בשמם.

אביו של נחשון וקסמן הי"ד הגיב על כך באמונה, שאין הוא יכול להיכנס לשיקוליו של רבין ולמתוח עליו ביקורת. הוא העריך את החלטתו לסכן חיילי צה"ל להצלת בנו.

במבצע נהרג הקצין ניר פורז, שהוא בן לאב, סייס בחיל האוויר, שנהרג במלחמה, שהיה בין הנופלים. על רקע זה התעורר ויכוח ציבורי, אם לשלוח בנים למשפחות שכולות למבצעים צבאיים מסוכנים?

המידע על הבית בו התגוררו החוטפים הגיע מאוחר, רק ביום שישי בבוקר. עד אז סברו שהוא נמצא בעזה. המידע הוצא מנהג המכונית של החוטפים, שגר בירושלים המזרחית ואותר במבצע מסובך. מידע נוסף הגיע מהאיש שהביא אוכל אל הבית, בזמן שהבית היה כבר תחת תצפית ישראלית. הוא גם זה שסיפק את הפרטים על הכניסות והדלתות התואמות של הבית, שהודות לכך יכלו להכבין את הפריצה.

הפרשה עוררה מחדש את העימות בין הרשות הפלשתינית בעזה לבין החמאס. רבין הכריז כי ערפאת צריך להחליט: שלום עם ישראל, או שלום עם החמאס? מדיניותו של ערפאת היתה שלא לבוא לידי התמודדות צבאית עם החמאס. הפעם רק עצרה המשטרה הפלשתינית בעזה מאות מראשי הפעילים בחמאס, והתוצאה מכך נערכו הפגנות לשחרורם, תוך התנגשות עם המשטרה הפלשתינאית.

לאחר סיום הפרשה החליט רבין לחדש את השיחות עם אש"ף בקהיר, ללא תנאים, בניגוד למדיניותו הקודמת שהשיחות לא יתחדשו עד שערפאת ישתלט על החמאס.

הפיגוע הנורא שאירע במרכז תל-אביב ביום רביעי מעלה בכל חריפותו את הצורך שהמשטרה הפלשתינית תפעל בצורה אמיתית נגד החמאס ברצועה, זאת כמובן כצד הפעולות הנדרשות מצד ישראל בנושא זה.

י. א.

אנחת רווחה מפוקפקת

מדד המחירים לצרכן לחודש ספטמבר, אשר עלה ב־1.1%, נתקבל באנחת רווחה בארצנו. לא משום שהמדד היה טוב כל־כך, אלא מפני שהיה יכול להיות גרוע יותר.

בסך הכל המדד ממשיך את המצב של מדדים גבוהים שמאז מרס השנה. אבל מאז היו גם מדדים גבוהים יותר, כפי שמראה הפירוט הבא: מרס 1%, אפריל 2%, מאי 1.2%, יוני 1.4%, יולי 1.1%, אוגוסט 1.1% וספטמבר 1.1%. מה שברור ממדד זה הוא, כי שנת 1994 תתומה עם אינפלציה גבוהה בהרבה מהיעד שנקבע בראשית השנה. יעד זה היה 8%.

בתשעה חודשים כבר הצטברה עליית מדד של 10.5%. בלי התפתחויות חריגות תסתכם עליית המדד בכ־14.5%.

למרות שבסעיף הדיור היתה עלייה של 1.2% והוא תרם 0.3%, שיעור עלייתו נמוך כלשהו מזה שבחודשים הקודמים. מיפנה? בהחלט מוקדם לומר זאת. במיוחד כאשר בודקים את מבנה סעיף זה. במחירי הדירות בבעלות דיירים היתה עלייה של 1.3%, ואילו מדד שכר הדירה עלה ב־0.5%. הדבר נובע ממה שקורה לדולר. הדולר מוסיף להיות בנסיגה. לא זו בלבד ששערו לא עלה, אלא שהוא אף ירד בגלל מה שקורה בשוקי הכספים בעולם. שכר הדירה נקוב בדולרים, וההתאמה במונחי שקלים להתייקרויות במשק היא איטית. לכן עליית דמי השכירות היא איטית יותר. גם עסקאות קנייה ומכירה של דירות נעשות במידה רבה בערכים דולריים. הקיפאון בדולר מהווה גורם מרסן כלשהו, אלא אם כן השוק חם במיוחד. עפ"י הנתונים אפשר להעריך כי מחירי הדירות מוסיפים להיות גבוהים מאוד, אבל אין עלייה תלולה כפי שהיתה קודם לכן. ואולי מסתמנת בכל זאת האטה כלשהי בעליית המחירים. אם כן, היא מתונה מאוד.

מחירי הירקות והפירות מוסיפים לדחוף את המדד כלפי מעלה. במשך זמן רב הירקות והפירות עלו בשיעור גבוה מעליית המדד. אלא שמאז תחילת השנה הם עלו ב־28.2%, קרוב לפי שלוש מעליית המדד ללא ירקות ופירות, ובחודש ספטמבר עצמו העלייה במחיריהם הגיעה ל־7.1%.

בחודש ספטמבר היה סעיף אחר שמשך את המדד כלפי מטה: מחירי הלבשה והנעלה ירדו ב־1.3% והפחיתו מעליית המדד 0.1%. באוקטובר המגמה הצפויה שונה. מתחילה המכירה של הלבשת החורף, וזו נכנסת לשוק ברמת מחירים גבוהה יותר.

אנחת הרווחה בארצנו נבעה בעיקר מהתקווה שהמדד לא יגרור אחריו העלאת ריבית נוספת ולא תתעצם מקהלת הדורשים פיחות עכשיו אבל בסך הכל אנחת רווחה מפוקפקת, משום שהאינפלציה גבוהה וגרורותיה עדיין לפנינו.

י' ס'

השבוע בקו מעט יוק

האיום...

עיטורי סופרים וספרים

ההלכה ו"מתקניה"

מאת אברהם בלאט

"הלכה שפויה", מאת משה זמר, הוצאת "דביר" תשנ"ד

ההלכה היא אותו קודקס של ספר החוקים והדינים העוסק בהתנהגותו של היהודי בחיי המעשה, ותופסת מקום נכבד בתורה שבכתב ומקום מרכזי בתורה שבעל פה, אם כי יש מחלוקת בין הפוסקים אם דין הלכה למשה מסיני הוא מדאורייתא או מדרבנן.

מושגי הלכה אלו עמדו בסוד הזמנים, אף כי לא אחת ביקשו לקצץ בכנפיהם ה"מתקנים" למיניהם שבאו מהמערב בשם תורות זרות מהרפורמציה כדי להפריד בין איש הדעת ואיש הדת.

גם הרפורמה היהודית, שהחלה על ידי המשכילים הראשונים, באה "לתקן" בדת ולפרוק מעליה עול המצוות, ואברהם גייגר יצא נגד ה"שולחן ערוך" כאילו היה עומד לו למכשול על דרך החופש והדרור המדיני. תנועה זו היכתה גלים, בעיקר בגרמניה ובאמריקה, והכפירה הביאה לידי התבוללות ולאובדן קהילות רבות.

לארץ ישראל הגיעה הרפורמה לאחר קום המדינה, ובשנים האחרונות היא החלה לתקוע את הלכתה ה"בלתי פונדמנטאליסטית" עם הגשת בג"צים נגד הרבנות הראשית.

לאחרונה הופיע ספרו של הראביי משה זמר "הלכה שפויה", ובו הוא מעלה את בעיותיהם של מנועי חיתון, "ממזרים" ומעמדה של האשה מתוך גישה פלורליסטית הומאנית.

המשך ההתכחשות

"הלכה שפויה", מורה משה זמר, אינו מונח שמופיע במקורות או במחקרי ימינו, אך הקשר בין ההלכה לבין שם התואר "שפויה" בא להצביע בעיקר על הפוסק שבא להתמודד עם המציאות ו"לתקן" את ההלכה לאור דרכו היהודית – במשמעות שוחר התיקונים והשינויים בחיים ובדת. דרך זו אפיינה את כל ה"מתקנים" הרפורמים מאז מנדלסון וצונץ, והיא נמשכת במאבק המיליטנטי של התנועה ליהדות מתקדמת בישראל שהבג"ץ בצידה.

מגמה זו משתקפת מתוך שם הספר, "הלכה שפויה", שכן מכלל "הן" אתה שומע "לאו", כי לפי המחבר, ההלכה המקובלת היא בבחינת "בלתי שפויה", לעומת התיזה של הכותב המתיימר להציג הלכה מוסרית שהיא כל כולה שפיות. זה העיוות, השזור כחוט השני בספר, שמתקבל, לכאורה, הרושם לגבי זה כאילו עוסק בהלכה, שיש כאן עיון עם אדם הבקיא היטב בהלכה, המיטיב לשבץ את דבריו בהתמצאות מלאה בדרך המקצוע, ולא היא. לא מיניה ולא מקצתיה. האמת היא שהמחבר צריך היה להגדיר את ספרו בשם "הלכה משועבדת", או "הלכה מכופפת", בהיותו נאמן לדרכם של אבות הרפורמים שהלכו בדרך כל המורשים במורשת התורה. (ראה ערכים: מתייוונים וצדוקים) שמגמתם היתה להכפיף את ההלכה ואת המסורת לשיטתם, שהתמצתה במוטו: אני עם החוק, עם הציבור. כך התבוסס במשך התקופה למצוקת בני עמם ועקרו את לשון הקודש ואת זכר ירושלים מהמקדש ובציוני אהרנפרייז בשוודיה ניסו לבטוע קליטת ניצולים, וסטיפן וייז באמריקה השתדל למנוע פניות לנשיא רוזבלט, והכך נמשכה ההתכחשות להקמתה של מדינת ישראל, וכשגברה ישראל במלחמת ששת הימים – חלה תפנית במדיניותם בהתאם למגמתם – אני עם החוק, עם הציבור.

בספר "הלכה שפויה" מבקש הראביי משה זמר לפרש את ההלכה לאור הזמן המתחלף, ולשם כך הוא מצטייד בהקדמה מאת השופט בדימוס חיים כהן כדי לקבל הסכמה וסמכות, אך הלה מתנער מכך באופן אלגנטי בכותבו: "אשר לעצמי, אין אני מוסמך להסמיך– אלא שכתיבתי באה לשמו ובכבודו של המחבר". חיים כהן מעניק איפוא אקדמות מילין של עידוד ותמריץ בחזקת "אל תיפול רוחך", וכך מגיע הלמדן מבית מדרשו של משה מנדלסון כדי להאיר את עינינו לחדש דרכה של המסורת ברוח הפסוק: "סולו סולו פנו דרך, הרימו מכשול מדרך עמי".

תולדתו של הספר, מתודה משה זמר, היתה תגובה על מבוכה אישית לאחר שנדהם מן היחס האדיש ולעיתים אפילו עוין לדת ישראל בארץ ישראל, בעלותו ארצה לפני שלושים שנה, אך לאחר שהתוודע למהות מלחמת התרבות הדתית בארץ – על המישור האידיאולוגי ולאופי היהדות וההלכה – עלה על דרך הגישה ההומנית והפתוחה של ההלכה ברוח הרפורמה כמוצא של רב.

מאז הוא בא "לחדש", שההלכה היא מוסרית במהותה, והמעשה המוסרי ייעודו "לתקן" את המצוות, והוא האיש, הפועל צדק על פי יושר אינטלקטואלי, ועל פי אמות הפסיקה של כמה חכמים מן המאה העשרים, בהציעו לגשר בין "מסורתנו העתיקה ובין צורכי הזמן הזה".

כאשר אתה קורא בספרו של ד"ר משה זמר, אתה נוכח לדעת שאין כאן שום גישה חדשה או ויכוח תיאולוגי, כי אם קריאת תיגר על הרבנות הראשית בישראל, שיוצאת חוצץ נגד המגמות הללו. לעומת זאת, נזקק המחבר לאירועים ומקרים שונים של עגונות, ממזרים וחיי אישות, כדי להתוות כללים אחרים ומאפשרים "קידמה", בהתעלמו מתודעתם של העקרונות ההלכתיים, והתייחסו רק לתיאורים. אומנם היו ידועים חילוקי דעות בעולם חז"ל שהעידו על התמודדות, עם התעיד איסורים וקבעו סייגים שונים שכללי החקיקה שלהם היו נטועים בזיקה לתנאים האידיאליים, וד"ר משה זמר יודע להזכירם, כגון רבי יהודה הנשיא שהולל מהפך ברוחו והופכו "שמיטה" מדאורייתא למצווה דרבנן, או פסיקות רבות לקולא, כיוון שהאוטונומיה של כל בית דין היתה להיענות לצורכי השעה, ולמרות כל הניגודים של רב אשי ורב אחי, רב אחא ורבינא, ר' אושעיא ור' יוחנן, ר' אמי ור' אסי, רב חסדא ורבא, שמואל ור' חייא, ובעיקר במחלוקת בית הלל לבית שמאי – פסקו, כי "אלה ואלה דברי אלוקים חיים" – כי כל אלה היו נתונים למקור הסמכות ההלכתית, אך בשום פנים ואופן לא ליסוד ה"עקידה", שבשמה טוענת הרפורמה "הנאורה" הקשובה תמיד לצו המצפון, וכך מדיחה את הליברלים אל נישואי התערובת שבגולה.

גישה בלי עדכון

למרבה הפרדוקסליות, גישתה הרפורמית של ה"הלכה השפויה" היא עדיין על דרך "המתקנים" בדת, כאשר ההיסטוריה של התיקונים הגלויים מצביעה על התולדות בחברה היהודית, וד"ר משה זמר־זייגער, שבא מלוס אנג'לס כדי ללמדנו בינה, יודע ועד לתוצאות של "ההלכה עכשיו" שפגעו כה קשה ביהדות אמריקה.

המחבר המודרני מתייחס עדיין אל היהדות כמסכת תנועה ומאובנת, ואינו חש את הפריחה התלמודית של ישיבות בארץ ישראל. ב"הלכה עכשיו" אנו שומעים את הדה של הפרשנות הסכולסטית היבשה המנוסחת בלשון רהוטה, אך סובלת מהרוח של ה"הומניטאס" שאבד עליה הכלח.

משה זמר מדבר בשם הלכה פלוראליסטית ובשם פרטים המתחדשים תמיד בענייני אנשים, ואין הוא מהרהר בהתנגשות בין הריאליה והאידיאה. תפישתו מתייחסת לפירוש חדש של ההתגלות המסתמכת על המחקר המדעי הקלאסי של היהדות והוא מערער על סמכותה של ההלכה ומעלה את המימד האנושי האוניברסאלי כפיסגת הכול.

זה לא מכבר הציג הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו, סקר שהוכיח כי רוב תלמידי הקולג' בסינסינטי המסמיך רבנים רפורמים אינם מאמינים כלל באלוקים, אך הראביי זמר ממשיך לדבר בשם היהדות זו, שה"סידור" הרפורמי הוא עדיין אותו סידור [illegible] המאה התשע עשרה, ובבתי כנסת של הרפורמים קול העוגב המנגן מוסיקה כנסייתית, [illegible] תפילה וקדושה בצוותא הוא עם המזמור [illegible].

ב"הלכה שפויה" מופיע משה זמר רק את הפרצות בהלכה, כמו להוכיח אין עיקרים אלה מתאימים יותר לרוח הזמן, ולכן יש לתקנם.

ביחוד נגלה גם לגבי דאורייתא, שלא פסק גישות [illegible], ומשה זמר מנצל אותן ומצביע על הרב קוק זצ"ל בפסיקתו, שמותר לעבד את אדמת ארץ ישראל בשנת שמיטה במקום רווח עצום וכו', על ידי [illegible] ההפקעה שעל ידי המכירה הנוכרית, בעוד שה"חזון איש" זצ"ל פסק "שמכירת הקרקע אינה תקפה משום שהקרקע נמכרה על ידי שליח, וה"דין אין שליח לדבר עבירה". המחבר מודע, איפוא, לחיוב [illegible], אלא שהוא בא למעט את [illegible] ולהצביע על ההנהרות שאין גישה מונוליטית אלא [illegible].

[illegible] כמה הראשונים עמד להם בהכרעות פסיקותיהם בזמנם ובמקומם, ואילו כיום שולה יותר [illegible] הסכמות, אך אם כך ואם כך, שריר וקיים הכיוון העיקרי כדי להבין את המסגרת של הכלל, ולא ע הפרט.

משה זמר בא לדבר בשם קול המצפון של היחיד, היוזהה את ההלכה ואת ה"שולחן ערוך", כיוון שמצפונו אינו מניח לו להשתתף באותה מערכת הוא רשאי לשאול את עצמו, אם מצווה זו או אחרת הולמת את השקפת עולמו. אמות מידה אלו של הסתייגויות אישיות הוא נוקט לדעת היהדות הליברלית שבאה לקיים את המצוות רק מתוך צו ליבו ולא מכוח הכבכות ההלכתית.

קלישאות חבוטות

בספר זה מפליג ד"ר משה זמר על פני תקופת הזמנים כדי להדגיש את הניגודיות והסתירה המוסרית שבין ההלכה הפסוקה לבין "עשוקי" ההלכה, וכך הוא מנה בדוכל כל פרט ושם בסוגים של דיני אישות במדינה שכבר נשחקו כקלישאות חבוטות, בהתעלמו מהבסיס הקיים של מוסר הרבנות בארץ הנמצא בבירור מתמיד עם השאלות שהזמן גורמן.

הספר "הלכה שפויה" הוא ספר פולמוסי בשאלות הזמן, ללא מצע ערכי והאידיאלים של החברה היהודית. אין לפנינו עיון מדוקדק הגותי יסודי, אלא ערעורים ותגובות של האקטואליה והכפייה הדתית. האורתודוכסיה היא בעיני המחבר מעין מטלית אדומה בידי הטוריאדור המתגרה ב"יפי נפש" שמחפשים את השינויים הקוסמים לא בשליטת התורה אלא בהפרדת הדת מן המדינה.

ד"ר משה זמר, שהוא מנהל המכון ל"הלכה בת זמננו" ליהדות המתקדמת ומרצה לספרות רבנית ב"היברו יוניון קולג'" בירושלים, אינו עוסק ביסודות, כי אם בשוליים. דרשנותיו הן סובליסטיקה על ענייני ציבור ובעיות זמן, וכל רצונו לאשש את "תוחתור" הגואלת בענייני ייבום וחליצה, פסולי חיתון, פיצוץ בתים בעת האינתיפאדה, וכו' אינו אלא רשימות יוצאות הדופן נוכח המערכת הנורמטיבית [illegible] ביהדות הדתית.

יהדות זו נמצאת אומנם כיום במבוכה על "תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל", אך ההשגות ההלכתיות של המחבר אין בהן תנופה של שאר רוח, כי אם הסובייסטיקה רפופה והוודיקה קלנית של "אסתרא בלגינא קיש קיש קריא".

מחד גיסא משבח המחבר את הרב שלמה גורן, הרב שלמה פיינשטיין זצ"ל, נזקק לדברי פרופ' גילת, אך מאידך גיסא, הוא נדרש לבליל מאמרים שמבקשים לקבוע דינים חדשים בשם המימד המוסרי שהרבה צביעות בצידה. כאשר הרב י.ד. סולובייצ'יק זצ"ל בא להגדיר את עולמו האידיאלי של איש ההלכה הוא כתב: "איש ההלכה, כשהוא ניגש אל המציאות, הרי הוא בא ותורתו שניתנה לו מסיני בידו. מזדקק הוא לעולם בחוקים קבועים וכללים מוצקים. תורה שלמה של הלכות ודינים מורה לו את הדרך המוליכה אל ההוויה... כשאיש ההלכה נושא את עיניו אל האופק המערבי או המזרחי, ורואה דמדומי חמה בשקיעתה, את השחר בעלותו, או זהרורי שמש בזריחתה, הרי הוא יודע, כי זריחה או שקיעה זו מחדשת בעדו דינים, חובות ומצוות, עלות השחר ונץ החמה מחייבים אותו במצוות הנהגות" (עמ' 65, "בסוד היחיד והיחד"). כאן פותח לפניך האינטלקט הרב עולמות רחבים של תפישת עולם והשקפת עולם של מושגים חריגים כדי להחדיר לתוך כבשונה של תודעת איש ההלכה כדי לעמוד על מהות ההלכה. וזה הענק איש הרוח, המייצג דמות דיוקן מקורית גם לאור הפילוסופיה המודרנית, ומתלבט בין הקיום והשלילה. אך אין זה דומה לאותה פרשנות מצמצמת שאינה בונה משנה סדורה של מערכת, אלא נאחזת בשובלי העקידה שהובילה לאובדן דרך.

ברור שקיים כיום קונפליקט עמוק בתוך החברה הדתית והציונות הדתית בשאלת מפגש עם המציאות, ההתגדרות או בריחה, ורבים הם גילויי הזילות, אך אין לשכוח שגם כיום מייצגת האורתודוקסיה מערכת טוטאלית של אורחות חיים וחקיקה, בעוד הרפורמים והקונסרבטיבים לסוגיהם גיגפים בשוליים, וההיסטוריה מעידה על הלקה של דורי דורות.

עששית הנפט וסיפורי החומש

מאת נעמי גוטקינד

"באצבעות באותות עוד הנפט / בין בתי נויטן ומשכנות / בשער עצום אפלוליות ופליאה", שם, בלב לבה של ירושלים היהודית, עברה ילדותו של ד"ר חיים ברנדוין, פרופסור אמריטוס לספרות עברית באוניברסיטת ברנדייס, מאסצ'וסטס, ארצות הברית. לא רק אוקיינוסים שלמים, אלא שנות אור – מפרידים בין ילדותו שעשה לאור עששית הנפט, רכון ובוכה על סיפורי החומש, היו בשבילו הטלוויזיה והקולנוע גם יחד, הקומיקס וההווידיאו, משחקי המחשב וספרי המתח, המפרנסים את ילדותם של בני דורנו. ואילו הוא מספר: "בביתי לא אתה לתוך הלילה / שבין קרעי החומש המפורר".

ובשיר אחר: "דברי יעקב אבינו האחרונים / ליוודע בקצב סליחות קדושות / חורנו הבינה כתלים מקוה, מהמים... // האמא שקט שקט / מכבים נוהרים לוספים / רבות רבות // ריח פנסי תשוים / ארוכי נרות שטופים בבשם / טעם מלים מתוקפות / סליחות קדושות / האמא".

אל ילדותו הירושלמית של ברנדוין, על סליחותיה הקדושות, וצבת הגורפים שהייתה מענה את הילדים הצעירים בערב מן הצדר עם "פנסי תפוחים" שנרות דועכים בתוכם, התוודעתי בקובץ השירים הנפש שלו "לאור נפט החומש" שיצא זה עתה בהוצאת "כרמל". לא רק הילדות הדתית מודהרת בשירים אלה, המאפיינים אדם באחרית ימיו, העושה את חשבון חייו ועולמו אלא גם הזקנה, ימי הסוף, עידן ההשלמה. וכך, כעוד בתחילת הקובץ מתוארת הילדות שבין העששית לסיפורי החומש, השיר האחרון שבקובץ, הנקרא "אמן", מסכם. "אמן, עפר אתה ואל עפר תשוב / ובין עפר לעפר גמגומי שיר מגיגים...".

זוהי המסגרת, ילדות מתחברת לזקנה, דמעות הכאב על גורלו של יצחק אבינו בזמן העקידה ולאחריה עם היבטי התרצה והזכרונות של סף הקבר הבקשות הצנועות של סוף החיים: "שעוד יוכה לב ספרי / מתוכבש על פני לילה כבוי / לחוש קְרֹאִי".

הזדהות עם סיפורי התנ"ך וגיבוריו

כשמתבוננים מן המסגרת אל מה שבתוכה – מתגלה מסיב מרכזי, מעניין, של יוסף בן האב. אב קשה, צדיק, מאמין, תובעני, המתמזג בדמיונו של הילד עם דמותו של אברהם אבינו, וזוכה, בגלגול מאוחר של גיל בגרותו של המשורר, להסתמל בצדקנותו של רבי זושא.

כותב ברנדוין בשיר ילדות החומש שלו (המזכיר ולא מזכיר את ילדי החומש של ביאליק ושל שלום עליכם): "מאז שתיקת אברהם / אל מול העצים שעל גבי כנו / בביתי לא אתה לתוך הלילה / שבין קרעי חומשי המפורר / יצחק! / אבא עם הבני ועם מאכלת האתר / האֹתֶר". ההזדהות עם יצחק מלאה, מכות אותו הסר מיוחד שניתן לנו בילדותנו להזדהות עד העקידה.

כדי התמוגות עם גיבורי הפרצתנו וגדולם: "טובה חזות העולם / מוליכות אברהם אל ההר / עם הבן האש / ולבי הקטן בתוכי מתרתן..." (ההדגשה היא שלי, נ.ג.).

ובשיר אחר: "משום מה נרכה ללבי הקטן / לאחד שהבל נגמר על ההר / רצה הנער לשאול / איך זה עם המאכלת ביד / הפסקת התשובה / לשתוק ללכת".

לא רק החומש דיבר אל הנער ובלע אותו אל תוכו – גם הנער "דיבר" אל החומש, כבאשר בשיר "מיכל": "בימים שהייתי מדבר / אל תוך חומשי / שמעתי את שרה / ורבקה ולאה ואת / ויהי בבקר והנה / ואת רחל..." וכשהוא מגיע לספרי שמואל ומלכים, לא מתפוגגת הזדהות זו – להיפך, אף מתעצמת. על כנף בגדו הכרותה של שאול כותב ברנדוין "בלילות ניגון העקים / שלחתי יד ללקוף ברומים / כנף בגדו הכרות / של המלך".

וכאשר מגנה יואב להציל את עצמו, נאחז בקרנות המזבח ונגרר משם אל מותו, הוא מתנחם: "כאשר הוציאו אותו / נשארתי לבדי בולע / דמעה / דמעה שלא להעיר את אמא / עד שמנורות הנפט גועה". על רקע ההזדהות כה עמוקה עם סיפורי התנ"ך וגיבוריו – מה פלא שגם אביו של הילד, זה האב הנוהר עליו חיים עם סליחות קדושות (בחמישה שירים לפחות תוהר ענייני הסליחות הקדושות, וכיצד לפעמים צולע הילד או צולע אביו, כדי להסתיר שתצעליים קרועות), חיים של עוני וקור, ושל תורת חומש עזות, זוכה להילה ולמימד תנכ"י.

מצד אחד – "שנים לא ידעו רגלינו / טעם נעל תרשה / והקור עז והצנעתי רעבו". אותו הצנעתי כבראה, נרד את האב לכספנב על חובתיו, שכן באחד השירים מתואר האב עומד בפני "השופט אולאי" ומגנה להצטדק בכך ששישה ילדים לו ואשה, ופרנסה אין – אבל למרות כל זאת, שתק. "שפתי אבא "ישנות", כותב ברנדוין, שעל כן, באכזריות שפסיים "אמר השופט אולאי": על צריקות משלמים ועל צריקות רבה משלמים הרבה, ושילמנו...

"אבא זושא"

כאשר בפרק אחר של הקובץ הזה, מופיעה דמותו של "אבא זושא" שהיא שילוב של עוני והצדקת קיום, שמחה ונדיקות, הוא מוסיף עוד אבן פסיפס לדיוקן האב היהודי התנכ"י הזה, האברהם, הצדיק העני, זה הנוהר על ילדיו קיום קשה ותובעני, פעם שיעלו על המערכה כיצחק בשם האמונה, ופעם שיתהלכו רעבים ומצוננים בלילי ירושלים, בדרכם אל זמן "התחר".

וכבר קשה לדעת בשיר "כבאב לי" מי המתלונן כאן, המשורר או "אבא זושא" באומרו: "ריבונו של עולם / כאב לי העולם / שלך, הבראשית ה"כי טוב" / הנהתך בחרב מלאכים בשער".

ארץ עגנות היא ארץ שירי ברנדוין בקובץ הזה, וגם פרק בשם "עגנות" יש בו, המתייחס לקשר שקשר אדם החי בבית על סף המדבר, עם מראות המדבר ואבניו. בפרק הזה צד את עיני שיר קצר, שקשר את אברהם התנכ"י עם אבי המשורר: "אדם איננו אי / אם יוכה וראה / יפה את פרצופו / עולה לפני בשאי / ולפני יוליד את אביו / מרי פעם מוחש / ילך לו יהודי".

"האבות נזכרים בילדים שניהם יהודי" של פרשת העקדה.

והנה כמעט נסגר המעגל. הילד שקרא ובכה על החומש לאור העששית, הוא עתה פרופסור מבוגר, חתן ועוכר ביבשת אמריקה ואף זוכה בה לפרסים רבים (פרס קרן התרבות מונטריאל, פרס לואי למר: ניו־יורק, פרס קרן גודמן ניו־יורק, פרס וולפסון; אוניברסיטת ברנדייס) וגם ספרים לא מעט נזקפים לזכותו, אבל מתוך שירתו וסיפוריו (ברנדוין פרסם ב־1958 גם קובץ סיפורים בשם "בחצרות ירושלים") – תמיד אחד הוא, ומשתרע בין בתי נויטן לעצותו. ועתה השעה למגור השבון. לסכם סיכומים. בשיר, מהפחות טובים בקובץ, אבל בעל אמירה ברורה, נאמר: "בסף הכל לא היה כאן / נורא כל כך, לא אתה / תגענו פה אחר / נפלא למות עכשיו / ולא מתנו // ... בסף הכל לא היה המקום נורא / כל כך נבונים סבינו בשקט / לא לפתוח, עיניים לעצום ולהתעודד / עולה יורד על הסולם הרעוי".

זו לא שירה גדולה, גם לא גרועה, אבל במיטבה וגם בחולשותיה, זוהי שירה יהודית עם מוטיבים ירושלמיים אותנטיים וגם זו לטובה. מה שפוגם בה זו התחושה, שרסיס של שיר אמיתי, מתנתח באופן מלאכותי, בעזרת עמלו של הכותב, לכדי שיר שלם. דבר זה, אם הוא מורגש, הורג את קסם הפיוט. בשירה, תקף שבעתיים הכלל של אל תעירו ואל תעוררו, עד שתחפץ. כדוגמה אביא את השיר הקצר "חסד ערב".

שתי השורות הראשונות, הן כבראה אלה שהיו פרי ההשראה הפתאומית, של רגע חסד השירה: "מַנְחִיל הַיּוֹם תְּפִלָּה נִלְחֶשֶׁת / חֶסֶד עֶרֶב"

אך עם כל יופיו של הביטוי "מנחיל היום" כמתאר את התאמתו (גזל) של הערב היורד לעבר תפילת ערבית שכולה חסד – אין בו עדיין כדי שיר. ואז מוסיף המשורר: "וְרֵדָה מְתוּקָה מַפְלִיאָה // מִלִּים / מַגָּע בְּאַפְלוּלִית מְתֻלְקֶלֶת" המלה "המתוקה" מסגירה אותו ואת כלי אומנותו. ירידה מתוקה? כאן כבר יוצאו מכתיבות הקסם של הכיפוי הספונטאני, האותנטי, אל ידעת סדנת הכתיבה. ולבסוף, שתי השורות החותמות את השיר, הגולשות לעבר הקלישאה הקבלית־חסידית. "עֶרֶב חֶסֶד בְּסוֹד / יִחוּד וּכְלוּת"

האם ניתנתי שיר שהוא לא כל כך, אותתם בשיר שאהבתי בקובץ הזה: "נושם עמוק בעיניים עצומות / בולע ך וספר שנשאר / פרוטה לפרוטה יום ליום // נושם עמוק באפל הטוב / היא עומדת בתוך הלילה / באמצע הגוף / גוזל ועולה ריח שקר / האתרוג והדס ים / "אצבעות קורנות על הרקות // אני עדיין הולך".

השניות שבנשיות

מאת יעקב סגל

ניצה אברבנאל – "חוה ולילית", בהוצאת הספרים של אוניברסיטת בר־אילן

אחת החידות הבלתי פתורות עימה מנסים אמנים בכל הדורות להתמודד היא דמותה של האשה. מאז יצר הבורא הכל יכול את חוה אם כל חי ויועד אותה לתפקידה לשמש כבת זוגתו של שותפה לחיים, ניסו סופרים ומשוררים בכל דור ובכל תקופה לעמוד על סודה של הנשיות: והיחודיות שבה וההבדלים שבינה ובין הגבריות.

המאמץ הזה מתחיל מערפילי השחר של ההיסטוריה: כתובות קיר במסופוטמיה ואסטלות חרותות בכתב הרטומים, ממשיך דרך הציוויליזציות הגדולות של יוון ורומי ומסתיים ביוצרים הגדולים של המאה העשרים. יוצרים שניסו להתמודד עם חידת הנשיות באמצעות ההגות המופשטת או האמנות הפלסטית: מרינגטם ואן גוך ועד זיגמונד פרויד ומאוגוסט רודן ועד ז'אן פול סארטר.

חדירה לרבדים רחבים

ספרה של ניצה אברבנאל "חוה ולילית" מנסה למצוא את המכנה המשותף של כל הצורות ביחס לחידת הנשיות. מכנה משותף מנקודת הראות העברית בעיקר, אשר ניסתה תמיד להתמודד עם הנשיות בשפת התיוג הסטיגמטי. המכנה המשותף אותו מוצאת המחברת הוא יחס הדואליזם האמביוולנטי – דהיינו השניות הדירארכית. הנשיות כערך, כמו גם האשה כאינדיווידואל סוגו תמיד לשתי מגירות עיקריות של תיוג סטיגמטי: הטומאה והקדושה. הנשים כולן נכללו באחת משתי הקטיגוריות: זו של האם הקדושה המסורה מלאת הקרבה הרחומים על ילדיה, וזו המופקרת הטומאה והמפתה אשר איננה כבולה לנורמות והמוסריות המקובלות ולכן מהווה בעצם קיומה איום על ערכיה המסורתיים של החברה.

המחברת בוחרה בשמות להגדרת כל אחד משני אבות הטיפוסים של הסטיגמות: "חוה" אם כל חי, האשה הראשונה אשר נבראה מידי הבורא ושימשה עזר כנגדו לבן זוגה האם אהובת למין האנושי כולו, מהווה סמל לקבוצות "הקדושות". לעומתה נבחרה "לילית", מלכת השדים של עולם המיסטיקה היהודית לסמל את המיתוס של המפתה הטומאה. התיאוריה אותה מנסה המחברת לבסס היא כי השניות הזו היא הקובעת במידה רבה את היחס לאשה בתרבויות שונות. לביסוס הרעיון היא משתמשת במבחר מעורר הערכה של מקורות שונים מתקופות שונות, היא מנסה להוכיח כי "קטלוגן" של הנשים לתוך מיטת הסדום הלוחצת של הדיכוטומיה משותפת לאגדות קבליות וליצירות ספרותיות, לחוגים דתיים ולחסידי הפסיכואנליזה והאקזיסטנציאליזם כאחד. בקיצור: רעיון על אחד התוצה אנכית תקופות ותחומי מחשבה שונים ומשונים.

תפיסת העולם הרבגונית העשירה הזו, היא החידוש הגדול שבספרה של אברבנאל. הרעיון של סיווג הנשים לשתי קבוצות אינו חדש. פרויד הקדיש לו מקום נכבד בכותל המזרח בהגותו על נפש האדם, ואחריו נפנפו בו פעילות בארגוני הנשים.

ייחודו של הספר הוא בתיאור חדירתו של הרעיון לרבדים רחבים הרבה יותר של ההגות האנושית כמו הספרות העברית המתחדשת או אגדות חז"ל.

בין סיפוריו של עגנון לאלו של ברדיצ'בסקי ובין גיבורי וגיבורות ספרות תקופת ההשכלה מנסה המחברת לגלות את היחס לאשה – יצור הדיפני כדוגמת האל יאנוס: שטני ומלאכי בעת ובעונה אחת. אלא שההתמקדות במישור הפראסיבי־סיפורי אינה מספיקה, והקורא מבקש את פרעון השטר של הדרישה למקורות נוספים לעיון גם מכיוונים נוספים.

הדוגמאות בספר הן רבות אך לעיתים נוצר הרושם כי הרצון להרחיב ולהתפשט בא על חשבון מימד העומק הביניים. כך, לדוגמה, היה מקום רב להרחיב את הקשר שבין השניות הנשית ובין תפיסת העולם הנוצרית כפי שזו באה לידי ביטוי באוונגליונים ובהוגי הדעות של הכנסיה. אלו הנחילו לעולם המערבי את מורשת השניות הנשית שבין "הבתולה הקדושה" מחד והאשה המחטיאה מאידך. "החידוש" הזה היה אחד הראשונים מבין אלו שיבואו אחר כך, כאשר הדת החדשה אותה ניסה למכור שמעון פטרוס המכונה פאולוס לגויי הארץ בניגוד לדת האם ביהדות, הציגה לראשונה את מרכולתה ההבנתית.

הרחבה ולא הגבלה

המחברת אינה מתקדמת בניתוח העובדה שהשניות הנשית אינה "המצאה" יהודית – לפחות בקשר לכל המקורות "הסטנדרטיים" ביהדות. אלו מציגים את האשה על ציר אחר לחלוטין של "שניות" לא כטוב מול רע אלא כמו שיוצרת חיים חדשים מחד ומאידך שומרת על אישיות מכוח עצמה, כשרוחותיה והפוטנציאל הגלום בה כיצור אנוש.

יחס זה שונה לחלוטין מהשניות הנוצרית והמגבילה והמסתייגת תוך נסיון לכליאת כל אשה כאשר היא באחת מתוך שתי "המגירות" של "מלאך" או "שטן". השניות ביחס לאשה ביהדות אינה מגבילה אלא מרחיבה ונותנת לדמות הנשית את הכבוד הראוי לה כאדם בן חורין ולא כבכפופה לסטיגמות או לתפיסות עולם מקוטבות וארכאיות.

ההבדל הזה שבין תפיסת העולם היהודית והנוצרית ביחס לאשה יכול היה להוסיף מימד של חשיבה לספר כולו וחבל שלא הורחב. מבחינה זו הסופרים היהודים שמצטטת המחברת אינם מייצגים את תפיסת העולם היהודית־מסורתית אלא דווקא את זו של הנצרות עם כל התסבוך הזה־מנטי שבה. צדק עשתה המחברת כאשר הודתה לגבי כמה מאותם סופרים כי אלו צמחו לא בעולמה של היהדות אלא על ברכיהן של תרבויות אירופאיות אשר היו רווחות באמצע המאה התשע עשרה. ההבדל, כאמור, בין תפיסות אלו ובין עולמה הרעיוני של היהדות בנושא מצדיק בהחלט כתיבת ספר נוסף על אותו בסיס תוך הדגשת מימד העומק של ההבדל בין התרבות היהודית וזו הנוצרית־מערבית ביחס אל חידת הנשיות שבבריאה.

מכתבים למדור

החכמה והתורה

תיתי לו לכבוד הרב רצון ערוסי שליט"א על מאמרו המחכים על מלחמת גוג ומגוג וקידוש עולמו של שם ה', ב"הצופה" מיום י"ח תשרי תשנ"ה.

בעניין זה יש לי להעיר ולהוסיף על קטע שבמאמרו: "... בעבר שימשו המצרים (שהם מבני חם בן נח, שהוא מקור הזימה יחד עם כנען וחם שימש בתיבה, סנהדרין ק"ח ב', ובכנען גרם לגילוי ערוות נח) את המטרה לחיצי ה' כדי לקעקע ביצתן ולעקור את חיי התועבה והאלילות שלהם, ובכך קידש ה' שמו בעולם בכלל, ובישראל (עם בן נח) בפרט...".

ברצוני איפוא לציין שבספר הזוהר הקדוש נאמר, שם בפרשת נח, עם פירוש "הסולם", שהקב"ה נתן חכמה רבה לנח, שהיה צדיק, כדי ללמוד בה את התורה, והנה, כאשר יצא מן התיבה, נטע גפנים שמהם הכין יין ושתה לשוכרה עד שנתגלתה ערוותו. הצדיק שבא אחריו, אברהם, נכשל בעניין ישמעאל בנו, ואמר לקב"ה, לו יחיה ישמעאל לפניך, ואנו סובלים מהישמעאלים עד עצם היום הזה, עד שיבוא משיח בן דוד. השלישי הוא הצדיק משה רבינו, שלא נכשל, והוא השתמש בחכמתו העצומה, שהעניק לו האלוקים, רק ללימוד התורה. על־כן קרא לו הקב"ה "רעיא מהימנא" (רועה נאמן) וזיכה אותו למסור לבני ישראל את התורה, הנקראת "תורת משה", על שמו.

ראובן ברשוב
ירושלים

עד מתי פעל בברלין המשרד הארץ־ישראלי

במאמר "הציונות נגד ההשלודיזם" מאת יוסף פרידלנדר ("הצופה" כ"ה תשרי, 30.9.94) ישנו אי־דיוק היסטורי שיש לתקן. "המשרד פעל עד לדצמבר 1939, כאשר הצליח לשלוח את משלוח העולים האחרון לא"י, בתנאי המלחמה".

ובכן, אבי, ד"ר מיכאל מאיר ז"ל, עבד במשרד הארץ־ישראלי בברלין עד חודש אוגוסט 1940, כאשר הורי עזבו את ברלין בעלייתם ארצה, שנסתיימה באסון "פטריה".

בידי נייר רשמי של המשרד הארץ־ישראלי בברלין מתאריך 8 באוגוסט 1940 ובחתימתו של ד"ר לודויג יעקבי, ובו אישור על פעולותיו בהתנדבות של אבי בעבודתו במשרד מיוני 1939 – כאשר כבר לא היתה אפשרות לעבוד כעורך־דין (מ־30 בנובמבר 1938). המכתב מסתיים בברכת הצלחה לעלייתם של הורי ארצה.

ובקשר לכך: הוראה לאיסור הגירת יהודים הוצאה רק ב־25 באוקטובר 1941 ע"י המשרד הראשי לבטחון הרייך. (ראה: "השואה בתיעוד" בעריכת יצחק ארד, הוצאת "יד ושם" תשל"ח, עמוד 116).

יצחק מאיר
מושב חמד

נתן צבי הורוביץ
לשיר אותך

לָשִׁיר אוֹתָךְ לָדַעַת
לִנְבֹּר בְּעִמְקֵי תְּהוֹמוֹת
לָקוּם לִשְׂמֹחַ לָטַעַת
לִנְצֹר תִּקְוַת הָאֻמּוֹת.

לָשִׁיר לְיוֹם בּוֹקֵעַ
לִשְׁמֹר סוֹדוֹת וָחֵן
עֲדֵי יוֹם שׁוֹקֵעַ
עָזוּר קָרוֹב שָׁכֵן.

לָשִׁיר קוֹרְאוֹת הַיֵּשׁ
מִתּוֹךְ פָּנִים בּוֹעֵר
לִלְכֹּד מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

לָשִׁיר יוֹם שֶׁל גִּיל
בִּשְׁלַל אֵמוּן וָאוֹר
לָתֵת בָּאָרֶץ מָגוֹר וָחַיִל.

מ. בן־שטרית
יודע תעלומות

הֵשִׁיב נִדָּה, מֵאֲרָם אָח...
וּבְרֹאשׁ כֻּלָּם, חָמְרָה הָרַב –
לְקָהֶלֶת רָם...

שְׁלוֹמִים תֵּן, כְּמֵי יָרְדָה,
כִּימוֹת עֲצוֹת, שָׂמֵחַ עָם –
שְׁנוֹת רָעָה רָאוּת...

וְתַלְתַּלּוֹת עַזּוֹת –

כִּשְׁבוּעוֹת הָאֵל...
יְשׁוּעָתוֹ בַּכֹּל... בְּכָל גּוֹיִם, בְּכָל עַמִּים,
הַכֹּל סָתוּם... הַכֹּל נֶעְלָם...
חָנֵּנוּ יָהּ, חָנֵּנוּ אֵל –
דַּעַת דַּרְכּוֹ בְּכָל גּוֹיִם...

וְעַל הַכֹּל, נֹאמַר הַלֵּל... גַּם עַל הָרַע,
נוֹרָא מִכָּל נוֹרָא...
וְעַל הַטּוֹב, לָאֵל הַטּוֹב, וּבְפֶה מָלֵא,
בְּבוֹא גּוֹאֵל;
וְשִׁיר חָדָשׁ, נָשִׁיר, נָגִיל, עִם מָשִׁיחַ וְאֵלִיָּה
כָּאן, כֵּן עַתָּה – הַלְלוּיָהּ!

ישראל נצר
על נשק וטוחו

מה שם יקרא עם לאקדחו?
זה ה"כלי", האישי המצמד לירכו
הלא מבצר ומגן קטרו וטוחו
גם אם, עם שוטרו האישי ישלחו
רק להגנה עצמית, אם מקרה יצריכו
לא "דגניה" או "נגבה" יקרא לו,
כי שמו "יריחו".

ובהאלך עם הרתע צר באימת כחו
כח קלע יצר בהגיון כשרון מחו
מעבר לטריפולי טהרן ובגדד יריק טחו
ומישב שכלול אלקטרוני, פסגת יציר רוחו
השקט בהסתר, בטח בדד אל משמרתו ינחו
לא שם "אנטמה" יטיל על טיל שלוחו
אתמהה, הפלא ופלא, אף הוא "יריחו".

לא בקרב כידונים בכבשה יריחו
שער חומתה, קלע בליסטרה לא פצחו
לא בכח כחו, יהושע למלך יריחו. נצחו
"מנעולה של ארץ", לעמו, אלקיו פתחו
עת בקול תרועה גדולה, יחד, כלם,
אבו המליכו
ומדוע בקצות טוח טוחיו, יקרא נשקו
"יריחו"?

החש בלי הבין, כבשון סוד עצמת כחו
מקורה לא בחיל, לא בכח, כי אם ברוחו
איך יפקיד אז במחמדי קול מקדש וזריחו
איך יסגיר לדלילה רז מקור נצחו
איך יטעה לשום רק מאקדה ועד טיל
מבטחו
והוא ערום ועריה וחסר יריחו.

קריעה

מאת אליעז כהן

לא הייתי בטוח אם הרב יגיע היום לבית־המדרש, אם לאו. ודאי לא אחרי אתמול...

השכמנו באשמורת הבוקר ויצאנו מיד לדרכנו. דרך ארוכה נכונה לפנינו והרב דחק בי להגביר את מהירות הנסיעה. לחצתי את דוושת־הגז עד לסופה, ממריץ זרימת קבוצות של דלק אל המנוע ואדרנלין אל דמי. הנופים התחלפו משני עברינו בקוים מטושטשים, ארוכים.

מרחוק כבר הבחנתי במחסום־דרכים של צה"ל, והתחלתי להאט בקצב משועשע. אנו קרבים והולכים אל המחסום וחיילים לא רק שאינם נסים אל שולי הדרך כי אם מתרכזים באמצעיתו של הכביש, מנופפים ברוביהם.

ואז הבנתי. במהירות הבטתי ברב, אך מתמימות מבטו ראיתי שעוד לא חילחלה הבשורה הנוראה אל תודעתו.

הם עצרו את הרכב, הוציאו אותנו מתוכו בהוראות קצרות, עבריות מהולות בערבית. פשפשו בתעודותינו, הביטו אויבים, פטרונית כל־כך, התירו לנו להמשיך בנסיעתנו. אני מקווה שליבנו השפוף והקרוע לא נגלה לעיניהם, כי גם כך היתה כבר ההשפלה קשה משאת.

גם כשכבר היינו שוב לבדנו לא אמר הרב מלה, רק גניחות עמוקות השמיע. "עצור פה!" – ציווה עלי בפתע פתאום, בקול מרוסק, באחד מעיקולי הדרך. הוא יצא בהליכה מתנודדת וכשהגיע לאבן תל גדולה, צחובה, כרע נפל, מליט פניו בכפיו וכל כתפיו רוטטות בבכי. כל־כך רציתי עכשיו לחבקו, חזק־חזק, לבכות עמו...

★

בדיוק כרגע הגיעה הידיעה שהרב מגיע. השמועות ליוחשו על "קריעה" מומבית – את אבלות על חלקי ריבונות שנקרעו מעמנו.

הרב הגיע, עטוף בספרים, ומראהו אינו כתמול שלשום.

רציתי לעצור בעדו אך כבר אז ידעתי שהגלגל החל להתגלגל אתמול ואין דבר המסוגל לשלוט בו או לעצרו.

הרב עלה במדרגות הדוכן, נשק לפרוכת והעמיס ספריו על הסטנדר, נסמך עליו. בתחילה דיבר בנחת, אך היה זה עצב עמוק ונוגה. לאט־לאט ובהדרגה הלך קולו והרעים, ובכל זה הזמן היו אצבעות ידיו מרפרפות על חלקת כותנתו, סמוך לצווארונו.

בדיוק הלכתי ישר ומעמיק עיין והתגבר, ושאון רומיות־והלל בבית המדרש גבר גם הוא. ידיו של הרב כבר אחוזות בתוקף בחולצה, מאריכות אצבעותיו עליה כזרועותיו של תמנון שנולד זה עתה, מפרפר, וברגע קודם על הסטנדר עם ערימת הספרים. קודם ללא קול, ליני קרע, קורע, נקרע...

אני מנסה לרוץ אליו אך משהו מדביק אותי למקומי, וכל סביבתי נסערה מאוד. דמותו של הרב אינה נראית כבר וגם עיני מתמלאות דמעות ושואג ללא קול – ואז מתעורר.

صورة عن الأصل

בין הדף והמסך

● סוגיות בתחביר המקרא

סוגיות בתחביר המקרא, מאת שמואל פסברג. הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים. 208 עמ'

בבדק מציין שמואל פסברג במבוא לספר, כי על אף העיסוק הנרחב בלשון המקרא, טרם זכה תחביר המקרא לעיון ולתיאור המקיפים אשר זכו להם תחומים אחרים של השפה – ההגה, הצורות ואוצר המילים. בספר שלפנינו בוחן המחבר, מרצה בכיר בחוג ללשון העברית באוניברסיטה העברית בירושלים, שלוש סוגיות חשובות בתחביר לשון המקרא הקשורות במודאליות, במטרה לברר אם הדעות הרווחות במחקר אכן מתאימות לנתוני המקרא. העבודה מתנהלת בשני מישורים, הסינכרוני וההשוואתי־דיאכרוני.

בספר נבחנות כאמור שלוש סוגיות: שימושיו והוראותיו של הציווי המוארך "קִטְלָה" לעומת הציווי הרגיל "קְטֹל"; בחינת הדעות השונות סביב משמעה ותפקידיה של המילית "נא" – כצורת זירוז או בקשה, כמילית זמן או כמילית המורה על תוצאה לוגית; הדרכים השונות המשמשות במקרא להבעת תכלית (כגון "לקטל", "ויקטל", "למען יקטל", "למען קטל").

המסקנה העולה מהתיאור הסינכרוני בחלק הראשון של הספר היא, בין היתר, שהציווי המוארך בא רק כשהפעולה מכוונת כלפי הדובר ("תנה לי" כנגד "תן לו"), או בפנייה לה'; אין לראות בהיקרויות הצורה ציווי חזק יותר מציווי רגיל; אין לראות את חילופי ציווי מוארך וציווי רגיל כחילופים סגנוניים גרידא.

★

● מקח טעות במכירת תוכנת מחשב

כתר תורה, קובץ דברי־תורה מבית רדומסק, מאסף לתורה והלכה. קובץ ב. העורך הרב חיים פ. בניש. הוצאת בית רדומסק ת"ד 537, בני־ברק.

קסח עמ'. 36 ישיבות של רשת "כתר תורה" היו פרוסות ברחבי פולין וגליציה שלפני השואה. מחודש אייר תר"צ ועד פרוץ מלחמת העולם הופיעו קובצי "כתר תורה", בהם נתפרסמו חידושים ופלפולים של רבני ותלמידי ישיבות אלה. על כל המפעל הזה ניצח האדמו"ר מרדומסק, רבי שלמה חנוך ראבינוביץ הי"ד. בשואה הוכחדו ישיבות "כתר תורה", וקם להן זכר והמשך בכוללים בבני־ברק ובמונטריאול. במסגרת ההתעוררות להמשך המורשת הרוחנית של חסידות רדומסק קם המשך גם לבטאון "כתר תורה", ועתה יצא הקובץ השני שלו.

בקובץ ל"ג מאמרים הלכתיים וחידושי תורה מפרי עטם של תלמידי חכמים מפורסמים, ראשי אברכי ישיבות "כתר תורה" בארץ ובמונטריאול, ותיקי חסידי רדומסק שהסתופפו בישיבות "כתר תורה" בפולין וכן בניהם ונכדיהם.

בירורי הלכה תופסים קשת רחבה של נושאים, מהם הקשורים בתנאי החיים המודרניים. כך, למשל, הרב צבי יהודה בדייעקב מכולל "כתר תורה" בבני־ברק מביא עיבוד מתוך פסק בוררות בנושא "מקח טעות במכירת תוכנת מחשב". מפיץ תוכנות קנה תוכנה לימודית ממתכנת מחשבים. התוכנה נחסמה ע"י המתכנת במטרה שלא יהיה ניתן להעתיקה. לאחר מספר חודשים הצליח איש מחשבים לפצח את החסימה, דבר שהביא להצפת השוק בתוכנות לא חסומות שמחירן נמוך ביותר. יורשי המפיץ, שבינתיים נפטר, טוענים למקח טעות ולהחזרת התוכנה למתכנת. אחרי בירור הלכתי מקיף קובע הרב בדייעקב כי היות שלא הוכח שהחסימה היתה לקויה, הרי מחירה של התוכנה נכון לשעת המכירה הינו כמחיר ששילם הקונה. על כן אין המתכנת חייב בהחזרת המקח. ועוד הוא קובע, כי עצם פיצוח החסימה אינו מהווה כל ראיה שהחסימה לא היתה טובה, אף כי ברור שלא היתה מהמתוחכמות ביותר. כל חסימה ניתנת למעשה לפיצוח, בהשקעה זו או אחרת, ע"י אנשי מחשבים. על כן עצם הפיצוח אינו ראיה לפשיעת המתכנת, ואין לחייבו מדין אומן שפשע.

★

● צייר יהודי הולנדי גדול

מהות, כתב־עת ליצירה יהודית. חוברת יג. עורך: צבי מלאכי. הוצאת מכון הברמן למחקרי ספרות, ת"ד 383 לוד 71103. 120 עמ'

בראש החוברת החדשה של "מהות" המאמר "יוסף ישראלס, הרמברנדט החדש (1824–1911)", פרי עטו של כריסטיאן רוזן, שזמן קצר אחרי כתיבת המאמר הלך לעולמו. רוזן, כפי שנאמר בשער הגליון, "הוא דמות מיוחדת של הולנדי אוהב ישראל והיהדות", מתאר את דמותו ויצירתו של יוסף ישראלס, מציירה החשובים ביותר של הולנד במאה ה־19. הוא מציין כי ישראלס עבר במהלך חייו שלושה שלבים בהתפתחותו הן כאמן והן כיהודי. גם כיהודי התכונן תחילה להיות בגולה, לאחר מכן עבר שלב של מעין "תחיה לאומית" אשר שינתה את גישתו ליהדותו והגיע מבוגר דגל בציונות. כצייר, בשלב הראשון צייר תמונות תנ"כיות היסטוריות, בהתאם למסורת האקדמית. בשלב השני של התפתחותו האמנותית עסק בתמונות הנוגעות לחיי יומיום ולתוכן החברתי. בשלב השלישי צייר בחופשיות ונתן ביטוי מלא לנושאים יהודיים. ישראלס כצייר לא היה מעוניין להגדיר מה צריכים להיות תכניה של אמנות יהודית. למרות זאת אמר פעם בראיון כי "אמנות יהודית תוכל להיווצר רק כאשר יישבו היהודים על אדמתם ויחיו חיים חופשיים ושורשיים".

צבי מלאכי מביא את "ויכוח השרצים" – אליגוריה אנטי משכילית מאת שמשון פרידבורג, משכיל ירא שמים שחי בהמבורג שבגרמניה במאה הי"ח. במאמר אחר בחוברת מביא ד"ר מלאכי שלושה סיפורים מאיטליה שגיבוריהם יהודים. הסיפורים הם מן המאות הי"ג־ט"ז, שבהן תוארה דמות היהודי בספרות האיטלקית בצורה שלילית. עקיבא צימרמן כותב על הצייר היהודי המפורסם ארתור שיק, שאשתקד מלאו מאה שנה להולדתו.

במדור הסיפורת כלולים סיפורי עם מתוניסיה (דניאל פרטוק), בדידות (אהרן ירושלמי) וסיפורי המורים (תרגום מאיטלקית). בחוברת באים שירים מאת שושנה אידל, חנה בדולת, יהונתן גודל, ניסה גיל, אסתר זילבר ויתקין, בלפור חקק, הרצל חקק, אצילה טלית רייזנברגר ואסתר מייכסקי. במדור "קולן של ספרים" מאמרי ביקורת ספרותית מאת עקיבא צימרמן, מכבית אלדר, שמעון א. וגה, אליהו ואנה שניר, צ"מ ואינה גרינברג.

★

● שירים בנימה אישית

על הסף, שירים מאת אהרן מאירוביץ. הוצאת רשפים – 120 עמ'

המשורר הוותיק אהרן מאירוביץ הוציא במשך השנים שנים־עשר ספרי שירה, בצד ששה ספרי פרוזה. ספר השירה ה־13 שלו מכיל קרוב לשבעים שירים, הן כאלה שפורסמו בספרים קודמים והן חדשים, לרבות כאלה שנכתבו לפני שנים רבות ולא ראו אור עד עתה. שירים אלה מקיפים למעלה מיובל שנים, ובצד שירים שנכתבו בשנה האחרונה תמצא כאלה שנכתבו לפני יותר מ־50 שנה.

השירים מחולקים לארבעה מדורים: על הסף, כנפיים לבנות, בשלה הבתולה, אין קץ. טווח כה רחב של שנים מביא באופן טבעי לגיוון סגנונות ונושאים. ברבים מהם בולטת הנימה האישית וההתייחסות של המשורר אל המשפחה, הסביבה והחברה הסובבות אותו. כמה שירים סובבים על נושא השיר. כך בשיר החותם את הקובץ, "אין קץ", כותב אהרן מאירוביץ: "אין קץ / למקורותיך השיר. / כל בדל רגע צופן / את גרעיניך, / בכרייה חופן / אותם לוכדת בבוא מועד. / כל הרהור חלוף, / כל הגיג רועד / שורש להפרות / עתידים הם להיות. / כל ניד תקוה / עמך / ומוֹי יראה, / וכל אשר מאז ומעולם נבט / וייקרא שירה, / מהודהיך עצומים / הם רק אשכר מעט, / הברכה שרונה בו להגיע / כי לשקורות שלך / השיר, אין קץ". ובשיר "אתכם שירי" הוא כותב, בין היתר: "אתכם שירי סודות / רבים ידעתי להמתיק, / כמו תוגות הַגֵּבר. להרות / אתכם נהגתי ובגלוי הלל / על מעט החסד הטוב, / בלי מודך לקלל / כל דבר סלף נאלח / כמאכלת בבשרנו יד".

השירים ברובם, גם אלה מהשנים האחרונות, כתובים בצורה הקלאסית של חרוזים ומשקל, בשפה שורשית ודשנה עם זיקה רבה ללשון המקורות.

ש. יהושע

תפילה ותשובה

מאת הרב חיים דוד הלוי

היה זה ביום ה' מרחשון דנא, בשעת תפילת המנחה, כאשר התכנסו המוני בית ישראל לתפילה וזעקה עבור הצלת החייל החטוף נחשון וקסמן הי"ד, עמדנו גם אנו בתפילה בבית־הכנסת הגדול בתל־אביב, כשכתבי הטלוויזיה סוקרים ומצלמים את כל מהלך התפילה.

אחרי התפילה ניגש אלי צלם הטלוויזיה וביקש לומר מספר מלים של עידוד למשפחת וקסמן. ואף שאין אנכי נוהג להתראיין בשום נושא לכלי התקשורת, חשבתי שבמקרה זה יש לנהוג לפנים משורת הדין, ואמרתי מספר מלים של עידוד וחיזוק להורים ולמשפחה הכואבת, וציינתי את גודל אמונתם ובטחונם בה' בבקשם מכל המוני בית ישראל להרבות תפילה ותחינה עבור בנם.

ומיד באה השאלה של הכתב: האם התפילות יעזרו להצלת החייל החטוף? באותו רגע תפסתי כמה צודק הנני שאינני מתראיין לכלי התקשורת. הייתי בטוח שלא יינתן לי להשיב תשובה מקיפה מלאה ומשכנעת, וגם אם יינתן לי לומר כל אשר עם לבי באותו מעמד, הרי שבטוחני שרק קטע קטן שאינו יכול לשכנע במאומה ישודר, אם בכלל. ולכן השיבותי במשפט קצר, "כך אנו מאמינים ומקווים". בכך רמזתי שכל התפילות הן אמונה בה' ותקווה בלבד.

אגב כך סופר לי ששאלות מעין אלה נשאלו על ידי אנשי התקשורת גם באותם ימים קשים וגם לאחריהם. אינני חושד ח"ו שכוונתם היא לקנטר, אבל כנראה שכוונתם כאנשים שהתחנכו חינוך חילוני, להבין כיצד רבבות אלפי בית ישראל מתכנסים וזועקים בתפילה השמימה תוך מחשבה שתפילתם תועיל ותעזור, מה שאינו נתפס בהגיון חילוני פשוט.

שורות אלה באו להסביר דבר זה בקצרה:

התפילה בעת צרה נובעת בראש וראשונה מתוך אמונה שכל מה שקורה בעולמנו לטוב ולהפכו הוא בהשגחה אלוקית עליונה, ודבר זה מפורש בתורה בגופם של מקראות, וכך פסק הרמב"ם (בהלכות תענית פרק ראשון): מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור, שנאמר וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות (הוא פסוק בספר במדבר י-ט). ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, ככתוב עוונותיכם הטו אלה וגו', וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרית הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה (ויקרא כו-כ) ואם תלכו עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו (בתשובה) אם תאמרו שהיא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי. עד כאן לשון רבינו הרמב"ם.

מדברי הרמב"ם אנו למדים את ההגיון שבתפילה, שנועדה לעורר הלבבות כדי "שידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם", ובכך תועלתה. אבל תפילה שאין עמה תשובה כנראה שאין בה תועלת.

כמאמר מוסגר יצויין שגם תפילה מושלמת שבאה עם התשובה, לפעמים אינה עוזרת, וכך מפורש במגילת איכה (ג-ח): גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי, והמכוון לתקופת חורבן בית ראשון, כאשר מנשה מלך יהודה החטיא את ישראל עד להשוות גזרה גזירת החורבן על ירושלים (מלכים ב' פרק כא). ואף שאחריו קם יאשיהו המלך והחזיר את העם בתשובה שלמה לאלקי ישראל כאמור (שם כג-כה) וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו, אך לא שב ה' מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה. כלומר יש גזירה קשה ביותר שגם תפילה עם תשובה שלמה אינה מועילה, ועליה קונן הנביא במגילת איכה: גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי.

★ ★ ★

עם ישראל נתון כיום במלחמת קיום קשה מול פני אויביו הזוממים להכחידו (אף כי חלק מהם נראה כנוטה להשלים), ובטוחים אנו "כיום" כי ה' דיבר טוב על ישראל, ונסים רבים נעשו לנו מאז קום מדינת ישראל. אמנם אין אנו מוסמכים לנהל, או לחשוב שאנו מבינים את ניהול פנקסיו של הקב"ה, אבל זה ברור ביותר שעדיין לא חזר עם ישראל בתשובה שלמה לאלוקיו. ולכן חובתנו להאמין לאור כל הנ"ל, כי על כל צרה שבאה על הצבור (ונפילתם של חיילינו בידי האויב היא בעוונות הציבור כולו כחלק מאותה מלחמה שאויבינו קידשו עלינו), חלה עלינו חובת מצוות תורתנו: "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות", אך כאמור לעיל כדי לעורר דרכי התשובה "שידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם".

אכן, התפללנו בכל לב לשלומו של נחשון הי"ד אך כנראה שבתשובה לא חזרנו, ותפילתנו לא נתקבלה לפני אבינו שבשמים, המצפה לעמו ישראל שיחזור אליו בכל לבו ובכל נפשו ומאודו, ואז בוודאי ייטב לנו.

דורש ומקיים

(120 שנה לפטירתו של הרב צבי הירש קלישר ז"ל)

מאת אפרים יעיר

מלאו 120 שנה לפטירתו של הרב ר' צבי הירש קלישר זצ"ל. בשנת תרצ"ז, 63 שנה אחרי מותו, הוקמה על שמו ולזכרו קבוצתנו טירת־צבי, הקיבוץ הראשון של תנועת הקיבוץ הדתי.

בן 80 היה רצ"ה במותו. במשך 50 שנה כיהן כרב בעיר טהורן, קהילה קטנה על גבול פולין־גרמניה. אשתו פרנסה את המשפחה ע"י חנות קטנה, כי הרב רצה להיות בלתי תלוי בקהילתו מבחינה כלכלית, ומילא תפקידו שלא על מנת לקבל פרס.

רצ"ה קלישר היה בין השאר מתלמידיו המובהקים של ר' עקיבא איגר זצ"ל, בעל בקיאות עצומה בש"ס ופוסקים, אבל גם ידע שפות, למד פילוסופיה ומדעים חיצוניים.

ראשון לראשונים

היה ראשון הציונים הפעילים, עוד לפני קום התנועה הציונית. אוהבי ציון וירושלים תמיד היו בישראל. אבל הוא היה הראשון שפנה בפועל ממש אל הברון רוטשילד, והסביר לו כי לא רק שואת מצוה, אלא שהברון חייב "לקנות" את ארץ ישראל, ולעשות את הצעדים הראשונים להפוך ארץ שוממה ל"ארץ נושבת".

מה היה החידוש שלו? כמה מרעיונותיו נראים לנו חדשים אפילו עד היום, כמעט 50 שנה אחרי קום מדינת ישראל, שהיתה פרי מחשבתו בשנת תקצ"ו (1836), כמעט 50 שנה לפני הקונגרס הראשון של בנימין זאב הרצל בבאזל.

ראשית כל: "המשיח שאנו מצפים לו יום־יום לא יירד פתאום מן השמים". "אל יחושב התושב כי פתאום יירד ית"ש מן השמים ארץ לומר לעמי צאו". כל ייעודי הנביאים סופם שיתקיימו, אבל לא קודם שעם ישראל יעשה את הצעדים הראשונים. עם ישראל צריך לקחת את גורלו בידיו. פירוש – גאולת ישראל היא תהליך איטי והדרגתי, "לא במנוסה נלך ולא בחפזון יום אחד, רק מעט־מעט תבוא גאולת ישראל, לאט־לאט תצמיח קרן ישועה". ראשית הגאולה תהיה ע"י סיבה טבעית מבני אדם וברצון "מלכיות" – אמות העולם, "לקבץ מעט פזורי ישראל על אדמת הקודש".

רצ"ה מבסס דעותיו על עובדות היסטוריות: התסיסה הלאומית באמצע המאה הקודמת של עמים רבים, האיטלקים, הפולנים, ההונגרים – כולם השליכו נפשם מנגד כדי להשיג חירותם הלאומית – "ורק אנו בני ישראל... נשים יד לפה ונהיה כאיש אשר אין רוח בו?"

הרב קלישר טוען, שמעולם לא היה מצב עם ישראל כל כך טוב כמו בדורנו (בראשית האמנציפציה). יש כמה וכמה אילי הון יהודים, המוכרים ע"י הגויים – ברון רוטשילד, ברון הירש ועוד, אשר מסוגלים "לקנות את ארץ ישראל" בכספם. הוא סבר, ש"מוחמד עלי המצרי השליט עתה בפלשתינה הוא נוח יותר למשא ומתן מאשר התורקים".

הוא כתב, כי ע"י "החלפת קרקעות" אפשר לרכוש גם את מקום המקדש, ואז – אפשר לחדש את הקרבת הקרבנות, ובשלב הראשון לבנות את המזבח על מכונו, ולהקריב קרבן פסח. בעזרת בקיאותו בש"ס ופוסקים התגבר על כל הקשיים ההלכתיים, למשל: אם אין לנו היום כהנים "מיוחסים" – מותר להסתמך על החזקה, וכל כהן העולה לדוכן לברכת כהנים מותר לו גם להקריב קרבנות. כן הוא פותר את בעיית המיקום המדוייק של המזבח. מעניין מאוד, ששלח את מחשבותיו והגיונותיו באיגרת אל רבו ר' עקיבא איגר וחתנו החת"ם סופר. ר' עקיבא איגר התייחס בכל הרצינות להצעות תלמידו, והסכים לפחות שמותר להקריב קרבן פסח. אחרי מלחמת ששת הימים הופיע ספר בשם "קרבן פסח כהלכתו" המתבסס בין השאר על הכרעותיו של רצ"ה.

גאולת הקרקע בידי ישראל תאפשר ליהודים להתפרנס מחקלאות, ולהתחיל שוב לקיים את המצוות התלויות בארץ. הוא מתנגד בחריפות להתפרנס מן "החלוקה" – אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם וכו'.

איתערותא דלתתא קודמת לאתערותא דלעילא. רצ"ה היה בקי בקבלה ובזוהר – ובעקבות רעיונות הזוהר הקדוש הוא מאמין, שגאולת ישראל לא תהיה ע"י מתנת בשר ודם – אלא עם ישראל יפריח את ארצו ע"י עבודה עצמית. (הלוואי היום היינו בונים את מדינתנו ע"י אידיאל נשגב זה. במקום עלייה מתמדת של רמת החיים היינו מוותרים על תלותנו הכלכלית באמריקה, הרבה תלוי ברצון ובמגמה הכלכלית). כמובן, הגנה הדעות הזה צעד לפני המעשה ע"י דוגמה אישית, שבמשך 50 שנה התפרנס "מיגיע כפיים", ולא ע"י מתנת בשר ודם.

רצ"ה קלישר אפילו הגה את רעיון "ההגנה". הוא כתב על "ארגון שמירה של "שוטרים מלומדי מלחמה", בעיקר נגד שודדים". ארץ ישראל כבר אז היתה מפורסמת בהפקרות ושוד.

אחרון־אחרון חביב יזם גם הקמת בית ספר חקלאי, כי אם נבקש באמת להתפרנס מחקלאות – צריך ללמוד את המקצועות הללו – את מקוה ישראל.

פעילותו הספרותית

רצ"ה קלישר היה ספרא רבה. יצירתו הראשונה – חידושיו על שולחן ערוך חושן משפט, בשם "אבן בוחן", ו"מאזניים למשפט". שני כרכים יצאו לאור עוד בחייו, שני כרכים נוספים נותרו בכתב־יד, אך אחרי מותו הלכה לאיבוד תיבה גדולה מלאה ניירות, מכתבים וכתבי־יד.

ספר נוסף הופיע בשם "אמונה ישרה", "מחקר עיוני כולל דרכי הפילוסופיה וחכמת מה שאחרי הטבע, בדרך קל ולשון צח במופתים ברורים". אח"כ פרסם את איגרתו ששלח לברון ר' מאיר אנשל רוטשילד מפ"פ ענ"מ, ובה תכניתו הפוליטית בדבר רכישת ארץ ישראל ויישובה. את האיגרת הזאת הרחיב אח"כ כדי ספר, והיא יצאה לאור בשם "דרישת ציון" – ספרו החשוב ביותר.

במשך השנים כתב פירוש נרחב על כל חמשת חומשי תורה, שיצא בחמישה כרכים אחרי מותו, עם תרגום ל"אידישדויטש". גם פירוש על הגדה של פסח בשם "יציאת מצרים" – וגם בו הוא מציע רעיונותיו הציוניים. וכן שאלות ותשובות, שרק חלק מהן נמצאות בידינו.

פעילותו הציבורית

רצ"ה קלישר היה מעורב במציאות הפוליטית כל ימיו, ולא הסתפק בכתיבה ובנאומים. מיום הראשון שהגה תכניתו ליישוב ארץ ישראל – כתב איגרת לברון רוטשילד (כבר בשנת 1836), וגם שלח שליחים, לעשות נפשות לרעיונו.

משראה שאילי ההון הגדולים לא יושיעו את עם ישראל, כפי שחשב בתחילה – הקים חברה "אגודת ארץ נושבת", ואסף בכל גרמניה והארצות הסובבות כסף מ"עמך", ע"י כרוזים בעתונות וע"י שתדלנות. הוא עשה ככל אשר יכול היה.

מאמצים גדולים הקדיש למלחמה ביריביו, נגד שמואל הולדהיים, שרצה לבטל את מצוות המילה, נגד לוי הרצפלד מבראונשוויג ואסיפותיו, שרצו לבטל את המצוות המעשיות.

אחרי עשרות בשנים של הטפה וכתיבה – היה הראשון שלא רצה להסתפק בעבודה ספרותית, והחליט בזקנותו להגשים רעיונותיו ולעלות ארצה. במאמצים גדולים נרכשה קרקעות, והשתדלויותיו נרכשה אפילו קרקע ליד קבר רחל. עוד שנים אחרי מותו ניהלו מו"מ עם ר' שמואל סלאנט, רבה של ירושלים, כדי לממש את הרכישה.

נוצרו קשרים עם חברת "כל ישראל חברים" – "האליאנס". וכאשר נרכשה אדמת "מקוה־ישראל", וקיל נגד הגשים חלומותיו – הצטרף גם רצ"ה קלישר ורצה להיות רבה הראשון, רב של ההתיישבות. וממש כמה שבועות לפני מימוש הרעיון, בגיל שמונים – החזיר את נפשו לבוראו.

טירת־צבי ומדינת היהודים

רצ"ה קלישר היה הראשון. 50 שנים לפני הרצל הביא את חלומותיו אל הציבור ופרסם תכניותיו. לצערנו, לא היה לקלישר אותו קסם כובש לבבות ואותו כושר פוליטי כמו אחריו לבנימין זאב הרצל ע"ה, שכתב ביומן שלו אחרי הקונגרס הראשון: "היום הנחתי יסודותיה של מדינת היהודים. אם אומר זאת היום בגלוי – יצחקו עלי האנשים. אבל בעוד 40 ולכל היותר בעוד 50 שנה – כל אחד יכיר שצדקתי". דברים אלו נכתבו בשנת 1897 – ובשנת 1948 קמה מדינת ישראל.

אבל הרב קלישר היה הראשון. כאשר עלינו להתיישבות בעמק בית־שאן כקיבוץ הראשון של הקיבוץ הדתי – לא הכרנו את קלישר, כאנשים צעירים גם לא רצינו לקבל שם של אחד ממנהיגי חיבת ציון. רצינו לקרוא לקיבוץ שלנו בשם "מעבורת הירדן" או "מעיינות".

אבל בלילה הראשון לעלייתנו שלח מנחם אוסישקין ע"ה את יוסף וייץ עם מכתב, ובו נאמר, שהוחלט לקרוא ליצירה החדשה בשם "טירת־צבי". "טירה" – בגלל צורת המבנה העירוני שנרכש מנוסח עלמי בקרבה של המופתי הירושלמי, "צבי" – על שם הרב צבי הירש קלישר זצ"ל, רבה של טהורן, שכתב את "דרישת־ציון" – הראשון בין גדולי ישראל שהלך בעקבות הירושלמי מס' ברכות פרק א', הלכה א: ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתא, וראו איילת השחר שבקע אורה... אמר ר' חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא: "בירבי: כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קמעא־קמעא, כל כמה שהיא הולכת היא רבה והולכת". גאולת ישראל דומה לעליית איילת השחר, בתחילה קמעא־קמעא, והכל שהוא מתקדמת היא הולכת וגדלה.

אנו לא ידענו – אבל מנחם אוסישקין, שהיה אז כבר אדם זקן, נשיא הקרן הקיימת לישראל, הוא עוד זכר את ר' צבי הירש קלישר. אשרי צעירינו שלא ביישו את זקנינו. אשרינו, אנשי טירת־צבי – שלא ביישנו את רבי צבי הירש קלישר זצ"ל.

זהו רק קיצור הסיפור, הרבה עוד כתוב עמנו, ומי שרוצה לדעת פרטים, ימצא הרבה יותר בארכיון טירת־צבי.

משוגות נעורים של מיטראן

מאת בת שלום

"פרנסואה הצעיר", ספרו של העיתונאי התחקירן פייר פיאן, הציג בפני הציבור הצרפתי, בשנה האחרונה לכהונתו של פרנסואה מיטראן, את נשיא צרפת בשנים 1934 עד 1947, שנות נעוריו כחבר בתנועת נוער ימנית קיצונית. מאחר שמיטראן מתפאר כל חייו ובמהלך כל הקריירה הפוליטית המפוארת שלו, בחברותו ב"רזיסטאנס", המחתרת הצרפתית האנטי־נאצית, הוללו גילויי "פרנסואה הצעיר" תדהמה והפתעה.

בין היתר מגלה המחבר כי מיטראן העריך את המרשאל פטן, זה ששיתף פעולה עם הנאצים ועמד בראש ממשלת וישי.

מיטראן אף זכה במדליית הצטיינות מטעם ממשל וישי על שירותיו הטובים והתיידד, ידידות שנמשכה עד היום, עם רנה בוסקה, מפקד המשטרה בממשל וישי, שהועמד בשנים האחרונות לדין על שיתוף הפעולה שגילה עם הגרמנים ברדיפת יהודים ושליחתם למחנות המוות. בוסקה אף נרצח על רקע זה (אולי בידי קורבן לשעבר) בשנה שעברה. אשר למיטראן, המחבר מראה שאפילו בשנת 1986 נראה סועד בחברתו של בוסקה במסעדה פריסאית, כלומר הוא לא התנער מחברותו עם משתף הפעולה.

מיטראן החליף נאמנויות רק בשנת 1943 (!), שנה מאוחר יותר מאשר סיפר בכל ראיונותיו בעבר, ושנה בה ניתן היה כבר להבין שקריסת הגרמנים היא בלתי נמנעת...

פיאן גילה מכתב ששלח הנרי פרנה, אחד מעוזריו של דה גול, מימי "הממשלה הגולה" בלונדון, בתקופת מלחמת העולם השנייה. באותו מכתב מטיל פרנה ספק בלהט המחתרתי של החבר החדש מיטראן "שתמול שלשום היה חבר לא פחות נלהב בממשלת וישי".

מכתב זה נדפס בספר, ובעקבות הוצאתו לאור כתב פרנה, היום אדם זקן כמובן, גילוי דעת שבו הוא מצהיר: "אפילו האנשים הנבונים ביותר, האמינו בשנות ה־30 ותחילת ה־40 במנהיגותו של פטן. הם טעו כמובן, אבל היתה זו טעות שבתום לב ואין להעניש על כך כיום".

כך גם מגיבים צרפתים רבים אחרים על הספר. משוגות נעורים ללא כוונות זדון – הם מבינים את חברותו של מיטראן בתנועה הימנית הקיצונית, מה גם שהמחבר מודה שעל אף כל מאמציו – לא גילה מעשה אחד אנטי־יהודי או ביטוי אנטישמי אחד מפי מיטראן, הרואה את עצמו כידיד העם היהודי עד היום.

"העמדתי את כל יומני בפני המחבר, לא הסתרתי דבר – ולדעתי, על רקע נסיבות התקופה בה גדלתי, גם יצאתי טוב מן הספר", הגיב מיטראן בן ה־77, הפורש השנה מארמון האליזה, עם קריאת "פרנסואה הצעיר".

★

מספרות העולם

תמצית התרבות המערבית

"גברים לבנים אירופאים מתים", או בראשי תיבות ג.ל.א.מ. – אלה הם "הגיבורים הרעים" של רבות מן הפקולטות לספרות בארצות הברית. במסגרת המרד התרבותי של המיעוטים, מחליטים המרצים וגם הסטודנטים על "רשימת קריאה" עדכנית שהיא גם "נבונה" מבחינה פוליטית ("פוליטיקאלי קורקט"), שמכבבים בהם ספרי נשים, ספרי שחורים, ספרי מהגרים וכדומה.

לא תמיד האיכות של היצירה תקבע אם יקראו וילמדו אותה הסטודנטים, כמו מינו או מעמדו של המחבר.

נגד מגמה "ברברית" זו, בעיניו – יוצא הספר החדש "הקאנון המערבי" רשימה של שלושת אלפים ספרי חובה, שהם תמצית התרבות המערבית בעיניו של הרולד בלום, שכן, כשמו כן הוא, יהודי, מבקר ספרות ואקדמאי בן 64, המלמד ספרות הן באוניברסיטת ייל והן באוניברסיטת ניו־יורק, שפרסם עשרים ספרי ביקורת וערך מאות יצירות.

בלום נחשב לאחד מגדולי הסמכא התקיפים ודבריו השפעה בתחום הספרות והוא יוצא קוממיות למלחמת מגן למען הג.ל.א.מ.

בלום מתחיל את רשימת הקלאסיקנים שלו בעלילות גלגמש, דרך מחברי הטרגדיות הגדולות ביוון ועד סופרי ימינו.

מי שנרתע ממשימת חיים זו של קריאת שלושת אלפים יצירות, מקבל ממנו רשימה מקוצרת שכל בן תרבות חייב לדעת. ברשימה זו שלו יש 26 יוצרים: שקספיר, דנטה, צ'וסר, סרוונטס, מונטן, מולייר, מילטון, ד"ר ג'ונסון, גתה, וורדסוורת, ג'יין אוסטין, ויטמן, דיקינסון, דיקנס, אליוט, טולסטוי, איבסן, פרויד, פרוסט, ג'ויס, וולף, קפקא, בורחס, נרודה, פסואה ובקט.

פסואה, משורר פורטוגלי, צריך למלא במכסה זו את תפקיד נציג "תרבויות המיעוטים", אוסטין, דיקינסון, וולף – את מכסת הנשים.

אפשר תמיד להרכיב רשימה נגדית. אצל בלום חסרים למשל הומרוס וכל גדולי יוון (סופוקלס, אריסטו), חסרים סופרי ענק כמו דוסטוייבסקי, אבל עד שהמעיין בספר שואל את עצמו מדוע הוסיף המחבר שמות אלה ודומיהם (פשוט משום שלא הגיע אליהם במחקריו הספרותיים...) הוא מגיע למקום שבו כותב בלום: אם גם ל־26 סופרי הרשימה המקוצרת, אין לכם זמן – תקראו פשוט שקספיר. הוא תמצית הכל. הוא בשבילי התנ"ך החילוני של התרבות המערבית. ועל כך תוהים מבקרי הספר: האם צריך היה לפרסם יצירה המשתרעת על 578 עמודים, רק כדי לקבל המלצה לקרוא את שקספיר?

מה שלא מוריד כמובן את חשיבות התגייסותו של הרולד בלום למען הג.ל.א.מ. (גברים לבנים אירופאים מתים, כזכור) ויצירותיהם בנות האלמוות.

לפרשת השבוע – וירא

היהדות והסדומיות

מאת הרב רצון ערוסי

בפרשה הוא נושאים חשובים: בשורת לידת יצחק, הפיכת סדום ועמורה, לוט ובנותיו, שרה ואבימלך, לידת יצחק, גירוש הגר וישמעאל, הברית שבין אברהם ואבימלך, עקידת יצחק ולידת רבקה.

לעין כל ניכרת המגמה של התורה בפרשה זו, להתייחס לתולדות יצחק, זרעו הנבחר והמיוחד של אברהם. שהרי הפרשה התחילה בבשורת לידת יצחק, היא המשיכה בעניין לידתו ועקידתו של יצחק, והיא סיימה בלידת רבקה שעתידה להיות אשת יצחק.

אולם עיון נוסף בפרשה מלמדנו, שהתורה חפצה גם בתיאור המיוחדות הרוחנית של אברהם וזרעו הנבחר. שהרי לא בכדי תיארה התורה את נסיון עקידת יצחק, שהוא הביטוי הנעלה של מסירות נפש וקידוש השם ביהדות, ולא בכדי התייחסה לגירוש הגר וישמעאל, בנו הבלתי נבחר של אברהם, ואת בשל צחוקו ("מצחק" ע"ז, ג"ע, שפ"ד. ירושה, תוספתא, סוטה, ו, ו; ב"ר, נג, יא; רש"י, בראשית, כא, ט; רמב"ן, שם, וספורנו, שם).

על דרך זו ניתן לומר, שלא בכדי התורה התייחסה לעניין שרה ואבימלך, כדי להראות את נורמות ההתנהגות של הפלשתים, אשר בניגוד לאברהם, אין להם יראת ה', והם מסוגלים לחטוף אשת איש ולהרוג את הבעל. ובוודאי שלא בכדי התייחסה התורה, בפירוט רב, להפיכת סדום ועמורה, ואת משום שההתנהגות המושחתת של אנשיה, היא אנטיתיזה להתנהגות של אברהם, שיסודה האמונה, החסד והאמת וקדושת החיים.

דומה, שרק לאור הדברים הללו נוכל להבין את הקשר העמוק והמעניין, שיש בין הפרשה וההפטרה (מלכ"ב, ד, א־לז, לפי הספרדים, ועד פסוק לז, לפי האשכנזים). שכן ההפטרה כוללת שני נסים שעשה אלישע: נס השמן לאלמנת הנביא (–עובדיה, תרגום יב"ע), ונס לידת הבן של השונמית (לפי הספרדים), או גם נס תחייתו (לפי האשכנזים). והנה בעוד שעניינה של השונמית רלוונטי לפרשה, לא כן, לכאורה, נס השמן. שהרי השונמית ילדה בן, למרות זקנתה וזקנת בעלה, כמו שרה ואברהם. ואפילו נס תחיית הבן ניתן להקבילו להשרדותו של יצחק מנסיון העקידה. אך מה לנס השמן ולפרשה? קושיה זו קשה שבעתיים למסורת הספרדית שהעדיפה לקצר בעניינה של השונמית, ולא לקרוא את נס תחיית הבן, ובמקום זאת להקדים ולקרוא את נס השמן.

לכן נראים הדברים שעיקרה של הפרשה במה שהיא מציגה שני מודלים של חיים. המודל של אברהם וזרעו הנבחר, והמודל של הגויים ושל סדום ועמורה. המודל של אברהם (היהדות) הוא מודל של חיי אמונה בה', חיים של חסד ואמת ושל קדושת החיים, והמודל של הגויים הוא מודל שבמרכזו האדם ורצונותיו. אין בו יראת ה', לא חסד ולא אמת, ולא קדושת החיים והוא מרשם לשחיתות.

לפי זה, ההפטרה מציגה יהודים הדבקים בתורת היהדות שהם היו אנשי אמונה וחסד, כמו עובדיה, שלווה כספים כדי להחיות את בני הנביאים, וכמו השונמית שאירחה את אלישע, וכמו אלישע שסייע לבעלי מצוקה (האלמנה והשונמית) וגמל טובה לאנשי החסד. והוא איש אלוקים קדוש.

אולם ההפטרה מציגה גם יהודים, שלא נשארו דבקים בתורת היהדות, ואשר נהגו כגויים, כמו יהורם בן אחאב (הנושה, רש"י) שרצה למשכן את בני האלמנה לעבדים, ויהודים שאמונתם רופפת והם בעלי תאוות, כמו גיחזי. שפקפק בנס התחייה (רד"ק), ונהג שלא בצניעות כלפי השונמית (ברכות, י, ב; פרד"א, לג).

וכל זאת כדי ללמדנו עד כמה היהודים, זרעו הנבחר של אברהם, צריכים להיות דבקים בתורת היהדות. שאם לא כן, ואם חלילה ילמדו מן הגויים, הם יאבדו את קדושת החיים וישחיתו את דרכם.

חסידות ואנוכיות

התורה תיארה בפירוט רב את הכנסת האורחים היפה שעשה אברהם לשלושת האנשים שניצבו עליו, ואשר בישרוהו על לידת יצחק. אולם התורה הסמיכה לעניין זה את עניין סדום, ואת המעורבות של אברהם בעניין סדום. "ויקומו משם (מבית אברהם, רד"ק) וישקיפו על פני סדום, ואברהם הולך עמם לשלחם". "וישקיפו – השקפה לרעה. על פני סדום – שהיה הפך ביתו של אברהם, כמו שהעיד הנביא (יחזקאל טז מט) באמרו: הנה זה עון סדום אחותך, גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה" (ספורנו, בראשית, יח טז). כלומר, התורה הציגה בפנינו שני מודלים, בית אברהם בבית של גמילות חסדים, ואנשי סדום שהם נגד גמילות חסדים.

ואמנם אין איש בסדום מכניס אורחים חוץ מלוט בן אחיו של אברהם, אשר למד מאברהם להכניס אורחים. אף שגם לוט אינו שווה לאברהם ביושרו ובכשרות, שהרי לא בכדי הוא נפרד מאברהם והלך לסדום. ואת כל זה ידעו המלאכים שבאו ללוט, ולכן הם דחו את הזמנת לוט להתארח אצלו: "ויאמרו – לא! כי ברחוב נלין" כלומר, המלאכים העדיפו ללון ברחוב העיר, ולא להתאכסן אצל אדם מן העיר (רד"ק).

ולא זו אף זו. כשבסופו של דבר נענו המלאכים בחיוב להפצרותיו של לוט, והנה, "טרם ישכבו, ואנשי העיר, אנשי סדום, נסבו על הבית, מנער ועד זקן, כל העם מקצה, ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה, הוציאם אלינו ונדעה אותם". כלומר, אנשי סדום דרשו מלוט להוציא את האורחים כדי שיפגעו בהם (במשכב זכור, בר"ר, נ, ה, רש"י וראב"ע) או כדי שיהרגו אותם (רד"ק). וכל זאת כדי למנוע הכנסת אורחים בעירם (רמב"ן).

ואפילו לוט, הצדיק שבאנשי סדום, הפתיע לרעה כשרצה להפקיר בנותיו לתאוות אותם רשעים, ורק שלא יעשו דבר לאורחיו. אולם הם בשלהם, "ויגשו לשבור הדלת".

כיצד הגיעו אנשי סדום לשחיתות כזו? הנביא יחזקאל כבר השיב חלקית על שאלה זו, "גאון שבעת לחם והשקט" שהיו להם. אך דומה שהיה גם גורם אידיאולוגי לכך. שכן אנשי סדום קידשו את האדם ורצונותיו ולא את ה' וציוויו.

במשנה (אבות, ה, י) נאמר: "ארבע מדות באדם, האומר: שלי – שלי, ושלך – שלך, זו מידה בינונית, וי"א זו מידת סדום. שלי – שלך, ושלך – שלי, עם הארץ. שלי – שלך, ושלך – שלך, חסיד. שלי – שלי, ושלך – שלי, רשע". ואם כן אנשי סדום דגלו בשיטת האנוכיות, "שלי – שלי, ושלך – שלך". ושיטה זו על פניה הגיונית והוגנת, אלא שאין בה צדקה וחסד. והראיה לכך שהיא מידה בינונית ביהדות. אולם אין הדבר כן. הבינוני ביהדות אינו שולל את החסידות, רק שהוא אינו מתנהג לפיה. לא כן אנשי סדום. הם שללו את החסידות מטעמים רציונאליים, שהיא מעודדת את הפרזיטיות וכיו"ב (השווה: סנהדרין, קט, א–ב). ולכן דבקותם המופרזת באנוכיות היא מרשם לשחיתות (השווה פירוש ר"י, אבות, שם). שכן החיים הם מורכבים ולא תמיד ההגנה על ה"שלי" לא תבוא על חשבון ה"שלך" (או לדוגמה הפלה מלאבהות) והרי "שלי – שלי, ושלך – שלי, רשע". אבל היהדות מחנכת לחסידות. "שלי – שלך, ושלך – שלך". ולכן יש לה הגנה מפני הרשעות.

צא וראה, תורת החסד של עמנו מתנגדת לעבדות. היא מצווה אותנו להלוות לעני ואוסרת עלינו ליטול ריבית מן החייב. היא אוסרת עלינו למשכן את האלמנה. והיא אוסרת על הנושה לקחת את העבוט של העני גם ביום וגם בלילה. תורת חסד זו לא קיימת אצל הגויים.

ולכן כשרשעי עמנו עוזבים את תורת החסד של היהדות הם נוהגים כגויים. יהורם בן אחאב הלווה בריבית לעובדיה (רש"י), וכשעובדיה מת, בא יהורם לאלמנה למשכן את בניה לעבדים. וקריאת ההפטרה בעניין זה, היא אזעקה לכל דור, לשמור בדבקות על תורת אברהם, תורת החסד של היהדות.

ישראל והעמים

בטרם הפך ה' את סדום, הוא אמר: "המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה? ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום, ונברכו בו כל גויי הארץ. כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה', לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו". שלש סיבות שבגינן גילה ה' לאברהם שהוא משחית את סדום: א) אברהם נועד להיות אב המון גויים, וכיצד "אשמיד את הבנים ולא אודיע את האב שהוא אוהבי" (רש"י). ב) ארץ ישראל נועדה לעם ישראל, זרעו הנבחר של אברהם, וסדום ועמורה הן חלק מא"י. "ואיך אחריב קרקע שלו, או קרקע שכניו שלא מדעתו" (רשב"ם). ג) אברהם הוא אבי עם ישראל. והוא אמור לחנך את בניו לעשות צדקה ומשפט. וחינוך כזה ייעשה ע"י ההכרה, שיש דין ויש דיין כמו בעניין סדום "בראותו גודל הנזקים גם לרשעים, ומשפטיו נגד הבלתי שבים" (ספורנו).

אם כן, היה צורך בתפילתו ובהשתדלותו של אברהם שסדום ועמורה לא יושמדו. משום שהוא אבי האנושות. ומשום שהוא אבי העם היהודי, שהוא זרעו הנבחר. כדי שהעם היהודי לא תיפגע, וכדי שהעם היהודי יידע לדורות ערך האמונה, התפילה והתשובה.

האמנם נביאי ישראל (יואל ד, יחזקאל מז, זכריה יד) ניבאו, שלעתיד לבא ייצאו מים חיים מן המקדש ויילכו לים הקדמוני ומשם מערבה לים הגדול. מי המקדש עתידים לרפא את מליחותם של המים הללו, והכל בתוכם ומסביבם יפרח.

ונראים הדברים, שמי המקדש הם מי הדעת ותורת היהדות, והם ירפאו תחילה את רשעי עמנו, את סדום (ילקוט שמעוני, ח"ב, תקלח), ואח"כ ירפאו את רשעות הגויים. אז נגיע למצב שבו כל בית ישראל וכל האנושות יתלכדו באמונתם סביב אלוקי אברהם. "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה, יד, ט).

אלימות, אלם והלם

מאת פרופ' משה ארד

אנו חיים בחברה המעודדת אלימות באופן ישיר ועקיף, אף שהיא מכריזה על סלידתה מכך. רוב ראשיה וגבוריה של חברתנו אלימים הם. האלימות משתלמת. "כל דאלים גבר", מהווה מודל לחיקוי של ארגונים חברתיים ושל יחידים באחד.

"המודל" של התברמן, סבול כל כולו בכוחנות ולא באהבה הזולת. הכול תאבים לחוש את עצמם חשובים, יכולים, סולטים ומצליחים. רובה של החברה מתמקדת בפיתוח סגנונות חיים אגרסיביים כדי להשתלט. הצועק, הזועם, הלוחץ והתוקף – קיים. המסר החברתי ברור. הילדים והנערים קולטים את המסר הברור הזה, הם מחקים אותו, מפנימים ומזדהים עמו. האלימות הופכת לסגנון חיים מקובל ורצוי וגם משתלם למגשים אותו.

החברה תומכת באלימים ובאלימות בדרכים שונות. 72% מהפגיעות נגד הגוף, אינן מדווחות למשטרה, רק מחצית ממקרי הגניבה בפועל מדווחים לשלטונות, וחמור יותר, רק רבע ממקרי האונס (הקשים והאכזריים) מובאים לידיעת המשטרה. אמור מעתה, אנו בעצמנו, כיחידים וכחברה, מעודדים אלימות.

הממשל מעודד אלימות ארגונית. ככל שהארגון חיוני יותר לחברה, הרי שאלימותו תשתלם לו, והממשל ייכנע לו ולתביעות חבריו. שימו נא לב להתפתחותה של תרבות השנאה, המונהגת על ידי שרים וחברי כנסת. אלימות מילולית מתייגעת, המצוטטת בכלי התקשורת הרדיואליים והכתובים. השלטונות מנסים לבלוע (ומושג של לגג, את יריביהם בשצף קצף של מלים משפילות ומאיינות חלוסון איזו. סגנון דיבור זה נקלט מיד, והוא מחוקה ופנם, והופך למטבע העובר לסוחר.

"המודל" מנחה אותנו להיות אלימים. והנהגה החברתית מזינה את יצר התוקפנות (במערכת הלימבית), המצוי בכל אחד מאיתנו, ובהופיע הגירוי המזדמן, תוגשם האלימות.

מי שווה יותר?

"ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם" (בראשית, א, כז). הגבר והאישה קרויים אדם, הם נבראו על בסיס שוויוני, בצלם אלוקים. בשניהם טבועה רוח אלוקים. שוויון זה מבטא את החובה ואת הזכות היסודית ליחס של כבוד הדדי.

אם נבחן היטב נמצא, כי שונים אנו זה מזה בכול. המטען הגנטי והסביבה בה נולדנו וגדלנו, מעצבים את תכונות המבורכת שבין האחד למשנהו.

אנו שווים רק בעניין אחד, והוא בזכות לגדול ולפתח את השונות הייחודית שלנו, ולזכות מחד גיסא, ולהעניק מאידך גיסא, ליחס של כבוד ושל התחשבות זה בזה.

הזרם האקזיסטנציאלי ההומניסטי חיזק בכל אחד מאיתנו את הזכות היסודית הזו. כוונתם הטובה של מייסדי זרם הפילוסופי הזה, התפרשה לא נכון והתגשמה באופן שגוי.

התהווה מצב של "לוחמה" בין גברים לנשים, בין הורים לבין עצמם, בין הורים לבניהם ולבנותיהם, בין הורים להורים ובין תלמידים למוריהם. כל אחד רוצה להיות שווה, ולהגשים שוויון על חשבון זולתו ובאמצעות הרס הזולת.

המחאה הגברית הולידה אלימות. המחאה הנשית הולידה התמרמרות ומחאת הנעורים הולידה הרס מסגרות. מרגע שפסקו הורים ומורים לכבד זה את זה, פסקו הילדים לכבד אותם ולכבד את עצמם.

היה זה ש"ג. שוהם, שבכתביו החשובים, האיר את עינינו לראות ולהבין, שבהיעדר יכולת לתקשורת ברורה ופתוחה, מתהווה אלימות.

אנו חיים בעולם של קדמה מדעית, ששום דור לפנינו לא זכה לה. אנו מבינים שפות שונות. שפת הכימיה והפיזיקה נהירה לנו, ושפת המחשבים הופכת ללחם חוקנו, אך שפת הלב נעלמה מאיתנו.

פסקנו להבין זה את זה. איבדנו את היכולת לאמפתיה לאמור, את היכולת לקלוט זה את זה ולהבין זה את זה. להבין אין פירושו להסכים. בהעדר יכולת להבין זה את זה. נחסמים אנו זה לזה. האלם ההדדי מוליד לדעת מרטין בובר, את אפיק האלימות. משנדמה היכולת לתקשורת מילולית ולבבית, נפתח הפתח לאלימות.

האלימות במשפחה גואה. עשר נשים נרצחו השנה על ידי בעליהם, הארץ עוברת לסדר היום. נשים מוכות, אבות נרצחים על ידי ילדיהם, כמפלט הגנה מפני אלימות הגבר. נשים מוכות נוטשות את בתיהן. המחאה הנשית מתבטאת בימינו בהפיכתה לאלימה. היא מסגלת את עצמה לתקיפתה.

באווירה שכולם מבטאים את עצמם גם בדרכים אלימות, כדי לצוץ ולחוש שולטים וקיימים, מצטרפים הילדים הם מגדילים לעשות: האלימות בבית הספר מגיעה היום לשיאים שלא ידענו בעבר.

ילדים כרוצחים

רצח שילדים או נערים מבצעים קשה להבנתו של מבוגר רציונאלי. הרצח בהרצליה זעזע את כולנו. בלית ברירה, בהיעדר "שעיר לעזאזל", עליו ניתן להתיק (Displacement) את האשם, נוהגים אנו לטעון שלפנינו מעשה שטן" או שמא פעול יוצא של עירעור נפשי או חולי נפשי, או של דחף שלא היה ברכיבוש. קשה לנו להבין התנהגות חריגה, שאינה הולמת את תבניות התרבות שלתוכה גורלנו חונכנו.

נתמקד בשני הילדים מליברפול שבאנגליה, שנשפטו (1994) כעבריינים לכל דבר, על אף גילם הצעיר (בני 11 היו) על הרצח הנורא של ילד בגיל רך, למאסר עולם. אין ספק שילדים אלו ביצעו פשע בלא שפועלם האסור (ACTUS REUS) וכוונתם הפלילית (MENS REA) עדיה ותשווה להן הגדרתם על ידי החוק הפלילי. ילדים בגיל זה (11 ש') הינם בטבע התפתחותם, חסרי כבוחה, תובסים ומתפרצים, אימפולסיביים ומתמרדים, חושב לא פעם, אין ילדים בגיל זה מבחינים היטב בין דמיון למציאות. הם משחקים דמיון במציאות ופועלים במציאות כאילו דמיוני. הם מגשימים סרט במציאות, כפי שהם חוזים את המציאות כאשר הם רואים סרט.

שני הילדים הללו חטפו או פיתו ילד בגיל רך, ששהה עם אמו במרכז המסחרי של טנאל באנגליה, נתנו אותו לאיזור שומם של תחנת רכבת, ורצחו אותו בדרך אכזרית ביותר, באמצעות מוט ברזל, ללא כל רחמים וללא כל מעצור בפני זעקותיו של הפעוט.

שני ילדים אלו, שבוצאים מאות השכונות של ליברפול באנגליה, הנגרים לא הרחק זה מזה, הינם בנים למשפחות הרוסות. הסתגלותם בבית הספר היתה לקויה. הם לא הצליחו להשתלב במערכת הלימודים, ושנתיים לפני הרצח הם הרבו להתחיל ו/או לברוח מבית הספר. הם לקחו חלק במעשים עבריינים שוליים, כמו גניבת מתגוריות, הטרדת עוברים ושבים והפחדת זקנים וזקנות. הסביבה בה הם גדלו לא תרמה להתפתחות הנפשית החיובית, אך אין לתלות בה את התולדה האיומה של מעשה הרצח שהם ביצעו. נוח לנו להתחלות בסיבה זו או אחרת, וכך להשתחרר כקלקסיס באמצעיות.

לפנים בישראל, כאשר נמצא נרצח בגבולה של ישוה עירונית או כפרית, יצאו זקני העיר והכוהנה ובקשו רחמים, ופתחו דרך לבחון את עצמם ולתקן את הליכותיהם, למען לא יישנה אירוע כראגי כזה.

אנו מעדיפים להשתמש בסגנונוני גנס של "הסלבה" ושל "התקף", על מורים הורים, על המבוגר ועל "ההוגה", ובכך להשקיט את מצפוננו המזועזע המוסדר לרגע קט. עוברים ימים אחרים, ואנו שוב נתונים לסדר יומנו הרגיל.

מציאות של דמיון

לחוות יש במצב של אין, הדרות לפעולו של הדמיה, הינה מסגלות המצויה באדם בלבד, והיכולה להחיף אותנו להגשמת אותו יש שעדיין איננו במציאות חיינו.

אנו חיים בתרבות המקדשת את הדמיון. היא מפעילה אותנו באמצעותו, והיא בונה לנו עולם של אשליות. אנו חיים במציאות הדמיון, ללא הרף, בהדמיון. גם כאשר אנו מגשימים מציאות, אנו פועלים על בסיס הדמיון. אנו עוצרים תבשיטים של "כאילו" היו מזהב, ו"כאילו" היו מעטרים ביהלומים. אנו מתלבשים "כמו" הזנבן זה או אחר, שחקן זה או אחר. אנו מדוחים את בתינו ב"כאילו" והיטים מסויימים, ואפילו ניזונים ב"כאילו", באמצעות תחליפים אלו או אחרים. אנו בונים תרבות המקדשת את המופשט והדוחפת לחוות דמיון במציאות.

לפנים היה הדמיון ניזון, בין היתר, גם מעולמות הרזה המקודש, שהיה מתווה דרך להתנהגות חיובית. המוסר ולימוד המוסר היו חלק מעולמו של הילד ושל האדם המבוגר, ודמיונו היה ניזון ממה ששמעו אוזניו.

עולמו של הילד היה עסוק בסיפורים טוסכם במוסר השכל המלווה בהתוויית דרך של התנהגות.

התורה, הנקראת "ספר הישר", היוותה בסיס להוויתו של האדם. "כי ישרים דרכי ה'" (הושע, יד), והאדם המבוגר כמו הילד היה חפץ בליבו פנימה ללכת בדרכי צדק ולהתנהג ביושר.

לימוד "המוסר" היה חלק אינטגראלי של מערכת החינוך, ושיעור מוסר היה חלק מתוכנית הלימודים.

מעיד אני על עצמי, כמי שלמד בבית ספר יהודי צרפתי בטוניסיה, כי בכל יום, במסגרת בית הספר, התקיים שיעור מוסר. על דרך הסיפור, המשל והנמשל עסקנו במוסר.

ברוך הוא, שבהשפעתו של מרן ישראל סלנטר זיע"א, חודש לימוד המוסר כחלק נכבד מישיבות ישראל, וראוי שישוב להיות כן גם בימינו.

הגר"י קניבסקי זצ"ל, המליץ ללמד מוסר כבר בגיל רך ולהתמיד בכך, על ידי קביעת עיתים ללימוד מוסר, ולכל חייו של אדם. (עיין קונטרס "בית רבי" עמ' קל"ג וכן "לקח טוב", ספר דברים חלק ב', מוסר לפי תפיסה זו, הוא הוא החלק המלמד את הילד והמשך את האדם, כיצד להשליט על עצמו את נשמתו ואת רוחו על יצריו.

אדם דמיונו מכוון, בין היתר, גם לרוחניות שבו, בחוק בו את שאיפתו לנהוג בדרך חיובית.

ההתנהגות החיובית, הופכת אט אט לריטואלית והפרט יתחיל לשייך את עצמו לנהוג החיובי.

ריטואליות חיובית

ילדים שאינם יכולים להישען על ריטואליות זו, הקשורה בהתנהגות נורמאטיבית חיובית או הקשורה במיתוסים חיוביים, הרי הם כעלה נידף, ונרדפים אחרי יצריהם או אחרי השפעות יצריות חיצוניות.

הילד, מעצם הווייתו, נושא בתוכו יצר לאלימות. כשילדים מתבקשים לדמיין אלימות או להעלות מחשבות אלימות, הרי שהם עושים זאת בחפץ לב. הם יכולים לתאר מעשים אלימים מסמרי שיער, המלווים באכזריות אין קץ.

ילדים שהפנימו נורמות מוסריות, ימתנו את אלימותם הדמיונית. ילד זקוק למבניות משפחתית איתנה ויציבה, היונקת את הליכותיה מאמונה וממוסר ושתחדיר בה את מסריה.

יצר לב האדם רע מנעוריו. הילד הקטן חייב לעבור תהליך של הסתגלות לתבניות המאציאות. הוא חייב ללמוד להתנהג נכון. חשוב שדפוסי התנהגות אלו יהפכו לחלק ריטואלי של הווייתו היום־יומית.

עולמו הגלוי של הילד, יונק מעולמו הפנימי. הוא קולט את סביבתו ומפנים אותה לתוכו. התנהגות סביבתו מחד גיסא, התייחסותה אליו ואל עצמה, השיחה, הדיבור והסיפור, הריטואליות היום־יומית, כימי חג ומועד, מאידך גיסא, כל אלו יוצרים את עולמו הפנימי, שינחה את התנהגותו. כאשר המשפחה נטולה ריטואליות, חסרת קביעות דתיות, נעדרת דפוסי חיים מחייבים ותלויה בעולם של החפצים, יוי שהוא תורע תוהו ובוהו בעולמו הפנימי של הילד, יתעורר בו החפים של אלימות ושל ... האגביקה המנווה לאלימות, יכול להיות אגביקה בדמיון, אם בדמיונו של הילד ואם במציאות. אם אם תפכה האלימות הפנימית, היא נכפה בתוך פנימיותו לפקל באלימות. החפים אליים בשתלטים עליו, והוא מעשה אותם בדמיונו או בפועל בתוך תחות המעשה. הוא לא נריתע, אלא אם כן הוא מאיים. הם סונאים את בסביבתם ומתאים שנאה התהנית כל מי ומה קשתה מהם.

"חנוך לנער על פי דרכו" (משלי, כב, ו'), הרישא עוסקת בחנוך לנער. המסורת המשפחתית של חינוך הנער אביה, יריא היבת לשוב. לפנים לימדו את הנער לסייע לפרנסת המשפחה, לימדו אותו מלאכה או העפיקוד בבסתר או בשדות. בשנים עברו לימדו אותו לצוד או ל... ההא ראה עצמו חיוני כחלק של קבוצתו ושל משפחתו.

אנו חיים בעולם שראה טוב, הורס את הרקמה החברתית על ידי ביטולן של תבניות חיוניות ומחייבות.

אנו חיים בעולם שבו נערים רבים גדלים ללא כל מחוייבות, הם חסרי עולם פנימי רוחני שיחייב אותם לריטואליות חיובית.

הנערים היום לא מחוברים לרקמה משפחתית, כבשבטית וקהילתית מחייבת. היום אנו אומרים נערים אלו באלפים. נוספים עליהם כל הנפלטים ממערכות המשפחה החינוך, השוב שנזכור שהבעיה תלך ותחמיר ותופעת האלימות תלך ותתעצם.

היא לא תתקיים רק במסגרות שאינן פורמליות. היא תחדור ותעמיק להזיק גם במסגרות הפורמליות. המשפחה ומוסדות החינוך חייבים לשוב על עצמם התפקידים של חינוך היהני, ולא רק להתמסר במשימה החשובה של חינוך אינטלקטואלי ומקצועי. אין זה יכול לבוא כבקומו של הערכים וקיום לשניהם.

החינוך הישיבתי, שאנו בה מתברכים בו, ובצדק נאים בו, היווה תלמידי חכמים והאדיר את עולמה של תורה. החינוך זה התפשט היום והא מהווה חלק אינטגראלי להיבטם של נערים רבים. צר לי לראות, שאין עולם הישיבה התיכוניות במשך חלק ביום הלימודים להתויה של מוסר. אין לימודים המכוונים להכיר ולהעמיק במוסר היהודי. הכל נאה, שהתנעבים הרגולים של עולם הישיבה, שעם חלקם זכיתי לעבוד, אינם נותנים מספיק את הדעת לעניין זה. ברוך הוא, שאם טוב תצא הנחיה שכזה. היא תתפשט ותגיע גם לבתי הספר היהודיים התיכוניים, ובלאה הארץ דרך ארץ, שקדמה לתורה.

אבדן או כירסום בתפקיד ההורות

התרבות האקזיסטנציאלית, אותה הזכרנו, שבמעצם מהותה הבאבה היא, מתגסמת בדרך השלילה. האדם הפך למפנה פנים, הורס לעצמו עולם ומלואו, על חשבון זולתו וגם על חשבון משפחתו שכנה, קבוצתו, חבריו ועמו.

האדם מבקש הדחיים על חשבון כולם, ולמען הארציים הצר האישי שלו. העבריינות גואה. וגם זו הקהילה בתחום הערוית. ההורה שאינו רואה עצמו יותר כהורה, חייב להתוות דרך, לחנך, לדאוג ולהגן על ילדיו ועל משפחתו, שגע במו ידיו באותם צאצאים הנתונים להכוונה.

קביעות האתנטס היתה לפנים נדירה ביותר. היום שכיחותה עולה מאוד, ונדלקת כאן נורה אדומה, החייבת להזהירנו, לפעול מיד לתיקון המצב.

הורים רבים פסקו מלתפוס את עצמם כהורים במשפחותיהם. לפנינו הרס קטסטרופאלי של התא המשפחתי, ועמו הרס של תרבות המשפחה.

לפנים, עמלו הורים וסיכנו את עצמם כהורים למען צאצאיהם. היום, רבים ההורים שלא הפנימו את המוטל עליהם כהורים. הם ילדו את ילדיהם, ללא בגרות ובשלות נפשית. דבריהם יסודי וחשוב נהרס בתרבות האדם.

הרודוטוס, ההיסטוריון היווני הגדול, מספר, כי אלכסנדר הגדול, בבואו לארץ, התפעל כל כך ממוסד המשפחה שהיה קיים בארץ, עד כי העתיק את המודל לארצו כולו.

הורים המוכנים להקריב מעצמם למען ילדיהם, יזכו לילדים שיצליחו להגשים מסילות ישרים. הורים המשתחררים את עצמם מעול הורותם, גורדים את הרס עצמם והרס ביתם.

מהבית לבית הספר

חייב להתקיים שיתוף פעולה מלא בין בית הספר לבית. בשני מוכרות יסוד אלו בונה הילד את עצמיותו. ההורים בחלקם, שהרדו את עצמם מעול הורותם, ובמקביל חלק מהמורים שהרדו אף הם את עצמם מעול ייעודם האחריותם, כלפי מימד הנפש ומימד הרוח של הילד.

האבות היו אולי הראשונים, שהשתחררו מעולן של מצוות ההורות, האימהות הזויקו אחרי האבות ונטשו אף הן את תפקידן כאימהות. שני ההורים עשו זאת למען הגשמת עצמם, והעבירו את המסלות לבית הספר ולחברה, שאף הם השתחררו מיד מעול החינוך והעדיפו את עול הספציאליזציה הלימודית.

תפקיד ההורות כה מקודש ביהדות, שהוזהרנו עליו בתורת משה בהכפלה ובהחמרה יתירה. בהורות מצוי המסד לקיומה של החברה.

שתי מצוות זכו לציון שכר, והן: כיבוד אב ואם וקן ציפור (דברים, כ"ב, ז). אין התורה, שהאקולוגיה חשובה לה מאוד, דורשת מאתנו "שלוח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך וגו'", משום הדאגה לאקולוגיה, או משום הדאגה לאדם, למען יתפתחו בעלי החיים ויוכבמח בכך עתידו שלו.

בשילוח הקן אנו לומדים, לפי הגר"ח ארנטורי, בספרו "קומץ מנחה", לכבד את תפקיד האימהות. לא על כל הציפורים הגנה התורה, כי אם על זו היושבת על האפרוחים או על הביצים וממלאת את תפקיד האם.

וזה לשון המדרש: "שלוח תשלח, אמר ר' אלעזר, לא היה צריך לומר כן (כלומר, להבטיח שכר כה רב על מצווה קלה כזו), אלא אמר הקדוש ברוך הוא: האיל ונתעסק בכבודו של עולם ובתיקונו של עולם כדי שתנצל" (מדרש רבה, ו').

הרמב"ם, באותו עניין, מעיד את תשומת ליבנו, כי אסור לנו לפגוע באותה האם (הציפור), היכולה לברוח ולהציל את עצמה, אך במקום זאת נלחמת להגן על אפרוחיה, ומסכנת את עצמה ואינה בורחת למען אפרוחיה. והיה זה מעשה אכזרי וחסר רגשי חסד, אם ינצל האדם את יתרונו ואת כוחו ויפגע באם (הציפור) המסורה.

כיבוד האימהות בפרט וההורות בכלל, חשובה במיוחד אם נדרשת מאיתנו התחשבות כלפי בעלי חיים, הרי שעל אחת כמה וכמה שעלינו לכבד את זולתנו. אנו בתקופה ההופכת את האדם להעצים את עצמו, גם על חשבון משפחתו. "בקרובי אקדש", ואכן האדם מקריב את משפחתו, לכעין קידומו המקצועי ולמען התעשרותו החומרית.

הרצח בהרצליה

בימים אלו ניתן גזר הדין בפרשת רצח נהג המונית בהרצליה. פסק הדין יעסיק אותנו אינטלקטואלית. הוא לא יוליד שום שינוי בהליכותינו, משום עצמתו של "חוק האקונומיות".

"חוק האקונומיות" טוען, שהאדם, ברצותו לחסוך באנרגיה נפשית, יעדיף תמיד לשוב אל השגרה, שהוא רגיל לה, אף אם היא כרוכה בצער, באבדן ובהרס.

אנו זקוקים להכנה נפשית, שתאפשר לנו את הטלטלה, שתרדוש מבלנו להגשים שינוי. אנו זקוקים למנהיגות מחנכת, הקיימת בתוכנו, אך שומרת נפשה בתוך גינוחות פאסיבית.

הגיע הזמן לרצות לקום ולעשות, למען יהיה מתנו מבטיח לנו חיים של איכות. "והיה מחניך קדוש". חובה עלינו להקים ולעשות, לכל תהלום בנו האלימות, עד כי לא נוכל לה.

(הכותב הוא ראש המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר־אילן)

כתב־אישום נגד לימוד תורה

מאת הרב יהודה־הרצל הנקין

רבן גמליאל תהה "כלום יש אדם שיודע לתקן (כלומר: לנסח את) ברכת המינים?". עמד שמואל הקטן ותיקנה (ברכות כח, ב). ומפרשים ששמואל הקטן היה ראוי לתקן אותה ולא תנא אחר, מפני שלא היתה לו טינה או פניה אישית נגד שום אדם, שכן היה רגיל לאמור "בנפול אויבך אל תשמח" (אבות ד, יט).

אם אני בא לבקר את כתב האישום נגד הרב עידו אלבה, בוודאי איני עושה כן מתוך פנייה אישית. בחודשים האחרונים פרסמתי שלושה בירורים הלכתיים מקיפים בנושא איסור רציחת גויים. אין להשיגני, איפוא, כמפשרנות בנושא רציחת גויים. ועם כל זה, נזדעזעתי לקרוא שהרב אלבה מואשם גם על חוברת שחיבר "לעיון ולא למעשה" בנושא הריגת גוי, בו כתב, בין השאר, ש"לא תרצח" אינו חל על הריגת גוי (מבואר ברמב"ם הלכות רוצח א, א בהוצאת פרנקל) ושאין איסור מן התורה להרוג גוי (דעת הרא"ם וקצת ראשונים), ושבשעת מלחמה יש להרוג גם אויב שאינו לוחם (מסכת סופרים סוף פרק ט"ו).

כל דבריו אינם רלוונטיים להלכה. גם כלפי "ולא תרצח", רבים פירשו שהרמב"ם סובר שאסור מן התורה להרוג גוי. ואפילו לדעת החולקים, סוף סוף אסור להרוג גוי מברייתא מפורשת (עבודה זרה כו, א). וכן במלחמת־הגנה שהיא הסוג של מלחמה המצוי היום, ניתלה בפוף לצורכי הנצחון ואינו כולל הריגת נשים וטף. המרחק בין מה שאפשר למצוא במקורות שונים לבין הלכה למעשה הוא רב מאד, ולקבוע הלכה נועדו פוסקים ולא רבנים מן השורה.

אך מה שמסקנות הרב אלבה אינן רלוונטיות להלכה, אין בו כדי להמעיט מן העוול והסכנה הטמונים בסעיף זה של כתב האישום. אם היום דעת הרמב"ם תבורר כתב אישום, מחר ראש ישיבה שיעביר שעור בנושא "הבועל ארמית, קנאין פוגעין בו" (סנהדרין פב, א) יועמד למשפט באותה אשמה של הסתה לפגיעה בזולת על בסיס גזעני. בין צנזורה של התורה על ידי הפרקליטות לבין הגזרות נגד לימוד התורה שבכבל הדורות, אין ולא כלום. חייבים אנו לתבוע הבחנה חדה וברורה בין הסתה ישירה לעשיית מעשים פליליים, אשר היא עילה מוצדקת מבחינת השלטון להליכים משפטיים, לבין עיסוק בתורה לשם בירורה בלבד, ולו בירור מוטעה, גם אם לפעמים יהיו תלמידים אשר ישגו ויסיקו מסקנות אופרטיביות על דעת עצמם. הבחנה זו מעוגנת הן בדמוקרטיה כמו בארה"ב שיש שם חופש הביטוי הדתי, והן בהלכה: זקן ממרא נענש רק אם הורה לאחרים לעשות כדעתו אבל לא אם לימד לאחרים ולא הורה להם לעשות (הלכות ממרים ג, ה).

עם כל הרתיעה מלהתייצב לצדו של הרב אלבה לאור שאר סעיפי כתב האישום נגדו, בנושא זה חייבים הציבור הדתי (המפלגות הדתיות) לא להירתע ולא להיגרר לפתור, אלא להדגיש ולהתריע שלא ייתכן שיהיה בשום עיסוק תורני שהוא "לעיון ולא למעשה" בלבד, משום עבירה על חוקי המדינה.

אתמול בבורסה

עליות

מאת כרמי זמר

עליות שערים היו אתמול בשוק המניות, כמעט לכל אורכו. 92 אחוז מכמות המניות היה בעליות, לעומת רק 2 אחוזים בירידה. מחזור העסקות הסתכם לכ־174 מליון שקל.

מדד מניות המשתנים עלה בשיעור חד של 2.93 אחוזים לרמה של 195.05 נקודות, המדד כללית המעו"ף עלה ב־2.83 אחוזים ל־198.59 נקודות.

עיקר המסחר היה בין מנהלי תיקים ופסקולנטים שהפעילו מקורות קניה לחב ראש ביום הפיגוע בדיזנגוף הבורסה לא התנהגה סימן שהיא זקוקה לעליות, בשוק קרנות והנאמנות האחרים היו בעצרות מבויות.

המניות הבולטות: כור, שעלתה ב־2 אחוזים במחזור של 13 מליון שקל, כי"ל שעלתה בכ־4 אחוזים, כך גם טבע. ישראמקו עלתה ב־10 אחוזים לנוכח הודעת החברה על עיסוק נוסף במכון הפקה בקידוח ים יפו 1.

מבצע בקופ"ח הכללית: מילגות לסטודנטים

קופת חולים הכללית בוחרת ראשון במבצע חבר תקיים לסטודנטים שיצטרפו אליה – כך מסר אינבול הבר קופת חולים הכללית דוד תגר.

במסגרת המבצע יוענקו 5 מילגות לליבודים לסטודנטים בשווי של 7,500 ש"ח כל מילגה.

מחיר הביטוח לסטודנט יהיה 30 ש"ח לחודש בלבד ועד גיל 430 כן תתן הקופה הנחות בביטולי שירותים חבירה מלאות במסלול "צבר" המאפשר רפואה תפסית בכל מקום בארץ.

הקופה פותחת נקודות הרשמה באוניברסיטת תל־אביב, חיפה, בטכניון, בר אילן, ירושלים, הר הצופים, באר־שבע, מכללת תל־חי, מכללת יזרעאל, צפת, מכללת הגליל המערבי, סמינר אורנים, בית ברל, מכון וינגייט, סמינר לוינסקי, המכללה למנהל בת"א.

יפה פרץ – יו"ר מועצת סניף המפד"ל בקרית שמואל

מאת א. צבי גבעון

בישיבת מועצת הסניף של המפד"ל והפועל המזרחי בקרית שמואל נבחרה יפה פרץ פה אחד כיו"ר הסניף.

זו הקדנציה השניה שלה בתפקיד זה. בבחירות לוועידת התנועה גרפה פרץ 358 קולות מתוך 640 בעלי זכות הצבעה. היא הקדימה את יתר המועמדים בכ־200 קולות.

יפה פרץ, בעלת תואר שני במינהל, היא עוזרת מנהל מרכז הרפואי רמב"ם בחיפה זה כ־20 שנה. היא חברת הנהלה הארצית של "אמונה" תנועת האשה הדתית לאומית ויו"ר הסניף המקומי שלה.

כמו כן נבחרה בישיבה של המועצה החדשה מזכירות בעלת 9 חברים ועדה מוניציפלית בת 7 חברים. בראשות הישיבה הביע מזכיר הסניף אורי ברקאי תנחומים לנפגעי הפיגוע אוטובוס מס' 5 ואיחולי החלמה לנפצעים הרבים. נכח בישיבה יו"ר ועד קרית שמואל רפי לגרסמן.

מנהל חשבונות חשוד בגניבת רבבות שקלים מלקוחותיו

מנהל חשבונות, בעל עודי מכפר פורעאן, חשוד בגניבת רבבות שקלים מלקוחותיו.

נשיא בית משפט השלום בחיפה, השופט אורי קיטאי, הורה אתמול על מעצרו ל־8 ימים.

חוקר המס נח ווידוביץ טען, שהחשוד מעל בכספי לקוחותיו שיועדו לתשלומי מס.

בא כח שלטונות המס אמר שהחשוד הוא בעל משרד להנהלת חשבונות המטפל בעשרות לקוחות ומייצגם בפני שלטונות מס הכנסה ומס ערך מוסף. לדבריו, הוא הונה בשיטתיות את שלטונות המס ולקוחותיו.

לטענת נציג מחלקת החקירות של מס הכנסה גנב החשוד מלקוחותיו, במהלך שנת 1994, רבבות שקלים, בתחבולה ובהונאה שכספים אלה מיועדים לתשלומים מס.

ספרי קודש עלו באש בדליקה בבית־כנסת בבני־ברק

ספרי קודש עלו באש בדליקה שפרצה אתמול אחה"צ בבית הכנסת "תפארת מנחם" ברחוב רש"י בבני־ברק. מוקד האש היה במרפסת הצמודה למבנה בית הכנסת.

נגרם נזק לתריסים ולחלונות, אולם פעולה מהירה של כבאי בני־ברק, שהשגו למקום, תוך זמן קצר, מנעה את התפשטות האש לחלקים אחרים במבנה וגם לקומות העליונות שבהן יש דירות מגורים.

משירות הכיבוי בבני־ברק נמסר לכתב עתי"ם, כי חקירה ראשונית העלתה, כי משחקי ילדים במרפסת הם שגרמו להתלקחות. במרפסת הוחזקו ספרי קודש הבבאים סבורים, שבכבל הנראה, מדובר בספרי קודש פסולים.

שערי המניות ביום 20.10.94

בנקים למשכנתאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
אדנים	345656	6	+16460	+5.0	+195
טפחות	720	14570	+18	+2.6	+19201
פיתוח וסחר	19876	567	+579	+3.0	+909
משכן	31916	1608	+472	+1.5	+3865
עצמאות	67749	38	+1491	+2.3	+145
בנ"ל למשכ	36272	420			
משכנות מב ט	190456		+7764	+4.2	+187

מוסדות מימון ענפיים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
שלמן	8255	2129	+298	+3.8	+9359
מבוז השק	9868	1143	+432	+5.0	+2319
מרב קבלן 5	1818 קז		+165	+10.0	+6490
ליסנג	69873	1	+2365	+3.5	+14

חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
איילון בטוח	838	14279	+32	+4.0	+40900
הדר 1	1192	1804			
הדר 5	1101	8683			
הפניקס 01	3852	6083	+19	+.5	+7679
הפניקס 05	3714	693	+82	+2.3	+2695
המגדל מדראל 1	1383	191	+66	+5.8	+22600
המגדל מדראל 5	1352				
מנורה 1	1083	1500	+52	+5.0	+6500
מנורה 5	1854	2402			
כלל ביטוח	* 488	2000	−38	−7.2	−3948
* ביצוע חלקי 58.7%					
סהרים	2983	1713	−23	− .8	−1750
צור שמיר	181	38093		+ .5	+269877
ציון 5	8516	431	+187	+2.2	+2000

מסחר ושרותים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
יעד	748	9064	+22	+3.0	+3731
מאיר עזרא	3979	17760	+216	+5.7	+4813
קריסטל	1856	1153			
אמתא	1285	4086	+6	+ .5	+2990
ת.ל. מימון	3995	5647	−61	−1.5	−5350
ממן	933	81224	+18	+2.0	+7449
גבי הדר	242	22100	+4	+1.7	+27596
מלונות דן	2565	1189			
חוף אלמוג	2843	581	+50	+2.5	+9899
ים סוף	* 709	9127	+40	+6.0	+38349
* ביצוע חלקי 91.3%					
רי.סי.אל	646	515	+25	+4.0	+10684
מלל	522	9044	+5	+1.0	+738
תים	3516	2939	+26	+ .7	+2848

נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
אלרוב	* 2028	1547	+83	+4.3	+16674
* ביצוע חלקי 71.3%					
אזורים	266	5065	+20	+8.1	+18832
אלקו	* 1484	2827	+116	+9.0	+4933
* ביצוע חלקי 70.7%					
בית הזהב	366		+7	+1.9	+10000
הדקר 01	273 קז		+25	+10.1	+161716
גב ים אגח1	181	31830	+12	+7.4	+312593
יצמוד 1	* 266	6583	+10	+3.9	+3014
* ביצוע חלקי 99.8%					
ירדן	470		+2	+ .4	+1282
ישפרו	2789	300			
ישראלום	2804	3326			
ישרס 0.01	5374	1580	+131	+2.5	+825
ישרס 0.05	5024		+25	+ .5	+5500
כהן פיתוח	849	39669	+42	+5.2	+3511
לוסיד 1	* 4203	644	+200	+5.0	+1319
* ביצוע חלקי 65.9%					
מתם	2979	581			
מגורי בניה	4853	338	+118	+2.5	+1400
מישגאל	323	4000			
מנרב	9037	176			
ליפשיץ 5	* 222	25814	+20	+9.9	+91824
* ביצוע חלקי 47.5%					
נאות אביב	1742	120	+75	+4.5	+1619
נכסי אחדים	626	6508	+21	+3.5	+40088
אזום עופר	* 12948	707	+32	+ .2	+143
* ביצוע חלקי 99.6%					
קרדן 1	* 536	10001	+49	+10.1	+40161
* ביצוע חלקי 59.8%					
קרדן 5	541	127699	+25	+4.8	+83127
קנמר	* 435	1	+12	+2.8	+3799
* ביצוע חלקי 80.2%					
רומבין 1	1139	1701			
רומבין 5	1165		+66	+6.0	+360
שיאעסים	2617	1842	+64	+2.5	+9789

חקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
מטעי הדר 1	* 25843	31			
מטעי הדר 5	23829 תב	56			
מהדרין	17475	11712	+792	+4.7	+3788
נכסי הדרים	7894	154	+568	+7.8	+5514
פרי אור	7565	713			

חברות תעשיה

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
דובק ש	10865	330			
דובק מ	11504				
זולכל 1	508	16085	+25	+5.3	+35640
טמפו	1783	47470	+181	+6.0	+43505
יצור 1 ש"ח	— הפסקת מסחר —				
עלית 5	1632	165745	+55	+3.5	+46112
קיור הס 1	2181	1123	+64	+3.0	+7022
שלמה אבגל	12004				
אדגר	410	19361	+20	+5.1	+146513
אופים	1057	8156	+31	+3.0	+17508
ארגמן	* 684	3696	+23	+4.0	+14011
* ביצוע חלקי 79.4%					
דלתא גליל	1521	1327	+8	+ .5	+11754
וילנו 1	701	2299			
ורדינון	18949	711	+1723	+10.0	+954
זיקית 1	4672	1113	+12	+ .3	+202
זיקית 5	4327	2500	+11	+ .3	+1010
להדיה 1	1401	2700			
להדיה 4	1104	1800	+11	+1.0	+1500
עים 1	— הפסקת מסחר —				
פולגת א	418	97381			
פרנד	* 2150	610	+102	+5.0	+1850
* ביצוע חלקי 81.3%					
סברגה גבור	* 478	3105	+25	+5.1	+10125
* ביצוע חלקי 60.8%					
חגודין	4016	16345	+117	+3.0	+5022
אורדן	412	262598	−8	−1.9	−5827
אלומית	14205	16	+71	+ .5	+9
כבלים	1668	16581	+12	+ .7	+9196
התגוף 1	455	6500	+21	+4.8	+4581
התגוף 5	206	9141	+19	+10.2	+18760
דיקה 1	* 1805	2586	+74	+4.3	+13872
* ביצוע חלקי 86.2%					
דיקה 5	* 1708	2161	+115	+7.2	+8459
* ביצוע חלקי 72.0%					
כבלי ציון	1179	3807			
נחושתן 1	1197	2230			
נחושתן 5	748	1000			
פקי פלדה	13359	2037	+326	+2.5	+491
קליל 1	2626	8336	+26	+1.0	+6480
קליל 5	2591	5195			
רבבניה	1559	930	+8	+ .5	+1685
אראקים	— הפסקת מסחר —				
אלקו	9796	14005	+192	+2.0	+2660
אירית	524	19597			
חלק	244	16736	+5	+2.1	+25104
ספקטרון 1	360	16897	+11	+3.2	+14103
פיטנקנ 1	6102	250	+105	+1.8	+2000
* ביצוע חלקי 89.5%					
ציקלון 1	10539	18			
ציקלון 5	8912	394			
קבשטיין	* 5600	160	+163	+3.0	+1100
* ביצוע חלקי 80.0%					
תאת 1	* 464	687	+14	+3.1	+5261
* ביצוע חלקי 84.5%					
תאת 5	414	78900	+26	+6.7	+110567
תראה	* 1148	7926	+25	+2.2	+20065
* ביצוע חלקי 92.8%					
תדיראן	1124	14535	+25	+2.3	+43275
אי פי	934	107936	+32	+3.5	+31463
תעש.אס.שטן	577	18749	+6	+1.1	+5027
אתום מלוס	269	45341	+4	+1.5	+12632
מודאיקה 1	442	1188	+21	+5.0	+3188
מודאיקה 5	410				
נגב קרמיקה	334	2000	+1	+ .3	+2763
רשפים 1	2474	433			
רשפים 5	2185	1			
מכלול 1	2471	1652	+172	+7.5	+3947
ליפסקי ושח	2297	8745	+11	+ .5	+26795
מקסימה 1	1388	1296	+44	+3.3	+14000
מקסימה 5	1321	2153			
סנו 1	1348	578			
סנו 5	1281	356	+52	+4.2	+1550
פריקלס	2498	31471	+73	+3.0	+16222
קרס	5995		+175	+3.0	+897
קדלין	1202	10353			
תיא	1415	5488	+54	+4.0	+15894
מקסלכתר	535		+21	+4.1	+2150
רפזון	4076	650	+50	+1.2	+650
מלט 85	583	1821	+3	+ .5	+697
קרגל	1559	1534	+15	+1.0	+3601
תעל	* 48615	131			
גולן	914				
חמישה יד	* 307	14070	+21	+7.3	+22619
* ביצוע חלקי 74.1%					
פז נק	542	10945	+3	+ .6	+26430

חברות להשקעה ולאחזקות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
אתיק	7094	30			
אלנר	4411	1381	+210	+5.0	+2851
אפריקה 0.1	453881	292	+14287	+3.3	+192
גולת	7049	10984	+507	+7.7	+674
דנבאר 1	3292 תב	488	+33	+1.0	+638
דנבאר 5	2551	21667	+110	+4.5	+18933
הלפסון 01	93934	20	+930	+1.0	+21
צבי אקרשטין	1164	223	+14	+1.2	+6896
צבי אקרשטין 5	1111		+53	+5.0	+9300
חירון 1	10090	280	+458	+4.8	+480
חירון 5	8388	6			
יצוא	1926	129878	+61	+3.3	+39834
כלל ישר 50	8460	500	+226	+2.7	+1500
מנור 01	2561	413	+145	+6.0	+723
מנור 85	2309	1103	+73	+3.3	+12443
סהר השקעות	2856	2091	+83	+3.0	+4000
ספנות הסנה	* 985	4500	+29	+3.0	+18140
* ביצוע חלקי 86.8%					
פז השקעות	9443	7557	+407	+4.5	+2127
פמה 01	1367 קז		+124	+10.0	+15470
כור 1.0	24563	54287	+482	+2.0	+21138

חברות חיפושי נפט וגז

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
מגן 1	10487	1019	+180	+1.7	+473
מגן 5	6914	1801	+85	+1.2	

מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
הסנה	— הפסקת מסחר —				
י.ה.קל	1628	12336			
קופל	318	10307			
כלל מחשבים	17090	182	+417	+2.5	+554
משב	380	620758	+4	+1.1	+117673

מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי נקוב	שינוי ב%	היצע/ ביקוש
בדיקי נת	3652	679	+182	+5.2	+2685
דנבאר משא'	6092	1607	+399	+7.0	+6233
מליבו 1	995	2535	+31	+3.2	+7877
מליבו 5	1858	70800	+56	+3.5	+21461
עד	* 6966	280			
אטאס	1272	150908	+116	+10.0	+1348
שמן	* 11519	237	+142	+1.2	+832
* ביצוע חלקי 85.2%					
סומר	274	10000			
פוליגון	678				
מ.ל.מ	1265	1238	+49	+4.0	+4238
גל תעש' 1	* 153	29679	+2	+1.7	+78998
* ביצוע חלקי 84.8%					

משתנים

מניה	שער	שינוי נקוב	שינוי ב%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	32656	+1188	+3.7	179610
פ.בי.	45761	+1654	+3.7	956736
בזק	589	+12	+2.0	3600770
כלל סחר	1070	+11	+1.0	224910
שופרסל	5535	+135	+2.5	774740
דלק	8836	+348	+4.0	2155616
אמדים	4746	+183	+4.0	1625380
נכסים ובנין	24343	+419	+1.7	816242
הכשרת ישוב	1455	+66	+4.7	3750540
חב' כלכלית	1414	+54	+4.0	1417992
מבני תעשיה	448	+12	+2.7	1990440
קיור הס 5	2279	+82	+3.7	448932
פולגת ב	441	+7	+1.5	329610
אורדן	412	−8	−2.0	715048
כלל אלקטרו	31784	+1585	+5.2	2219569
אלביט	24922	+368	+1.5	2462795
אלרון	9941	+98	+1.0	759463
אגן	4520	+132	+3.0	1169392
טבע	85264	+3082	+3.7	5626013
ים המלח	891	+24	+2.7	3139620
פטרוכימים	1202	+49	+4.2	964818
תאיפ 1	1108	+35	+3.2	1039440
מפעלי נייר	14832	+255	+1.7	1480320
כלל תעשיות	2016	+49	+2.5	1538040
אידיבי פת'	65223	+1591	+2.5	1039076
אפריקה 1	431687	+12571	+3.0	2498334
חלישראל 1	25710	+749	+3.0	738162
חלישראל 5	24120	+588	+2.5	
מפעלי השק	9217	+268	+3.0	524641
דיסקונט השק'	23786	+580	+2.5	3466899
כלל ישר' 10	9473	+254	+2.7	1432915
פריון	14337	+747	+5.5	118807
פז נפט	182	+4	+2.5	129075
יואל	199	+7	+4.0	442260
נפטא	611	+29	+5.0	86500

هكذا من الاصل

בקרוב – חנוכת היכל התרבות ביפו

קרן תל אביב לפיתוח תחנוך בשבוע הבא שניים מהפרוייקטים הגדולים ביותר שהקימה מאז היווסדה בהיקף כולל של 11 מליון דולר. פרוייקט ראשון הינו מרכז קהילתי פלדמן בשכונת נווה עופר בתרומת אווידה פלדמן ממקסיקו. במרכז פרי תכנונו של האדריכל משה ספדיה אודיטוריום של 325 מקומות, ספריה ו־15 חדרי חוגים כולל מועדון קשישים. העלות 8 מיליון דולר. אודיטוריום למוזיקה ומופעים של 400 מקומות בבית התזמורות ביפו בתרומת ג'ניס לוין. האולם בו הושקעו 3 מיליון דולר בין היתר באמצעי אקוסטיקה ותאורה מיוחדים אמור לשמש כהיכל התרבות של יפו. בסה"כ בונה כיום הקרן 31 פרוייקטים בהיקף של 40 מיליון דולר ומתכננת עוד 32 פרוייקטים בהיקף של 50 מיליון דולר. בין הפרוייקטים הנבנים: מרכז למניעת אלימות במשפחה, בית הסופרים בנווה צדק, מרכזים קהילתיים וגנים ציבוריים. הקרן מתכננת לבנות מחדש את כיכר מוזיאון ת"א, מרכז קשישים ביד אליהו, 14 מעבדות לשונות והמוזיאון לתולדות ת"א. בתמונה: המרכז הקהילתי החדש בשכונת נווה עופר בתל אביב שתיכנן האדריכל משה ספדיה עבור קרן תל אביב לפיתוח.

צו ביניים נגד משרד הדתות לבקשת עמותת "יעלה ויבוא"

בית המשפט הגבוה לצדק הוציא אתמול צו ביניים, המורה לשרי הדתות והאוצר, יצחק רבין ואברהם שוחט, להימנע מהוצאת חצי מיליון שקל מתקציב "הפעולות עם עולים וגרים" של משרד הדתות, עד לסיום הדיון בעתירה של עמותת "יעלה ויבוא".

העמותה הגישה השבוע עתירה לבג"ץ נגד ראש הממשלה בתפקידו כשר הדתות, שר האוצר אברהם שוחט, ועדת הכספים של הכנסת, החשב הכללי במשרד האוצר ועמותת "אל המעיין". עמותת "יעלה ויבוא" ביקשה מבג"צ להוציא צו על תנאי שיורה לשרי הדתות והאוצר לנמק, מדוע לא יעבירו לעמותה כספי תמיכה בסך חצי מיליון שקל מסעיף "פעילות עם עולים וגרים" בתקציב משרד הדתות. זאת, כפי שנהגים עם עמותות אחרות, בהתאם למבחנים לחלוקת כספים למוסדות ציבור.

העותרת טוענת, כי היא פועלת מזה שנים רבות בנושאי דת, חינוך ורווחה עם עולים חדשים. לדעת מנהליה, היא זכאית לקבל תמיכה מהמשיבים, על פעולתה בשנת 1993, בשיעור שלא יפחת מחצי מיליון שקל. לטענתה, הסיבה שלא קיבלה את הכסף נעוצה בעובדה שחלוקת הכספים לא התבצעה לפי הקריטריונים הקבועים בחוק.

בחוק התקציב לשנת 1993 של משרד הדתות לא הוקצבו כספים לתמיכות על פי סעיף "פעילות עם עולים וגרים".

העותרת, פנתה בבקשה לקבלת תמיכה ממשרד הדתות. היא נענתה, שאם יופנו כספים לסעיף זה, תפורסם מודעה בעיתונות. בתאריך 21.11.1993 אישרה ועדת הכספים העברת מיליונים אחדים של שקלים לסעיף האמור. העותרים טוענים, כי בעקבות העברת הכספים לסעיף זה, התארגנה עמותת "אל המעיין", המקורבת לש"ס, לקבלת הכספים, באמצעות הכנסת נושא קליטת העלייה לתקנונה.

העותרת טוענת, שמשרד הדתות הודיע בשנת 1994 על הקצבת כספים לעמותות הפועלות עם עולים וגרים, רק לאירגונים שמשרד הדתות חפץ ביקרם. ההודעה הגיעה לאירגונים אלה במכתבים אישיים ולא דרך הודעה בעיתונות. העותרת טוענת עוד, כי הסיבה לצעד זה של משרד הדתות הוא הרצון להעביר את הכספים רק לאירגונים שהוא חפץ ביקרם ובין השאר, לעמותת "אל המעיין".

העותרת מוסיפה, כי על פי הוראות חוק התקציב, כל שינוי בחוק, גם ב"סעיף העודפים", המועבר לשנת התקציב הבאה, חייב להתפרסם ברשומות המדינה. לדבריה, מאחר והמדינה לא פירסמה את העברת הכספים לסעיף "פעילות עם עולים וגרים" ברשומות, הרי שהעברת הכספים איננה חוקית ודינה להתבטל.

נדחתה תביעה להכיר בהתקף לב במלחמת המפרץ כפגיעת איבה

בית המשפט המחוזי בתל אביב דחה תביעה של תושב רמת גן להכיר בהתקף לב שבו לקה כתוצאה ממאמץ מיוחד בפעולות חילוץ ופינוי, בעקבות נפילת טיל סקאד, במלחמת המפרץ, כפגיעה בפעולות איבה, המזכה בתשלום תגמולים.

האיש, יעקב לוי המתגורר בגפן, טען, כי ב־30 בינואר '91 נפלו בסמוך לביתו מספר טילי סקאד. לדבריו, הוא השקיע מאמץ מיוחד בפעולות חילוץ ופינוי של אנשים. כעבור זמן מה, לקה באוטם שריר הלב ואושפז במחלקת טיפול נמרץ בבית החולים שיבא ברמת־גן.

לוי הדגיש, כי מעולם לא סבל מבעיות לב ומספר חודשים לפני פרוץ מלחמת המפרץ, אף עבר בדיקה רפואית לצורך ביטוח חיים, ונמצא כשיר. לדבריו, יומיים לפני פרוץ המלחמה נבדק על ידי רופא ונמצא בריא.

הרשות המטפלת בתביעות לתשלום תגמולים לנפגעי פעולות איבה, דחתה את תביעתו של לוי להכיר בו כנפגע בפעולות איבה, הזכאי לתגמולים. זאת, בהסתמכה על חוות דעת רפואית שקבעה, כי מדובר בהתפתחות של טרשת כלילית והתקף הלב היה תוצאה של מצבו הפיזי של לוי.

לוי ערער על ההחלטה בפני חברי ועדת הערעורים, לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה שבבית המשפט המחוזי בתל אביב. הוא טען, כי ידוע על מקרים אחרים של מלחמה, בהם אישר המוסד לביטוח לאומי תביעה לתשלום תגמולים, והקשרים בארועי פעולות איבה.

חברי ועדת הערעורים, בראשות סגן נשיא בית המשפט השופט ישי לוים, קבעו כי לא השתכנעו שהתקף הלב, בו לקה המערער, אירע כתוצאה מפגיעת איבה כמשמעותה בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה.

השופטים ציינו עוד, כי אף אם המאמץ שהשקיע המערער בפעולות החילוץ והפינוי גרם או זירז את התקף הלב, לא ניתן לראות בפגיעה בה לקה משום פגיעת איבה כמשמעותה בחוק.

ראשי ערי הפיתוח סיימו את שביתתם

ראשי ערי הפיתוח סיימו אתמול בצהריים את שביתתם מול משרד ראש הממשלה בירושלים, לאחר 10 ימים של שהות במקום.

מפורום ראשי ערי הפיתוח נמסר לכתב עתים, כי הוחלט לסיים את השביתה לאחר דיון ממושך שהתקיים בלשכת שר האוצר, בו סוכם שהממשלה תפצה את ערי הפיתוח על עליית השכר כתוצאה מהסכמי השכר האחרונים. כן סוכם, כי הממשלה תפצה את ערי הפיתוח על עליית מחירי המים בשיעור של ארבעה אחוזים.

לכתב עתי"ם נודע, כי בפגישה סוכם גם שהממשלה תחזיר לערי הפיתוח הפרשים הנובעים מהבטחת מוסדות החינוך בשנת הלימודים הנוכחית. כן תבוצע בדיקה קפדנית של ערי הפיתוח, שמצוקתן גדולה במיוחד, בנסיון למצוא להן פתרון תקציבי.

בשנת התקציב 1995 תבדוק הממשלה דרכים לעודד את ערי הפיתוח והתמיכה המגיעה להן. במסגרת זו היא תפעל לתיגבור תקציבי נוסף של ערי הפיתוח במסגרת מענקי משרד הפנים.

פדיון שערים לקרנות – בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
המרה	5120274	885.58	875.83	0.88
חלמיש	5120050	247.40	244.60	0.35
לשם	5120076	1,082.28	1,070.07	0.15
מזרחי אייל אג"ח	5120654	97.76	79.31	0.64
מזרחי אייל מניות	5120555	84.81	84.30	2.05
סלע	5120134	990.50	981.79	0.25
עירית	5120175	3,144.39	3,108.47	1,19
עמרה משולבת	5120159	217.94	216.32	3.15
עמרה משתנים	5120118	1,533.65	1,516.28	2.59
עמרה אג"ח מדינה	5120092	873.84	865.33	0.04
עמרה פר"מ	5120035	1,816.46	1,796.76	2.36
עמרה 10	5120431	138.98	137.40	2.17
עמרה מעוף	5120498	150.23	148.91	2.72
עמרה יצוא	5120597	68.78	67.97	2.12
עמרה כללית	5120019	166.88	165.01	0.78
צוק	5120373	269.27	267.94	0.59

מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

על המועמד/ת להיות בעל/ת:
- השכלה מוכחת בתחום.
- ניסיון בהנהלת חשבונות.
- יכולת עבודה בסביבה ממוחשבת.
- כושר ארגוני.
- אפשרות למשרה חלקית בשעות הבוקר.
- אפשרות לפנסיונר/ית בעל/ת ניסיון.

נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים, העתקי תעודות והמלצות לת.ד. 648, ירושלים 91006 עבור: "מנהל/ת חשבונות".

רבבות חרדים יפגינו הערב בירושלים נגד חילולי שבת

רבבות חרדים יפגינו הערב ברחוב בר־אילן בירושלים, במחאה על שהרחוב פתוח בשבתות למעבר של תנועת כלי רכב. במהלך ההפגנה ייסגר הרחוב לתנועה.

כזכור, נסגר הרחוב לראשונה בביקורו של האדמו"ר מסטמר בירושלים. בחודשים שלאחר ביקורו, התפרעו חרדים מדי שבת אחה"צ ויידו אבנים על מכוניות חולפות, בטענה כי אם ניתן היה לסגור את הרחוב בשל ביקורו של אדמו"ר, ודאי ניתן לעשות זאת "לשם שמים".

במאות מודעות שפורסמו בשכונות החרדיות של העיר נכתב "ירושלים ברבבותיה תביע מחאתה וזעקתה על חילול ורמיסת קודש השבת, בתפילת קבלת שבת על פני כביש בר־אילן". על המודעות חתומים רבנים רבים וביניהם הרב בן ציון אבא שאול, הרב שלמה זלמן אוירבאך והרב יוסף אלישיב.

לכתב עתי"ם נודע, כי בד"ץ העדה החרדית יפנה לציבור במודעות נוספות בבקשה כי לא יהיו התפרעויות לאחר ההפגנה, כדי לא להעסיק את כוחות הבטחון "בשל המצב הבטחוני המתוח".

מפקד מחוז ירושלים ניצב אריה עמית, אמר לכתב עתי"ם, בהתייחסו להפגנה, כי זימן אליו את נציגי הבד"ץ בתחילת השבוע וכי הוא מקווה שהסיכומים שהושגו, יישמרו. לדבריו, התחייבו לפניו נציגי הבד"ץ לשמור על הסדר ולהציב סדרנים.

עמית העריך, כי להפגנה יגיעו 40־50 אלף חרדים וציין, כי למרות זאת, מלבד רחוב בר־אילן, צמתים מרכזיים בעיר לא ייסגרו. "מדובר באירוע חד פעמי שלא ייהפך לקבוע. המשטרה מתייחסת אליו כמו שהיא מתייחסת לבקשות ההפגנות של גופים פוליטיים אחרים".

ראש עיריית בני־ברק: המרכז לשלטון מקומי מתעלם מבעיותינו

עיריית בני־ברק פרשתה בלי זה 16 יום מהמרכז לשלטון המקומי, שתפקידו לייצג את כלל הרשויות המקומיות בארץ, לא זו בלבד שאינו מסייע לעירייה להביא לסיום השביתה המתרחשת, אלא אף אינו טורח להתחבר ולהשיב על פניות אליו – קבל ראש עיריית בני־ברק, הרב משה אירנשטיין, המשמש גם אחד מסגני יו"ר מרכז השלטון המקומי.

הרב אירנשטיין, הוסיף, כי כל פניותיו הטלפוניות והמברקים ששיגר למרכז השלטון המקומי לא זכו לכל התייחסות, וזו הוכחה נוספת לחוסר המעש ולחוסר ההצדקה לקיומו של מרכז זה. הוא הוסיף, כי המרכז, במו ידיו, גם גורם לקשיים הכספיים הנוכחיים ולשיבושים החמורים בחלק מהרשויות המקומיות, בכך שהוא צירף את חתימתו להסכמי השכר החריגים שהיו בשנה זו בין הממשלה לבין ההסתדרות, והכבד הגדיל את העלויות הכספיות לשכר ברשויות המקומיות בעשרות אחוזים במשך השנה, מבלי שהממשלה הוסיפה שקל אחד בתמורה לעליות שכר אלו.

הוא הזכיר, כי בשנה האחרונה היו תוספות שכר גדולות לעובדים הסוציאליים, לדירוג האחיד ולעובדי החינוך.

ראש העיר פנה בקריאה נרגשת לוועדי העובדים של העירייה שלא להחריף את המאבק על גבם של תושבי העיר, שכן הם אינם חייבים לסבול מעל לסבל הרב הנגרם להם מערימות האשפה ומגלי ההפגנה העזים שברחובות העיר.

הוא התייחס להפרעות הפיזיות של העובדים לקבלני איסוף הפסולת שהגיעו לעיר מטעם איכות הסביבה ועבודתם שובשה. לדברי הרב העובדים מסכסך עבודה ענייני למאבק בלתי מוצדק, שכן עובדי החברה הקבלנית לא אספו אשפה מהבתים, עבודה שהיא בתחום של עובדי העירייה, אלא ביקשו לאסוף את הערימות שברחובות העיר, שגם בכל ימות השנה זה תחום עבודתו של קבלן פרטי.

הרב אירנשטיין הבהיר, כי העובדים כורתים במו ידיהם את הענף עליו הם יושבים, שכן משרדי הממשלה לוחצים על העירייה לעשות הכל להפרטת מה שהתברואה העירונית ולהעביר את כל תחומי עבודתה לקבלנים פרטיים. הפרטה זו היא חוקית, ובאחרונה אישר ביה"ד הארצי לעבודה את פיטורי כל המצילים של עיריית נהריה לאחר שהעירייה סגרה את מחלקת החופים והעבירה את כל עבודת ההצלה לחברה פרטית.

אתמול נענה מנכ"ל משרד החקלאות, יהונתן בשיא לפניית ראש העיר לדחות את ניתוק המים לעיר ע"י חב' "מקורות" ולהגיע עם העירייה להסדר פריסה של החוב בסך 1,2 מיליון ש"ח. ראש העיר הבהיר למנכ"ל, כי לא יתכן שבזמן שביתה כללית של השירותים העירוניים והצטברות ערימות אשפה גדולות ברחובות תוטל גזירה נוספת על הציבור בדרך של ניתוק אספקת המים לבתי התושבים.

מאסר עולם ליעקב שמואל על רצח החייל אילן בסטיקר ז"ל

הפרשה נפתחה אתמול במהלך משפטם של שני צעירים מבאר שבע, הנאשמים ברצח החייל אילן בסטיקר, במטרה לשדוד ממנו את נשקו הצבאי. יעקב שמואל ביקש למסור הודעה לבית המשפט, ותוך כדי חזרה מכפירתו, הודה בביצוע הרצח לבדו ונידון מייד לעונש מאסר עולם.

מעתה נמשך רק משפטו של יהודה אסייג, הנאשם בביצוע הרצח יחד עם שמואל. בשלב זה, מתקיים משפט זוטא על קבילות הודאות שמסר אסייג למשטרה. סניגורו, עו"ד חיים קאויס טוען: המשטרה הוציאה את ההודאה באמצעים פסולים.

יעקב שמואל (27) ויהודה אסייג (25) נאשמו בכך, שביום 5.9.93 הם שהו בדירתו של שמואל שבשכונה ד' בצפון באר שבע והבחינו מחלון הדירה בחייל אילן בסטיקר וקראו לו להיכנס לדירה. הם תכננו לרצוח אותו, על מנת לשדוד ממנו את נשקו האישי. התביעה טוענת, שעם כניסת החייל לדירה, השניים הכו אותו למוות ושדדו ממנו את רובה ה"גלילון". לאחר 40 ימים מהיעלמות החייל, העידו השניים באוזני חוקרי המשטרה, שלאחר הרצח הם השליכו את הגופה למכולת אשפה.

הוברר שהמכולה פונתה לאתר האשפה "דודאים" שמצפון לבאר שבע ומאז ועד היום נערכות באתר סריקות של האשפה, אך טרם נמצא כל סימן להימצאות גופת החייל במקום. בינתיים נמצאה בביתו של שמואל, דסקית של החייל.

שעונו של החייל נמצא אצל חברה של שמואל ורובה ה"גלילון" שלו נמצא אצל ערבי מרצועת עזה, שטען כי קיבל את הרובה למשמרת מהנאשם שמואל.

הנאשמים כפרו באשמות נגדם, תוך חזרה מהודאותיהם במשטרה בביצוע הרצח.

אתמול נמשכו דיוני בית המשפט, כשלפתע ביקש הנאשם שמואל למסור הודעה לבית המשפט. הוא חזר בו מכפירתו בביצוע הרצח והודה, שרצח את החייל בעצמו. הוא הביע צער על המעשה ואמר, שאסייג כלל לא השתתף איתו בביצוע הרצח. לדבריו, הוא רק סיפר לאסייג על הרצח לאחר ביצוע המעשה.

עוד אמר שמואל, כי לאחר שנעצר, טען שאסייג השתתף איתו ברצח החייל, אולם לא כך היה הדבר. "עשיתי את זה לבד", הוא אמר אתמול לשופטים.

אב בית הדין, השופט גלעד גלעדי, נועץ בשופטי ההרכב: צבי סגל ותיל הגדל. אחר כך קרא השופט גלעדי את גזר דינו של שמואל, שהתקבל פה אחד על ידי שלושת השופטים: מאסר עולם.

לאחר הרשעתו וגזירת עונשו של שמואל, המשיכו הדיונים בקשר לאסייג בלבד. הסניגור, עו"ד חיים קאויס, ביקש לערוך משפט זוטא לגבי קבילות ההודאות שמסר אסייג לחוקרי המשטרה. הוא טען, שחוקרי המשטרה הפעילו על מרשו אמצעים פסולים והלחץ שהפעילו עליו גרמו לו להודות בביצוע רצח שלא ביצע. זאת כשהחוקרים ידעו, שמרשו באותם פגוע ראש, שנפצע פעמיים ברצועת עזה ומצבו עדיין בטיפול בשל פציעותיו. עו"ד קאויס טען, שזו גם הייתה הסיבה לכך שחוקרי המשטרה לא בדקו כראוי את טענות האליבי של אסייג.

כזכור, טען אסייג כי בשעת ביצוע הרצח הוא היה בחברת אנשים בשכונה אחרת בעיר. כבר בתחילת המשפט חזר בו אסייג מההודאה שמסר במשטרה, בה הודה שהשתתף עם שמואל ברצח החייל.

הדיונים הקרובים של בית המשפט יעסקו במשפט הזוטא על קבילות ההודאות שמסר אסייג לחוקרי המשטרה.

מומחים מבולגריה יסיימו מרכז "אש התורה"

תשעה מומחים לעבודות גימור, הוטסו מבולגריה לירושלים על מנת להשלים את המרכז העולמי של "אש התורה" ליד הכותל המערבי. הבניין שהוקם ע"י משפחות דן הינו אחד הבניינים החשובים ביותר ברובע היהודי, והוא יחנך ביום ב' 31.10.94 בשעה 17.00 באתר.

כתב אישום נגד שלושה חשודים בפרשת מפעל האקסטזי בהולנד

לבית המשפט המחוזי בתל אביב הוגש אתמול כתב אישום נגד שלושה החשודים שנעצרו במהלך החקירה המסועפת בארץ ובנכר אחרים, בקשר עם הקמת מפעל ענק לייצור כדורי הסם "אקסטזי" בהולנד.

השלושה: יעקב ליזרוביץ' מרמת גן, בן־עמי פרידמן מהרצליה ואריק אקרמן מתל אביב, מואשמים בייבוא קוקאין מגואטמלה לאירופה.

התביעה טוענת, כי השלושה קשרו קשר, ביחד עם אחרים, לייבא קוקאין מגואטמלה לאנגליה ומדינות אחרות באירופה, בתוך בקבוקי שמפו או בקבוקים אחרים.

ב־22 ביוני 93 נעצר הבלדר מייק צ'רני שפעל בשליחותם של הנאשמים בשדה התעופה היתרו בדרכו לאמסטרדם שבהולנד כשברשותו בקבוקים עם נוזלים ובתוכם חלק מהכמות הגדולה של הקוקאין שקיבל לרשותו בגואטמלה, נטען. צ'רני נשפט באנגליה בפרשה זו ונידון למאסר.

לאחר מעצרו, נודע לנאשמים כי צ'רני השאיר בגואטמלה כמות נוספת של קוקאין. הם גייסו את מייק רוזן והורו לו לנסוע להביא את הקוקאין ולייבאו לאמסטרדם. צ'רני שב ארצה ב־27 ביולי 93 מבלי שביצע את המשימה שהוטלה עליו. הנאשם, יעקב ליזרוביץ' שפגשו בנתב"ג גער בו וסטר לו בחוזקה בתגובה למעשהו, נאמר.

בתחילת שנת 94, נאמר בכתב האישום, תיכננו הנאשמים לייבא סמים מגואטמלה לגרמניה ולמדינות נוספות באירופה בתוך בקבוקים עם נוזלים. הפעם, שב צ'רני בגואטמלה וקיבל לרשותו כמות גדולה של קוקאין. אולם, בטרם עלה בידו למכור את הסם בפרנקפורט, הוא נעצר במלון שבו התאכסן כשברשותו קוקאין במשקל 1.5 ק"ג נטו, שהוסתר בתוך בקבוקים.

בבקשה לעצור את הנאשמים עד לתום ההליכים מציינת התביעה, כי הנאשם העיקרי יעקב ליזרוביץ' ניהל את כל עסקי הסמים שלו מהארץ באמצעות הטלפון בביתו ומטלפונים ציבוריים. נטען, כי הפרשה נחשפה בעקבות ציתותים לשיחותיו החל ממאי 93 ועד ספטמבר 94.

לטענת התביעה, באמצעות יבוא הסמים מגואטמלה לאירופה ומכירתו, התכוון ליזרוביץ' לממן את חלקו בהקמת מפעל האקסטזי בהולנד, ולגבי חלק זה של הפרשה יוגש נגדו כתב אישום בנפרד וכן נגד החשודים האחרים המעורבים בפרשה זו.

התביעה מוסיפה, כי נגד ליזרוביץ' תלויים ועומדים כתבי אישום חמורים בעבירות סמים בחו"ל, ועל כן הוא מנהל את פעילותו מן הארץ.

הדיון בבקשת המעצר נדחה ל־3 בנובמבר ומעצרם של הנאשמים הוארך עד למועד זה.

הולך רגל נהרג מפגיעת מכונית בין ראש־הניקרה לנהריה

מאיר עלי (31) מהכפר עראמשה שליד נהריה, נהרג ביום ד' בלילה מפגיעת מכונית פרטית בכביש ראש־הניקרה נהריה.

מהמשטרה נמסר, כי ביום ד' סמוך לשעה 9 בלילה פגע באיש רכב פרטי שנסע מכיוון ראש הניקרה לנהריה.

צוות של מגן דוד אדום ביצע בנפגע פעולות החייאה, אך ללא הצלחה.

בוחני לשכת התנועה של משטרת מרחב הגליל חוקרים את נסיבות התאונה.

אמונה

"אמונה" סניף תל־אביב

פגישת שבוע בהמשך שיתקיים במערכה 40 תל־אביב. המרצה: הרב מרזר.

במניין הנוער הדתי קרית שלום הרצה מר שכטר.

בשעה 12.00 בבית משפחת צ'רני רח' הרשם 16 תל־אביב.

ועד התנגיף עם הרבנית רבינוביץ, יתקיים ב־25.10 בשעה 16.00 אחה"צ במועדון החברה רח' אחד העם 108 תל־אביב.

אמונה – המחלקה לקליטה חברתית־רוחנית של עולים

בית שאן

מועדון משפת לעולי רוסיה בגיל הזהב פועל בימים ראשון, שלישי וחמישי בשעות 9.00־12.00. הנושאים: עברית, יהדות והיסטוריה יהודית.

סוחרי סמים התגלו בפרדסי כפר־גנים בפתח־תקווה

מאת משה לוי

נחשפה קבוצת סוחרי סמים בפרדס שכונת "כפר־גנים" בפתח תקוה. ברשותם נמצאו עלי מריחואנה יבשים.

החשיפה התגלתה בסיור שגרתי של 2 שוטרים שנקראו לאירוע של הצתת מכונית ע"י אחד הפרדסים בשכונה. לפתע זינקה מכונית שכמעט עלתה על אנשי המשטרה. אחד החשודים שנתפס צעיר יהודי נלקח לחקירה במשטרת פתח־תקווה. הוא גילה שהוא וחבריו עוסקים בהפצה ושימוש בסמים.

המשטרה גילתה לאחר סריקה 40 ק"ג עלי מריחואנה יבשים בפרדסי שכונת כפר־גנים.

עצרת זיכרון לזכרו של נחשון וקסמן הי"ד

ביום ראשון מארגנת ע"י כל בתי הכנסת בשכונת רמות ג' בה מתגוררת משפחת וקסמן עצרת זיכרון עם כלות השבעה על הרצחו של סמל נחשון וקסמן הי"ד.

מהוועדה המארגנת נמסר, כי מצפים שיבוא קהל של אלפים. העצרת תתקיים בביהכ"נ נוה שלום רח' רקנטי רמות ג'. ישאו דברים הרשל"צ הרב בקשי דורון האדמו"ר מקאליב הרה"ג יצחק אריה הילפרין, רב השכונה הרב יהודה יוספי, הרב מרדכי אלון ר"י הרב.

בשם העיר ירושלים ישא דברים ראש העיר אהוד אולמרט. חב' אגד תתגבר את קו 36.

שערים יציגים ל־20.10.94

סל	3.4169
דולר ארה"ב	3.0190
מארק גרמני	2.0113
לירה שטרלינג	4.8933
פרנק צרפתי	0.5868
ין יפני (100)	3.0963
גילדן הולנדי	1.7948
פרנק שוויצרי	2.4215
כתר שבדי	0.4200
כתר נורבגי	0.4618
כתר דני	0.5142
מארק פיני	0.6539
דולר קנדי	2.2293
דולר אוסטרלי	2.2227
רנד דר' אפריקני	0.8575
פרנק בלגי (10)	0.9773
שילינג אוסטרי (10)	2.8578
לירה איטלקית (1000)	1.9718
לירה אירית	4.8363
פזטה ספרדית (100)	2.4162
יחידת מטבע אירופית	3.8304
דינר ירדני	4.3323
לירה לבנונית (10)	0.0178
לירה מצרית	0.9661

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמינות

דירות למכירה ולהשכרה - כללי

- למכירה להתיים בפתח תקוה (משה"ם) 4, קד'/7 + מעלית + סוכה טלפון 03-9340075.
- למכירה להתיים בפתח תקוה (משה"ם) 4, ק'ה/7 + מעלית + סוכה גדולה טלפון 03-9340266.
- במשהייב פ. תקווה, 4 חדרים משקעת מרפסת סוכה ש"ב טלפון 03-9301014.

ירושלים

- במסקת זאב מזרח, באזור דתי לאומי, 4½ + נוף + גינה גדולה 02-561139.

הצעות עבודה

- דרושה אשה ללינה עם קשישה בתל־אביב טלפון 03-6952286.
- דרושה בי"ג אשה דתית מסודרת למגורים עם אשה מבוגרת כבת לויה + עזרה קלה טל: 04-704501.

מכוניות

- למכירה מזדה 323 LX, גיר רגיל, יד ראשונה כתרשה 17,000 ק"מ, טל: 02-973733 בערב.
- וולוו 240 סטישן 91, פאסט סטישן 1800 אוטומטי 92, "רכב בית אל" 02-973730, 02-513833.

מגן דוד

אופקים 07-274767, אור־יהודה 03-9311111, אזור 03-9642333, אילת 07-372333, אריאל 03-9366111, אשדוד 08-551333, אשכול/צוחר 07-274767, אשקלון 08-551333, באר־שבע 07-274767, בית־שאן 06-553333, בית־שמש 02-523133, בני־ברק 03-5793333, בתי"ם 03-9642333, גבעתיים 03-5793333, גבעת־שמואל 03-9311111, דימונה 07-559333, הרצליה 03-9311111, זכרון־יעקב 09-623333, חדרה 09-623333, חולון 03-9642333, חיפה 04-512233, חצור־גלילית 06-790111, טבריה 06-790111, יבנה 08-451333, יפו 03-5460111, יקנעם 04-512233, ירוחם 07-559333, ירושלים 02-523133, כפר־סבא 03-9311111, כרמיאל 04-912333, לוד 03-9642333, מגדל־העמק 06-553333, מעלות 04-912333, מצפה־רמון 07-586058, נהריה 04-912333, נצרת עילית 06-553333, נתיבות 07-274767, נתניה 09-623333, עכו 04-912333, עפולה 06-553333, ערד 07-559333, פתח־תקוה 03-9311111, צפת 06-790111, קצרין 06-790111, קרית־ארבע 03-9311111, קרית־גת 08-551333, קרית־טבעון 04-512233, קרית־מוצקין 04-512233, קרית־מלאכי 08-551333, קרית־שמונה 06-944334, ראשון־לציון 03-9642333, ראש־פינה 06-790111, רחובות 08-9642333, רמלה 03-9642333, רמת־גן 03-5793333, רעננה 03-9311111, שדרות 08-551333, תל־אביב 03-5460111.

שערי חליפין במט"ח – בנק המזרחי

שערי קניה מכירה של בנקנוטים, העברות במטבע חוץ ליום 20.10.94, עד למחרת בשעה 12.30. לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו כמפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחד'	שער קניה (צ'קים והעברות)	שער מכירה (צ'קים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	2.9968	3.0391	2.9500	3.0900
בריטניה	ליש"ט	1	4.8593	4.9279	4.7800	5.0100
שוודיה	כתר	1	0.4172	0.4231	0.4100	0.4300
שוויץ	פרנק	1	2.4022	2.4362	2.3600	2.4800
קנדה	דולר	1	2.2116	2.2429	2.1700	2.2800
פינלנד	מארק	1	0.6490	0.6582	0.6300	0.6700
גרמניה	מארק	1	1.9972	2.0254	1.9600	2.0600
דנמרק	כתר	1	0.5095	0.5168	0.5000	0.5300
הולנד	גולדן	1	1.7832	1.8084	1.7500	1.8400
איטליה	לירה	1000	1.9586	1.9863	1.9200	2.0200
אוסטרליה	דולר	1	2.2056	2.2368	2.1700	2.2700
אוסטריה	שילינג	10	2.8338	2.8739	2.7800	2.9200
צרפת	פרנק	1	0.5826	0.5909	0.5700	0.6000
נורווגיה	כתר	1	0.4582	0.4647	0.4500	0.4700
יפאן	ין	100	3.0767	3.1202	3.0200	3.1700

קול המוסיקה

06.06 שחרית מוסיקלית, 09.00 תכניות הבוקר, 10.00 דבורא'ק, 11.10 הלטון, 13.00 שעה ישראלית, 13.57 בימת שיר, 14.05 שבוע בתזמורות, 14.06 קונצרט לשעת צהריים.

רשת א'

06.06 שירים עבריים, 08.05 זה רעיון, 09.05 על הפרק, 10.05 יש עצה, 11.05 הירושלמים, 12.05 עונג שבת, 14.05 בראש צעיר, 15.05 קבלת שבת פרשת וירא.

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה, 09.05 מה יהיה, 11.05 שריקת פתיחה, 12.05 בחצי היום, 14.05 שירים עבריים, 14.45 עיתונות חוץ, 15.05 הודעה על זמני הדלקת הנרות, 15.06 עם ערנה פאר.

רשת ג'

06.06 מעורב ישראלי, 08.05 שבעים שמונים, 10.05 אגן הים התיכון, 13.05 צפירות ברבש, 15.05 לפנות ערב, 17.05 כאן שם ובכל מקום, 19.05 זמר שכזה, 20.05 ראגס 97.8 22.05 רוק קלאסי F.M.

מוצאי שבת

ערוץ 7

20.00 על גבול האור, 21.00 הרב הראשי ישראל מאיר לאו, 22.00 תוכנית אורח לטעמי, 23.00 הרב שלמה אבינר.

קול המוסיקה

18.00 שבוע טוב עם דני אורטויה, 20.03 אורחים באולפן, 21.00 אופרה.

רשת א'

18.05 מסביב לעולם בשעה קלה, 19.05 מחה, 20.05 השושנה פורחת, 21.05 קפה ראשי, 22.05 מלווה מלכה, 23.05 שירים עבריים.

רשת ב'

19.05 עברה שבת, 21.05 החיים הביתה, 23.05 בהגשה אישית, 00.30 בהגשה אישית, 01.05 לתוך הלילה, 05.05 אור ראשון.

רשת ג'

18.05 רמבטיקה, 19.00 מאחורי השירים, 20.05 פונקהמון, 22.05 זו אילנה, 23.05 הכל ג'אז, 00.05 רוקנבדים.

בתי חולים

יום שישי

ירושלים

הדסה עין כרם (פנימית, ילדים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים), הדסה הר הצופים (נשים), ביקור חולים (א.א.ג.).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), איכילוב (כירורגית, פנימית, ילדים), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

שבת

ירושלים

ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, נשים, ילדים), הדסה עין כרם (עיניים).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות), איכילוב (ילדים).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים: שטראוס א', אביגדורי 3, 706660.

תל־אביב: שלמה המלך, שלמה המלך 78, 5246461; לב העיר, אחד העם 69, 5603862.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית, רח' ההסתדרות 21, 9343395.

בני־ברק־רמת־גן: עמית, בן גוריון 130 ר"ג, 6722954.

נתניה: נאות שקד, מרכז מסחרי אורים, 352484.

חולון: גני בת ים, הנביאים 3 בת־ים, 5515671.

שבת

ירושלים: סופר פארם, ההסתדרות 3, 246244.

תל־אביב: בן יהודה, בן יהודה 142, 5223535; בבלי, עזיאל 1 (פינת טולדנו) 6040552 של בבלי.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית, רח' ההסתדרות 21, 9343395.

נתניה: הנשיא, שד' ויצמן 36, 823639.

בני־ברק־רמת־גן: רש"י, ר"י 13 ר"ג, 7510971.

חולון: תקוה, כפר סרוסה, 5042428.

מוצאי שבת

ירושלים: סופר פארם, יד הרוצים 20, 731475.

טלויזיה

יום ששי

החינוכית

08.00 שיחות ברות, 08.30 קייס ואלי, 09.00 סרט קולנוע, 10.45 אבא לעניין, 11.10 משפחה אוהבת, 12.00 בריטה, 13.00 זומביט, 13.30 צעד גידול בנות, 14.00 מיסה בין מינה, 16.00 מוסף המוספים של ערב חדש.

הערוץ הראשון

06.30 חדשות בעברית, 06.31 מהדורת חדשות בערבית, 06.45 האופנוענים מהמאדים, 07.00 בוקר טוב ישראל, 15.00 קליידוסקופ, 15.30 מבראשית, 16.00 שידורי הטלויזיה החינוכית, 16.30 החדשות באנגלית.

ערוץ 2

08.00 מקום קטן, 08.30 מבחן בר', 10.00 מסאראת, 10.20 ילדי המרחב הדרומי, 10.50 שישי סרט, 12.30 באמן הרוח, 13.00 ליגת אלופות, 14.00 השבוע, 14.30 גבריאלה.

מוצאי שבת

הערוץ הראשון

18.20 שכנים, 19.00 חדשות, 19.30 החודש, 20.00 רואים עולם, 21.00 מוצ"ש בקלנוע, 22.40 חדשות, 22.45 ההגרה לבית מקברנור, 23.30 מוצאים טנגו, 00.30 פסוק של יום.

ערוץ 2

18.00 רוקי 5, 20.00 החדשות, 20.30 הרקה ה־91, 21.45 מרגל, 22.30 דירה לשניים, 00.30 שיר בלילה.

רדיו

יום ששי

ערוץ 7

06.30 עולת הבוקר, 07.00 משנה יומית, 08.00 פנת הלכה, 09.00 דיוקנים של אריה, 10.00 מר רב שילנסקי, 11.00 הרב הראשי הרב ישראל מאיר לאו, 12.00 שפע בשבע, 13.00 אבי ראסן, 13.30 עוז לילדים, 14.00 לקראת שבת, 15.00 הראשון לציון הרב מרדכי אליהו, 16.00 סיום שידורים.

הצפה

עיתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל הצופה בע"מ

עורך: משה אישון; מנכ"ל: נתן אשל; מערכת והנהלה: תל־אביב, המסגר 66, טל' 5622951, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר: 4411449, פקסימיליה: טל' 5621502; סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910, בערב טל' 02-639524; סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04-663428, בערב 04-717145

פקס משעה 2.00 בצהרים 04-717145

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

מנכ"ל התאחדות התעשיינים:

האוצר מוכן לפגוע בתעשיה וביצוא כדי להגיע להסכם סחר חופשי ומהיר עם ירדן

משרד האוצר מוכן לפגוע בתעשייה וביצוא רק כדי להגיע להסכם סחר חופשי מהיר עם ירדן, תוך האצת תהליך החשיפה של המשק הישראלי ותריגה מכל הנושאים עם התעשייה. כך אומר יהיה בליזובסקי, מנכ"ל התאחדות התעשיינים, בתגובה לעמדת האוצר במגעים המתנהל עם ירדן, על הסכם סחר חופשי בין שתי המדינות.

נציגי משרד האוצר גורסים, כי לנוכח הנסיבות הפוליטיות המיוחדות, הפערים הכלכליים בין ישראל וירדן, רצוי שישראל תעשה ויתורים כלפי הירדנים, ותסכים שקצב הורדת המכסים על מוצרים ירדניים יהיה מהיר יותר מקצב הורדת המכסים על מוצרים ישראליים, ואסור להתייחס אל ירדן כאל מדינה מתפתחת.

מנכ"ל התאחדות התעשיינים טוען כי נציגי האוצר במו"מ הכלכלי עם ירדן מוכנים להתחייב על עקרונות המזיקים ביותר לתעשייה הישראלית וליצוא הישראלי, ולראשונה במו"מ בינלאומי שמנהלת ישראל, מוכנים באוצר, לפגוע במדיניות הרשמית של המשק הישראלי, תוך שימוש בלתי אחראי בויתורים עקרוניים כלפי ירדן.

בליזובסקי מדגיש כי פגיעה בעקרונות המנחים את נציגי משרד התמ"ס זה שנים רבות, בניהול מו"מ על הסכם סחר חופשי, יש לה השלכות חמורות על כל המשאים והמתנים האחרים שמקיימת ישראל כיום, עם מדינות אלה עם תורכיה, פולין, הונגריה וקנדה, ואף יהיו לכך השלכות כלכליות על מו"מ עתידי עם מדינות ערביות אחרות.

מנכ"ל התאחדות התעשיינים סבור, כי טענת האוצר לפיה "יש להתחשב בכלכלתה החדשה של ירדן ולפיכך יש לוותר על עקרון ההדדיות", אינה במקומה.

הוא מסביר, כי הצעת משרד התמ"ס המתגבשת ע"י התעשייה המבוססת על עיקרון ההדדיות בהסכם סחר חופשי בין ישראל וירדן, אינה פוגעת בתעשיה הירדנית, למעט הפחתת הכנסות פיסקליות כתוצאה משיעורי מכס גבוהים על יבוא שאיננו מיוצר בירדן. בה בעת, שישראל באפשרות ליצור הירדני להגנת מרבה מכסים גבוהה עם יתרון בתעסים שעלולים אף לפגוע בתעשיה הישראלית.

מנכ"ל התאחדות התעשיינים דורש מהאוצר להשאיר את ניהול המו"מ על הסכם סחר חופשי בין ישראל לבין ירדן בידי אלה שעשו את הדבר בהצלחה רבה שנים רבות, והביאו לחתימת הסכמי סחר מרבים עם ארה"ב, מדינות אפס"א, תוך לקיחת סיכונים וסיכויים באופן מחושב.

בליזובסקי מציין, כי לא ניתן להגיע לתוצאות חיוביות במשא ומתן מסחרי כאשר כתוצאה מלחץ מתחילים לוותר כבר בתחילת הדרך וכי יש להשאיר יד חופשית למנהלים את המשא ומתן, על מנת להגיע להישגים.

הוא הוסיף, כי משרד האוצר רואה בתעשיית כלי מלחמה כאינפלציה ולא כמנוף לקידום נושאי הסחר של ישראל. בקבלת תוכנית החשיפה ויתרה ישראל בצורה חד צדדית על נכס חשוב שיכול היה לקדם את יחסי הסחר של ישראל העולם, אומר בליזובסקי.

עוד אמר, כי בשלבים המוקדמים של הדיונים הכלכליים בין ישראל לבין ירדן, הסכימה ישראל בלחץ האוצר לאפשר יבוא בהיקף של 30 מליון דולר מירדן ללא כל תמורה נגדית. האם בכך רואה האוצר הפליה לרעה, שואל בליזובסקי.

בדואי תרם איברי בתו שמתה בתאונה

"החלטתי לתרום את איברי הילדה שלי להשתלה בחולים, ללא כל תמורה, כדי להציל חיי אנשים. אני לא מבקש שיודו לי על התרומה, אלא שגם אחרים יעשו כמוני" – כך אמר אתמול אבו־היים כליטאן אבו זהרע, בן 47, מהכפר הבדואית רהט, שבתו הפעוטה באה בת שנה ועשרה חודשים מתה מות קליני, לאחר פציעה אנושה בתאונה ביתית.

באותו זמן כבר החל צוות מנתחים במרכז הרפואי "סורוקה" בבאר שבע להוציא איברים מגופה של בתו הפעוטה, כדי להעביר את מרכיהם להשתלה בחולים במרכז הרפואי "בילינסון" בפתח תקוה. מועמדת בעלת עדיפות להשתלת כליה הייתה בת דודה של תורמת האיברים עצמה.

בעקבות פציעתה של הילדה, לאחר שספרייה ביתית נפלה עליה, היא הובהלה למרכז הרפואי "סורוקה" בבאר שבע, אך הצוות שקלושים הסיכויים להציל את חייה. הכרתה של הילדה לא שבה אליה ומצבה הוגדר כמות קליני. אתמול הודיעו הרופאים להורים, שאפסו הסיכויים להציל את חיי הילדה ושאלו אם ההורים מוכנים לתרומת איברים של הילדה להשתלה בחולים, הזקוקים להשתלת אברים. אחרי שבני המשפחה שקלו את הבקשה, הודיע האב שהמשפחה מסכימה לתרומת איברים.

האיברים, הועברו לביצוע השתלות בחולים המטופלים במרכז הרפואי "בילינסון". קרניות העיניים ופיסות עור הועברו ל"סורוקה", כיוון שניתן לשמור על איברים אלה ולהשתילם במועד מאוחר יותר.

קבלת מודעות אבל
הצפה
177-022-9977
מכבדים כרטיסי אשראי
לוח ומסחריות
24 שעות ביממה
בחיוג חינם!

לסלם פרץ
מנהל סניף חפץ חיים
השתתפותנו בצערך במות
אחיך ז"ל
בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד
בנק המזרחי
ההנהלה המרכזית

מכללת ירושלים לבנות
בית וגן — המחלקה ללימודי המשך
אנו משתתפים בצערה של תלמידתנו
הגב' רות ספיר ומשפחתה
בהילקח בתה
תמר קרליבך־ספיר הי"ד
בידי בני עולה בפיגוע בתל־אביב
המקום ינחם אתכם ואת יתר המשפחות השכולות בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
הנהלת המכללה,
מוריה ותלמידותיה

אולפנת בני עקיבא צפירה
מתוך צער מבכים אנו את בוגרת האולפנה
תמר ספיר־קרליבך הי"ד
יחידה ומיוחדת, שנרצחה בידי בני עולה
בפיגוע הדמים בתל אביב
שולחים אנו תנחומים לבעלה יצחק למשפחת ספיר יעקב, רותי והילדים ולמשפחת קרליבך
המקום ינחמכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
בית אב"ע צפירה
ההנהלה, המחנכים, המורים, העובדים
התלמידות והבוגרות

צוות בי"ס שדה שער־הגיא רמות שפירא
מרכין ראשו על הרצחה של חברתנו ומדריכתנו האהובה
תמר קרליבך ספיר
באביב חייה
ומשתתף באבל המשפחה ועם ישראל
ה' ינקום דמה
המרכז החינוכי רמות שפירא

אמונה
אנו מזועזעות והמזומות
עם הלקחה של חברתנו היקרה
מרים אדף הי"ד
מזכירת סניף אמונה בשדרות
בידי מרצחים באוטובוס הדמים בלב תל אביב
תנחומינו הכנים
לבעלה, למשפחה כולה ולחברות אמונה בשדרות.
יהודית היבנר – יו"ר אמונה – תאד"ל
ההנהלה הארצית אמונה

קיימו דיון על המשך פיתוח טיל החץ

מאת בני שקדיה, כתב הצבאי

ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין נפגש אתמול עם מנהל אירגון ההגנה נגד טילים בליסטיים, הגנרל מלקולם אוניל.

שני האישים דנו במסגרת שיתוף הפעולה הישראלי־אמריקני בפיתוח טיל החץ, לקראת ניסוי "חץ 2". גנרל אוניל דיווח לראש הממשלה ושר הביטחון על פיתוח המערכת האמריקנית הנגד באליסטית "כ'אר". הגנרל אוניל חלק שבחים למנכ"ל משרד הביטחון דוד עברי, על שיתוף הפעולה היעיל.

רבין אמר, כי שיתוף הפעולה בין שתי המערכות חשוב לו אישית, כיוון שהוא זה הוא שסיכם, עוד בשנת 1988, עת כיהן כשר הביטחון, על הפיתוח המשותף של "החץ".

צור וקיסר ידונו בהכרזת אסון טבע בפירות ובהדרים

מאת חיים מיקייה, כתב "הצופה"

שר החקלאות, יעקב צור, ושר התחבורה, ישראל קיסר, ידונו בישיבה שתתקיים בתל אביב לדיון על הכרזת אסון טבע בענפי הפירות וההדרים.

אתמול העביר השרות ההידרולוגי למשרד החקלאות את ניתוח תנאי מזג האויר בחודש הקודם, ומהם עולה שהטמפרטורות הגבוהות והחריגות ויבש הקדים בדרום ביירים ומשפיעים רק את 25 שנים. על פי הנוהל, במידה שמזג האויר הוא קיצוני יחדו על עצמו בממוצע אחת ל־18 שנה ומעלה מוכרז אסון טבע.

ניתוח מזג האויר בוצע על ידי מנהלת המחלקה לכלימטולוגיה החקלאית, צישדה גת, על בסיס נתונים שהועברו ב־33 תחנות ברחבי הארץ. מתניתוח עולה שהשבר בטמפרטורות בחורף האחרון היו גבוהות באופן משמעותי (מבחינת הצינון ומספר הימים הקרים) ברוב האזורים עד גובה 750 מטר נע בין 20% ל־60% מהממוצע הרב שנתי.

בנוסף לאירוע חורפי חריג זה, שהתרחשותו לארונו היא פעם ב־20 שנה, התאפיין האביב בחודש אפריל במספר גדול של אירועים קרובים, שבקיצוני שבהם הגיעה הטמפרטורה הגבוהה ל־38 עד 42 מעלות. שילוב של כל האירועים אופייני רק אחת ל־25 שנים.

בשל האירועים החריגים היה יבול הפירות השנה נמוך מהרגיל וההדרים גבוהים מאשר בשנה שעברה. אסון הטבע פגע במיוחד במגדלי הפירות בגליל ובגולן.

הפגישה בין שרי החקלאות והתחבורה הינה שלב הכרחי לפני הבאת ההצעה לממשלה. לאחר אישור הממשלה יוחל משרד החקלאות בתשלום הפיצויים למגדלים באזורים שיוכרזו כאזורי אסון טבע, וזאת על בסיס הערכות שמאים, שכבר בוצעו.

מנכ"ל מועצת הפירות, שלום בליר, העריך ששיעור הפיצוי למגדלי הפירות יגיע ל־70 מיליון שקל.

שגריר גרמניה בארץ ביקר בבר־אילן

בתמונה: מימין, נשיא האוני' פרופ' שלמה אקשטיין, שגריר גרמניה בישראל ורעייתו והקשור האנט' פרופ' משה קוה.

שגריר גרמניה בישראל, ד"ר פרנץ ביטלה, רעייתו ד"ר דורים ביטלה והנספחת התרבות בשגרירות ד"ר פרנצה ויזם רייטר, ביקרו באוניברסיטת בר אילן. בביקור, ביקשה רעיית השגריר במהלך הביקור לבית הנשים תרומה ... במוצאי בתל אביב.

כמו כן הביא עמו השגריר מכשיר רב תכליתי ללימוד שפות כשי לאוניברסיטה. האורחים נתקבלו על ידי נגיד האוניברסיטה פרופ' עמנואל רקמן, הנשיא פרופ' שלמה אקשטיין, הרקטור פרופ' משה קוה והמנכ"ל ד"ר שבתאי לוכל וכן נפגשו עם דיקנים, מבקר האוניברסיטה וחברי הנהלה נוספים.

הם סיירו באוניברסיטה, בין השאר בפרוייקט השו"ת בפקולטה למדעי היהדות ובפקולטה למדעי הטבע.

השגריר ניתח את תוצאות הבחירות בגרמניה שהתקיימו בתחילת השבוע וכן הביע את צערו העמוק שלו ושל אנשי צוותו על הפיגוע וקרבנותיו. הוא הבטיח את המשך נחישותה של גרמניה לתמוך בכל מה שיש לאל ידה לעשות הן בתחום הפיתוח המדעי והן בתחום השילוב האירופאי כדי לחזק את ישראל ותהליך השלום.

אישים ומוסדות

עולם התורה, החינוך והקהילייה העסקים התעשיה השתלבו זה בזה בשירה וריקודים בכינוסי אפרת לבית מנוחה האדר בדבן עם יוסף לבית מטילדה האהרן בהן. בכיבודי החופה נתכבדו בין היתר הרבנים הגאונים גולדויכט, ליכטנשטיין, עמיטל וקאפח. החתונה נערכה בבית וגן, ירושלים.

פרס ריינס לד"ר יוסף אליחי

המכון לציונות דתית הודיע על הענקת הפרס השנתי ע"ש הרב יעקב ריינס זצ"ל לסופר ד"ר יוסף אליחי שחיבר ספר "תנועת המזרחי בפולין הקונגרסאית 1916–1927".

טקס הענקת הפרס יתקיים ביום ג' י"ב בכסלו תשנ"ה בשעה חמש אחרי הצהריים בבית מוסד הרב קוק בירושלים.

פרופ' רב רפל ירצה על "השומר הדתי החלוץ המזרחי בפולין". השופט יעקב בזק יקריא את נימוקי השופטים.

שנתיים מאסר על דקירה במועדון

אשר קובר (21) ממבשרת ציון, הורשע, על פי הודאתו, בהשתתפות פגיעה של שני צעירים באמצעות סכין יפנית, במהלך קטטה במועדון ריקודים בקריית השבת הבינה.

הנאשם נידון ע"י השופטת כלהה גילאור בבית משפט השלום בחיפה לשנתיים מאסר בפועל, ושנתיים מאסר על תנאי למשך שלוש שנים, מיום שחרורו מבית הכלא.

הנאשם יצא בקריאה, טרם מתן גזר הדין, לצעירים המבלים במועדוני ריקודים ובאבים ל"עשות רגע חושבים לפני כל התקבלות ולומר די לאלימות". הנאשם גולל בפני השופטת את תנאי מעצרו הקשים וטען שנקלע לקטטה האלימה ספונטנית, ללא מחשבה. הנאשם טען שהוא נתון בתנאי מעצר קשים יחד עם מסוממים ומטורפים והפיק את הלקח מהתנהגות זו.

זיהום במי השתיה של טבריה

תושבי טבריה יאלצו להרתיח את מי השתיה עד להודעה חדשה, וזאת מחמת חדירת מי ביוב לתוך הברכת באיזור התוף הצפוני מזרחי של העיר.

רמון: אין הצדקה להמשך קיומן של מועצות הפועלים

יו"ר ההסתדרות מיהר עם זאת להרגיע: כל המזכירים שנבחרו בבחירות האחרונות ימשיכו בכהונתם עד לבחירות הבאות

אין הצדקה, גם מן הבחינה העניינית וגם מן הבחינה הכלכלית, להמשך בקיומן של כל מועצות הפועלים – דברים אלה אמר יו"ר ההסתדרות ח"כ חיים רמון בכנס מזכירי מועצות הפועלים שנערך אתמול בתל־אביב.

רמון מסר, כי האגף לארגון ולמועצות הפועלים הקים צוות מומחים שיבחן את מיכלול הדרכים ויציע פריסה חדשה של מועצות פועלים מרחביות. מועצות אלה יתוגברו באנשי מקצוע, במיוחד יועצים משפטיים. לדבריו, כבר בעתיד הקרוב יצומצם מספר מועצות הפועלים באופן משמעותי. עם זאת, הרגיע רמון, כל המזכירים שנבחרו בבחירות האחרונות ימשיכו בכהונתם עד לבחירות הבאות.

בהתייחסו לשירותי מועצות הפועלים לחברי ההסתדרות, אמר רמון, כי התפקיד העיקרי הוא בתחום האחד שבו יש להסתדרות בלעדיות – ההגנה על שכר ותנאי עבודתו של האדם העובד.

לגבי יתר הנושאים בהם עסקה ההסתדרות בעבר, כמו: תרבות, חינוך, צרכנות, שכונות או קליטת עליה, יהיה צורך לשתף פעולה עם הרשויות המקומיות.

יו"ר ההסתדרות הביע נכונות לשיתוף מזכירי מועצות הפועלים גם בתיכנון השינויים הצפויים וגם בביצוע שינויים אלה.

מיכי שמר, יו"ר האגף לארגון ולמועצות הפועלים, הודיע על צירופו של פיני קבלו, יו"ר חבר מזכירי מועצות הפועלים, לצוות המומחים הבוחן את ההערכות המרחבית החדשה של מועצות הפועלים.

נוסעים לירדן יוכלו לרכוש מלוא ההקצבה של מט"ח לחו"ל

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

בנק ישראל תיקן את ההוראות לרכישת מטבע חוץ לנוסעים לחו"ל בתחבורה יבשתית באופן שיאפשר לישראלים שיצאו לירדן בתחבורה יבשתית ליהנות ממלוא ההקצבה.

הוראות המפקח על מטבע חוץ מתירות כיום, רכישת מלוא הקצבת מטבע החוץ ליוצאים בתחבורה יבשתית למצרים בלבד (ההקצבה עומדת כיום על 3,000 דולר לנוסע החל מ־1.11.94 תועלה ל־7,000 דולר). עם זאת היוצאים דרך מעבר הגבול בטאבה, רשאים להוציא בשקלים עד 4,000 ש"ח, ואם הם יוצאים לדרום סיני הם רשאים להוציא במסגרת סכום זה מטבע חוץ עד 150 דולר.

התיקון הנוכחי מוסיף את ירדן בהגדרת התחבורה היבשתית ומשווה את סכום ההקצבה לירדן, להקצבה הרגילה לנוסע לחו"ל.

מכירת הקצבת המטבע תבוצע על ידי הסוחר המוסמך אם יוצג בפניו מהמסמכים הבאים: אישור סוכן נסיעות על רכישת זכות לנסיעה מאורגנת לחו"ל בתחבורה יבשתית או אשרת כניסה.

גם לאחר התיקון לא ישתנה סכום המטבע המוקצב לנסיעה לדרום סיני דרך מעבר הגבול בטאבה.

התיקון ייכנס לתוקפו כבר ביום ראשון הקרוב.

יו"ר אמ"ד, שמריה בן־צור:

על המפד"ל להרים את דגל החינוך והחברה

עשרות מורים ואנשי חינוך מאיזור ת"א והמרכז השתתפו בכינוס ציבור ואנשי חינוך.

את הכינוס פתח בר ריקי. שמריה בן צור, יו"ר ארגון המורים הדתיים, סקר את מאבקו של ארגון המורים הדתיים למען החינוך הדתי הממלכתי והביא דוגמאות מהשטח ותתן האחרון על שכרם של המורים. כמו כן סקר את פעילותם של נציגי ארגון המורים הדתיים במוסדות המפד"ל.

"בשנים האחרונות לא נשמע קולה של המפד"ל בענייני חנוך וחברה ולצד דגל ארץ ישראל על המפד"ל להרים גם את דגל החינוך והחברה", אמר.

חברים רבים שנטלו חלק בדיון ציינו, שיש לחזק את ידי החברים מארגון המורים הדתיים אשר עומד על כך על משמר החינוך הדתי הממלכתי הדתי, והציעו להקים לובי מבין ציבור והודיעה למען החינוך הדתי.

להערכת החברים, ימנה לובי זה למעלה מ־200 צירים, ואי אפשר יהיה שלא להתחשב בו.

סוכם לקיים כנסים דומים בצפון, בדרום ובירושלים על מנת לגבש את הצירים הרבים הבאים משדה החינוך ואת אלה שהחינוך הדתי יקר להם.

ההצעה לקבוע כללי התנהגות ברחבת הכותל תידון בעתיד

הכנסת דחתה לשעה מאוחרת יותר את ההצבעה על הצעת חוק, שמטרתה לקבוע כללים מיוחדים ולהגדיר כללי התנהגות ברחבת הכותל המערבי.

יוזם ההצעה, ח"כ יגאל ביבי, יו"ר סיעת המפד"ל, הציג שלשום את הצעתו מעל בימת הכנסת, אולם שר המשפטים, בשם הממשלה, העלה שורה של הסתייגויות והודיע על התנגדות לחוק המוצע. ביציע נכח רב הכותל, הרב יהודה גץ, אשר הוזמן לדיון ע"י ח"כ ביבי.

הצעת החוק קובעת שורה של כללים ואיסורים בתחום הכותל המערבי ורחבתו, ביניהם: איסור הצבת קיוסקים ודוכנים, איסור עריכת טקס דתי שלא כפי מנהג המקום, איסור פשיטת יד וקבלת תרומות ועוד. כן קובעת הצעת החוק כי לא יינשאו נאומים ולא כרוזות, אלא בהיתר הממונה על הכותל המערבי ולפי תנאיו.

ח"כ יגאל ביבי הטעים כי תכלית החוק למנוע מצב שרחבת הכותל תיהפך לזירת התנגשויות וחיכוכים מיותרים וייפגעו בה קדושת המקום והאמונה היהודית הדתית.

מסיבת הפתעה לרב עמיטל עם הגיעו לגיל שבעים

בימים אלה הגיע ראש ישיבת הר עציון, הרב יהודה עמיטל, לגיל שבעים, אך הוא ביקש מידידיו לא לציין אירוע זה במסגרת כלשהי. תלמידי ישיבת הר־עציון לא ידעו על משאלה זו והחליטו לכבד את רבם הנערץ במסיבת הפתעה שהתקיימה בעת ארוחת הצהריים בחדר האוכל של הישיבה. מאות בחורי הישיבה נאספו וקיבלו את רבם בקימה ובשירה.

אחד מבחורי התלמידים בירך את ראש הישיבה בשיר שחובר לכבוד אירוע זה.

תלמידי הישיבה הגישו לרב שי של מערכת כלי כסף להבדלה אשר ישרת את הישיבה.

הרב אהרן ליכטנשטיין, ראש הישיבה, אמר דברי תורה והביע ברכה חמה לכבוד עמיתו ושותפו בראשות הישיבה, ואיחל לו ולרעייתו אריכות ימים ורב נחת.

חתן המסיבה, הרב י. עמיטל, אשר היה מופתע מן האירוע, הודה במלים נרגשות לתלמידים על יוזמתם. בשירה ובברכות נסתיימה המסיבה.

פעילות בביה"ס הקהילתי שדות בקרית אתא

מאת א. צבי גבעון

ערב חגיגי לציון פתיחת פעילות בית הספר הקהילתי ע"ש חיים משה שפירא ז"ל – שדות – בקרית אתא נערך בהשתתפות ההורים, התלמידים והמורים, אותם בירך סגן ראש העיר ומחזיק תיק החינוך אברהם מרעלם.

כמו כן נאמרו דברי הערכה וברכה ע"י יעקב מאור, מנהל מחלקת החינוך בעיריה ומפקחי משרד החינוך במחוז. הנחה את הערב יחיאל פרייס, מנהל ביה"ס.

כולם העלו גם את חשיבות הפעולה המשותפת של הורים, מורים ותלמידים. במהלך הערב סיפרו הורים ותלמידים על חוויותיהם מפעילות ביה"ס הקהילתי בשנת הלימודים שעברה ועל שיתוף הפעולה הפורה עם מחלקת הרווחה של העיריה. הערב הועבר בהנחיית משה טולן, טובה ספיר ורחל הלר.

מכשירי חנייה הוכנסו לפעולה ברחובות חיפה

מאת א. צבי גבעון

במסגרת הפעולות לשיפור תשתית החנייה העירונית ובמטרה להקל על ציבור הנהגים בחיפה, החליטה העיריה על שימוש במכשירי חנייה למכירת כרטיסי חנייה לציבור.

המכשירים מאפשרים לרכוש כרטיסי חנייה לפרקי זמן בין 25 דקות במחיר של שקל אחד לבין שעה במחיר של 2.70 ש"ח, ורכישת הכרטיסים נעשית סמוך למקום החנייה ואין צורך להצטייד מראש במלאי כרטיסים. מכשיר חנייה נועד לשרת את סביבתו הקרובה, אולם הכרטיס תקף בכל רחבי העיר במקומות שבהם קיימת חנייה עירונית מוסדרת.

הניסוי במכשירי החנייה מתקיים במסגרת בדיקת שיטות חדישות ומתקדמות בנושא החנייה העירונית.

במלון סוויטות לב ירושלים
אוקטובר (לא כולל חגים)
מחיר לזוג בסוויטה 350 ש"ח כולל מע"מ
● חדר שינה, סלון ומטבחון
● מיקום מעולה–רח' המלך ג'ורג' פינת בן יהודה בירושלים
● מסעדה חלבית ובשרית
● מחיר לארוחה למבוגר: 65 ש"ח
● מחיר לארוחה לילד: 55 ש"ח
● ילדים בחדר הורים חינם (לינה+א.בוקר)
● תוספת לסוויטה גדולה: 100 ש"ח ליום
בהכשר בד"צ העדה החרדית
להזמנות: 02-300333
לב ירושלים LEV YERUSHALAYIM

מבצע חורף תשנ"ה
למזמינים חתונות ובר מצוות עד י"ד כסלו
הקידוש בשבת חתן
על חשבוננו
מ־50 עד 500 מקומות
שרותי קייטרינג בכל הארץ
שלמי קונסיגנסל
בן יעקב 21 בני ברק
6740215 6777990 6779566

ברכות ואיחולים
לבביים לחברינו:
♦ זבולון ומנחמיה המר
להולדת הנכד בנידר־מנחם,
בן לשמואל ושולי המר
♦ עו"ד אריה ודינה האן
בהגיע הבן עופר למצוות
יהי"ר שתרוו רוב אושר ונחת
ותשרה השמחה תמיד בבתיכם
סיעת המפד"ל בכנסת

עיריית רעננה — אגף החינוך
האגף לתרבות תורנית — מחוות ת"א והמרכז
המחלקה להשכלת מבוגרים
תרבות תורנית
ארוע מחוזי
קונצרט
במעגלי החיים
במעמד:
מר זאב בילסקי, ראש העיר
הרב יוחנן פריד, מנהל אגף תרבות תורנית
מר צבי קניג, סגן ראש העיר
מר חיים גרינשטיין, מנהל מחוז ת"א והמרכז
בתכנית:
מקהלת החזנים העירונית "שפתי נועם" – נתניה
תיזמורת "סימפונט" – רעננה
סולנים: אורה זיטנר, שירה; שמואל אחיעזר, קלרינט; קונסטנטין סוקולוב, צ'לו
מנחה: שלומי גולדברג
ביום ראשון ג' כסלו 6.11.94 – שעה 20.30
בהיכל התרבות העירוני – "יד־לבנים" רעננה
כרטיסים ניתן לרכוש: במחלקה להשכלת מבוגרים – אגף החינוך 09-984217 ● באגף לתרבות תורנית – מחלקת החינוך זבוטינסקי רמת־גן 03-6130253
מחיר הכרטיס 15 ש"ח

אנו מקדמים בברכה שובם של כל המשלחות שלנו – שחזרו בתקופה אחרונה ממסע מיוחד באתרי השואה וקהילות יהודיות ברחבי פולין וצ'כיה.
החלה ההרשמה לעונה הבאה למסלולים מיוחדים ויחודיים הכוללים אתרים חדשים.
לפרטים והרשמה: ת"ד 3370 פ"ת 49133
טלפקס בערב: עזרא הרטמן 03-9212538
עד שתתוקן מערכת הטלפונים שנשרפה בפ"ת ניתן להשאיר הודעות עבורנו בפלאפון: 050-234428
"יד פנינה ושמעון יהודה"

אמונה
למשפחת אדף
היקרה
המזומות והכואבות אנו בהרצחה של חברתנו
מרים אדף הי"ד
בידי בני עוולה באוטובוס הדמים
תנחומינו הכנים למשפחה
מזכירות אמונה בכל סניפי הארץ

هكذا من الأصل